

Kevin MacDonald

**KRITIKKULTUREN:
En evolutionär analys av judiskt engagemang i 1900-talets
intellektuella och politiska rörelser**

bemyndigad översättning från engelskan av Lars Adelskog

Kapitel 5

**Frankfurtskolan för social forskning
och sjukförklaringen av icke-judiska gruppsjälvheter**

FRANKFURTSKOLANS POLITISKA PROGRAM

Hatet och offerviljan ... näres mer av bilden av förslavade förfäder än av bilden av befriade barnbarn. (*Illuminations*, Walter Benjamin 1968, 262)

Att skriva dikter efter Auschwitz är barbariskt. (T. W. Adorno 1967, 34)

Kapitel 2–4 utgjorde en genomgång av flera linjer av teoribildning och forskning, som drivits av judiska samhällsvetare, vilka tycks ha varit påverkade av särskilda judiska intressen. Detta tema fortsätts i föreliggande kapitel med en granskning av boken *The Authoritarian Personality* [den auktoritära personligheten, ö.a.]. Detta klassiska arbete i socialpsykologi sponsorerades av avdelningen för vetenskaplig forskning inom amerikanska judiska kommittén i en serie benämnd *Studies in Prejudice* [studier i fördomar, ö.a.]. *Studies in Prejudice* var nära knuten till den så kallade Frankfurtskolan, som utgjordes av mestadels judiska intellektuella. Dessa var knutna till institutet för social forskning, som grundades i Tyskland på Weimartiden. Medlemmarna av Frankfurtskolans första generation var alla till sin etniska bakgrund judar, och själva institutet för social forskning finansierades av den judiske miljonären Felix Weil (Wiggershaus 1994, 13). Weils strävan som ”gynnare av vänstern” var utomordentligt framgångsrik: inemot 1930-talets början hade universitetet i Frankfurt blivit ett bålverk för den akademiska vänstern och ”det ställe där allt det intressanta tänkandet på det socialteoretiska området fanns koncentrerat” (Wiggershaus 1994, 112). Under denna tid betecknades sociologin som en ”judisk vetenskap”, och nazisterna kom att betrakta själva Frankfurt som ”det nya Jerusalem vid Frankens Jordan” (Wiggershaus 1994, 112-113).

Nazisterna uppfattade institutet för social forskning som en kommunistisk organisation och stängde det inom sex veckor efter Hitlers maktövertagande, eftersom ”det underblåste statsfientliga verksamheter” (i Wiggershaus 1994, 128). Också

sedan institutet flyttats till Förenta staterna, uppfattades det i vida kretsar som en kommunistisk frontorganisation med ett dogmatiskt och partiskt marxistiskt synsätt, och för institutets medlemmar var det en ständigt pågående balansakt att försöka att inte svika vänstern, ”samtidigt som de värjde sig själva för motsvarande misstankar” (Wiggershaus 1994, 251; se även s. 255).¹¹²

Den israeliske teologen och religionshistorikern Gershom Scholem betecknade Frankfurtskolan som en ”judisk sekt”, och det finns goda bevis för att många av skolans medlemmar hade mycket starka judiska identifieringar (Marcus och Tar 1986, 344). *Studies in Prejudice* tillkom under Max Horkheimers allmänna redaktörskap. Horkheimer var en av cheferna för institutet. Han var en starkt karismatisk ”forskare av ledartyp’, som ständigt påminde sina medarbetare om att de tillhörde en liten skara utvalda, i vilkas händer ’teorins’ vidareutveckling låg”. (Wiggershaus 1994, 2) Horkheimer hade en stark judisk identitet, som framträdde allt tydligare i hans senare skrifter (Tar 1977,6; Jay 1980). Men också i sådant Horkheimer skrev som yngling och ung man framgår hans engagemang för judendomen så till vida som att specifikt judiska religiösa teman möter i dessa skrifter (Maier 1984, 51). Mot slutet av sitt liv hade Horkheimer fullständigt accepterat sin judiska identifiering och åstadkommit en stort upplagd syntes av judendomen och den kritiska teorin (Carlebach 1978, 254-257). (Den kritiska teorin är den beteckning som givits Frankfurtskolans teoretiska synsätt.) Som ett tecken på sin djupa känsla av judisk identitet skrev Horkheimer (1947, 161) att filosofins mål måste vara att rättfärdiga den judiska historien: ”Koncentrationslägrens namnlösa martyrer är symboler för en mänsklighet, som strävar att födas. Filosofins uppgift är att översätta deras gärningar till ett språk, som kommer att höras, även om deras ändliga röster har tystats av tyranniet.”

Tar (1977, 60) beskriver Horkheimers inspiration såsom sprungen ur hans försök att lämna judendomen bakom sig, medan han likväl förblev bunden till fädernas tro. Föga överraskande fanns det en känsla av främlingskap inför och vilshenhet i den tyska kulturen:

Hade jag nyss anlänt från mitt hemland Palestina och på en förbluffande kort tid bemästrat de elementära grunderna i tyskt skriftspråk, kunde det inte ha varit svårare att skriva denna uppsats. Stilen här bär inte prägeln av ett lättvunnet geni. Jag försökte meddela mig med hjälp av det jag läste och hörde, satte undermedvetet samman brottstycken av ett språk, som springer ur en främmande mentalitet. Vad annat kan en främling göra? Men min starka vilja segrade, eftersom mitt budskap förtjänar att framföras oavsett sina stilistiska brister. (Horkheimer, *My Political Confession*; i Tar 1977, 60)

T. W. Adorno var den förste i ordningen av författare, som medverkade i de välkända Berkeleystudierna av den auktoritära personligheten, vilka här granskas. Också han var en av cheferna för institutet och stod yrkesmässigt Horkheimer mycket nära, så nära att Horkheimer skrev om deras arbete, ”Det vore svårt att säga vilka av ideerna som uppstod i hans tänkande och vilka som uppstod i mitt eget; vår

filosofi är en enda” (Horkheimer 1947, vii). Judiska teman framträdde allt starkare i Adornos skrifter med början år 1940 som en reaktion på nazistisk antisemitism. I själva verket kan mycket av Adornos senare arbete betraktas som en reaktion på Förintelsen, med hans bekanta uttalande ”att skriva dikter efter Auschwitz är barbariskt” (Adorno 1967, 34) och hans fråga ”om man kan fortsätta att leva efter Auschwitz – i synnerhet den som lyckats undkomma av en slump, den som rätteligen skulle ha dödats” (Adorno 1973, 363) som typiska exempel. Tar (1977, 158) anmärker att kärnpunkten i det sist anförda yttrandet är att det ”inte är möjligt att bedriva något sociologiskt studium utan att begrunda Auschwitz och utan att be-
möda sig om att förhindra nya Auschwitz.” ”Upplevelsen av Auschwitz förvand-
lades till en absolut historisk och sociologisk kategori” (Tar 1977, 165). Tydligt är att det fanns ett intensivt judiskt medvetande och engagemang för judendomen hos dem som hade det största ansvaret för dessa studier.

I kapitel 1 noterades att sedan upplysningen många judiska intellektuella deltagit i den radikala kritiken av den icke-judiska kulturen. Horkheimer uppfattade mycket medvetet ett nära samband mellan judisk assimilation och kritiken av det icke-judiska samhället. Vid ett tillfälle sade han att ”assimilation och kritik är endast två delar av samma frigörelseprocess” (Horkheimer 1974, 108). Ett bestående inslag i Horkheimers och Adornos kritiska teori var samhällets förvandling enligt moraliska principer (Tar 1977). Från första början förkastade man värderingsfri samhälls-forskning (”faktafetischism”) för att i stället principiellt prioritera ett moraliskt syn-sätt, enligt vilket de nuvarande samhällena, alltså de kapitalistiska, fascistiska och med tiden även stalinistiska, skulle förvandlas till utopier av kulturell mångfald.

Långt före *Studies in Prejudice* utvecklade den kritiska teorin faktiskt tanken att den positivistiska (det vill säga empiriskt inriktade) samhällsvetenskapen var en sida av herraväldet och förtrycket. Horkheimer skrev år 1937 att ”om vetenskapen såsom helhet följer empirismens ledning och intellektet avstår från att envist och självsäkert tränga igenom den trassliga härvan av iakttagelser för att upptäcka mer om världen än till och med vår välmenande dagspress, kommer den att passivt del-taga i att vidmakthålla den alltomfattande orättvisan” (i Wiggershaus 1994, 184). Samhällsvetaren måste därför vara en kulturkritiker och intaga en hållning av mot-stånd till de nutida samhällena.

Företagets ovetenskapliga karaktär framgår också av hur det hanterade avvikande åsikter hos institutets medlemmar. Om Walter Benjamins arbete skrev Adorno upp-skattande, ”Jag har blivit övertygad om att hans arbete inte kommer att inne-hålla *något* som inte skulle kunna försvaras från den dialektiska materialismens synpunkt” (i Wiggershaus 1994, 161; kursiverat i texten). Erich Fromm utslöts ur rörelsen på 1930-talet, emedan hans vänsterhumanism (som fördömde det auktorit-ära i förhållandet mellan psykoanalytiker och patient) inte lät sig förenas med den vänsterauktoritärism som var en väsentlig del av den gängse Horkheimer–Adorno-linjen: ”[Fromm] gör det lätt för sig med auktoritetsbegreppet, utan vilket Lenins avantgarde eller diktatur egentligen hade varit något otänkbart. Jag skulle efter-tryckligt råda honom att läsa Lenin... Jag måste säga er att jag i denna artikel ser ett verkligt hot mot den linje tidskriften företräder” (Adorno, i Wiggershaus 1994, 266).

Fromm uteslöts ur Institutet trots att hans hållning hörde till de mest vänster-radikala som uppstod i det psykoanalytiska lägret. Under hela sin karriär förblev Fromm den psykoanalytiska vänstern förkroppsligad med dess åsikt att det borgerligt-kapitalistiska samhället och fascismen uppstått ur (och troget återgav) grova förvriddningar av den mänskliga naturen (se kapitel 4). Likaledes uteslöts Herbert Marcuse, när hans renlärliga marxistiska åsikter började avvika från Adornos och Horkheimers ideologi såsom denna utvecklades (se Wiggershaus 1994, 391–392).¹¹³

Dessa uteslutningstendenser framträder också tydligt i de felslagna planerna på att återuppsätta Institutets tidskrift på 1950-talet. Man avgjorde att det fanns för få skribenter på Horkheimer–Adorno-linjen för att hålla en tidskrift vid liv, och planerna grusades (Wiggershaus 1994, 471). Att vara medlem av Institutet betydde under hela dess historia att man hyste en viss åsikt och var underkastad en omfattande redigering och rentav censur av sina arbeten, vilket säkerställde att dessa överensstämde med en klart uttalad ideologisk hållning.

Som man kan befara av en starkt auktoritär politisk rörelse, blev resultatet en spekulativ, filosofisk lärobyggnad, som till sist inte övade något inflytande på empiriskt inriktad sociologi, ehuru den, såsom nedan anges, fick ett djupgående inflytande på teoribildningen inom humaniora. (*The Authoritarian Personality* omfattas inte av detta omdöme; den fick ett stort inflytande men var på sitt sätt empiriskt grundad.) Denna lärobyggnad förtjänar inte beteckningen vetenskap, eftersom den förkastade experiment, kvantificering och verifiering och eftersom den satte moraliska och politiska intressen framom undersökningen av den mänskliga socialpsykologins natur.

Att den kritiska teorins moraliska och politiska program sattes främst är väsentligt för förståelsen av Frankfurtskolan och dess inflytande. Med tiden förkastade både Horkheimer och Adorno det klassiska marxistiska sättet att se på klasskampen såsom viktig för fascismens framväxt. I stället kom de att företräda ett synsätt, vari både fascismen och kapitalismen principiellt uppfattades såsom medförande maktutövning och auktoritarism. Vidare utarbetade de teorin om att maktutövning och auktoritarism nödvändigtvis förutsatte att förhållandet mellan föräldrar och barn störts, så att den mänskliga naturen undertryckts.

Det är uppenbart att detta är ett synsätt, som mycket lätt låter sig förenas med psykoanalytisk teori, och psykoanalysen påverkade faktiskt starkt skolans tänkande. I stort sett från början åtnjöt psykoanalysen en aktad ställning inom institutet för socialforskning, i synnerhet under Erich Fromms inflytande. Fromm var anställd både vid Frankfurts psykoanalytiska institut och vid Institutet för socialforskning. I likhet med andra ”vänsterfreudianer”, såsom Wilhelm Reich och med tiden Marcuse, utarbetade han teorier, som innefattade både marxismen och psykoanalysen, väsentligen genom att föreställa sig ett teoretiskt samband mellan undertryckandet av drifter inom ramen för familjerelationer (eller som i Fromms fall framväxten av sado-masochistiska och anala personlighetsdrag inom familjen) och framväxten av förtryckande sociala och ekonomiska strukturer.

Intressant är att Horkheimer-gruppen, trots att den kom att hysa en mycket djup fientlighet mot den empiriska vetenskapen och vetenskapens positivistiska filosofi,

inte kände något behov av att överge psykoanalysen. Tvärtom var psykoanalysen ”en faktor av central betydelse genom att den gav Horkheimer och hans viktigaste medteoretiker känslan av att man kunde nå fram till viktiga insikter också – eller rent av bättre – genom att förbigå de specialiserade vetenskaperna” (Wiggershaus 1994, 186). Vi skall se att psykoanalysen såsom en icke-empiriskt grundad tolkningsstruktur (som likväl gav sig ut för att vara vetenskap) visade sig vara ett oändligt formbart redskap i händerna på dem som byggde en teori för att nå rent politiska mål.

Den principiellt viktiga övergången från det sociologiska till det psykologiska planet, vilken skedde på 1940-talet, motiverades för Horkheimer och Adorno av att i Tyskland proletariatet underkastat sig fascismen och att i Sovjetunionen socialismen inte hindrat framväxten av en auktoritär statsmakt, som inte förmådde trygga individens självständighet eller tillgodose judiska gruppintressen (Tar 1977, 80; Wiggershaus 1994, 137ff, 391ff). enligt det nya synsättet betraktade man auktoritarismen som grundproblemet och ansåg sig kunna spåra dess ursprung till familjeförhållanden och ytterst till undertryckandet av den mänskliga naturen (Tar 1997, 87–88). Teorins formella konturer kan likväl skönjas redan i verket *Studies on Authority and the Family* från 1936. Detta verk framlade Fromms psykoanalytiska teori om auktoritära ”sado-masochistiska” familjeförhållanden och dessas förmenta samband med den borgerliga kapitalismen och fascismen.

Denna filosofisk-spekulativa behandling av antisemitismen förfinades i kapitlet om antisemitismen i Horkheimers och Adornos (1944/1990) *Dialectic of Enlightenment*.¹¹⁴ Denna bok var skriven i en mycket abstrakt stil, som kunde kallas hegeliansk, och den framställde sitt ämne i påståendets form: Den gjorde blotta påståendet om antisemitismen utan att försöka underbygga dem empiriskt.¹¹⁵ Som Jacob Katz (1983, 40) anmärker, har Frankfurtskolan ”inte gjort sig bemärkt för riktigheten i sin bedömning av den judiska situationen vare sig före nazismens uppkomst eller efteråt.” Men många av de ideer, som denna bok hävdade blott och bart filosofiskt, spekulativt, är desamma som de teorier om antisemitismen som återfinns i *The Authoritarian Personality*. I själva verket såg författarna kapitlet om antisemitismen som en teoretisk studie inför den empiriska studie av antisemitismen de föresatt sig att göra (Wiggershaus 1994, 324). *The Authoritarian Personality* kan alltså betraktas som ett försök att förse dessa filosofiska teorier om antisemitismen med ett empiriskt underlag, men teorin själv var i grunden en filosofisk teori a priori och sågs inte av sina upphovsmän som något man kunde vare sig bevisa eller vederlägga.

Horkheimer föreföll betrakta dialektikprojektet och antisemitismprojektet som två olika saker, vilka förhöll sig till varandra såsom en abstrakt teori förhåller sig till sin tillämpning på ett konkret förhållande eller såsom Hegels logik förhåller sig till Hegels historie-, rätts- eller estetikfilosofi. Var inte detta att förvandla en distinktion inom den teoretiska och empiriska forskningsprocessen till en distinktion, som i tysthet höjde teorin till spekulations rang och gjorde den oberoende av den empirism som hör vetenskapen till? Och förmenades därmed inte den empiriska forskningen

sin ställning av att vara en dimension av begrundad erfarenhet? Nedsattes den inte till att bli ett medel för teorins belysande?... En ytterligare, öppen fråga var huruvida deras entusiasm för teorin och deras föraktfulla anmärkningar om forskningen i bestämda vetenskapliga discipliner egentligen var något mer än uttryck för personliga värderingar och stämningar; huruvida dessa inte påverkade både det sätt på vilket de utförde sitt vetenskapliga arbete och arbetets resultat – i synnerhet när yttre inflytanden tvang dem att taga båda dimensionerna på allvar. (Wiggershaus 1994, 320, se också Jay 1973, 240, 251)

Att teorin om antisemitismen till sin natur var icke-empirisk stod alldeles klart även för Adorno: "[Vi] betraktade aldrig teorin som enbart en uppsättning hypoteser utan som i viss mening stående på egna ben och avsåg därför inte att bevisa eller vederlägga teorin genom våra rön, utan att ur den endast utvinna konkreta frågor för undersökning, frågor som sedan måste bedömas efter sin egen förtjänst och förete vissa förhärskande socio-psykologiska strukturer" (Adorno 1969a, 363). Rönen måste faktiskt bedömas efter sina egna förtjänster, och som anges nedan finns det anledning antaga att de förfaranden man använde för att bekräfta teorin gick långt bortom gränserna för normal vetenskaplig praxis.

De studier som ingick i *The Authoritarian Personality* uppstod i grund och botten ur ett behov man kände av att utarbeta ett empiriskt forskningsprogram, som skulle underbygga en politiskt och intellektuellt tillfredsställande apriorisk teori om antisemitismen för att därmed påverka en amerikansk akademisk läsekrets. Som Horkheimer sade år 1943, "När vi märkte att några av våra amerikanska vänner förväntade sig av ett institut för socialforskning att det skulle ägna sig åt studier i angelägna samhällsproblem, fältarbete och andra empiriska undersökningar, försökte vi tillgodose dessa krav så gott vi kunde, men vi hade riktat in oss på individuella studier i bemärkelsen av Geisteswissenschaften [dvs humaniora] och den filosofiska analysen av kulturen" (i Wiggershaus 1994, 252).

Horkheimer uttalade sig faktiskt självmedvetet om målet att producera politisk propaganda genom att använda samhällsvetenskapernas metoder. Sålunda reagerade Horkheimer med entusiasm på idén att taga med brottslingar i studien: "Forskningen skulle här kunna förvandla sig *direkt* till propaganda, det vill säga om det trovärdigt kunde bevisas att ett särskilt stort procenttal brottslingar var extrema antisemiter, skulle resultatet som sådant redan vara propaganda. Jag skulle också vilja försöka undersöka psykopater på mentalsjukhus" (i Wiggershaus 1994, 375; kursiverat i texten). Båda grupperna togs till sist med i studien.

Ett allmänt tema i *Dialectic of Enlightenment* är att antisemitismen är resultatet av "den förstörelsevilja som uppstår ur en felaktig samhällsordning" (s. 168). Ideologin att judar äger en uppsättning negativa drag är helt enkelt en projektion, som resulterar i ett självporträtt av antisemiten: Antisemiter anklagar judarna för att vilja ha makt, men i verkligheten är det antisemiterna som "längtar efter totalt ägande och obegränsad makt till varje pris. Den skuld de känner för detta överför de på judarna" (s. 169).

Man erkänner att antisemitismen sammanhänger med icke-judiska rörelser för nationell sammanhållning (ss. 169–170). Den antisemitism, som uppstår tillsammans med dylika rörelser, tolkas såsom härrörande ur den ”förstörelsedrift” som styr ”lystna pöbelhopar”, vilka härskande icke-judiska eliter ytterst manipulerar för att dölja sin egen ekonomiska dominans. Antisemitismen saknar funktion utom att tjäna såsom ett medel för att ge utlopp åt deras vrede som blivit ekonomiskt och sexuellt frustrerade (s. 171).

Horkheimer och Adorno framkastar att den moderna fascismen i grund och botten är detsamma som den traditionella kristendomen, eftersom båda innebär motsättning till och underkuvande av naturen. Medan judendomen förblev en ”naturlig religion”, som ägnade sig åt nationens liv och självbevarelse, inriktade sig kristendomen på att behärska och förkasta allt naturligt. Med ett argument, som påminner om Freuds i *Moses och monoteismen* (se kapitel 4), sägs den religiösa antisemitismen sedan uppstå på grund av deras hat ”som inte genomförde det dystra offret av förnuftet... anhängarna av Faderns religion hatas av dem som stöder Sonens religion – hatas såsom de som vet bättre” (s. 179).

Denna tendens att tolka antisemitismen såsom ytterst härrörande från undertryckandet av naturen är central för *Studies in Prejudice* och i synnerhet för *The Authoritarian Personality*.¹¹⁶ Undertryckandet av naturen får till resultat att jagets egenskaper projiceras på omvärlden och i synnerhet på judarna. ”drifter, som subjektet inte erkänner som sina egna ens när de alldeles säkert är det, tilläggs objektet – det tilltänkta offret” (s. 187). Särskilt viktiga för denna projektionsprocess är de sexuella drifterna: ”Samma sexuella drifter, som den mänskliga arten har undertryckt, har överlevat och segrat – hos individer och nationer – genom att omvärlden mentalt förvandlats till ett djävulskt system” (s. 187). Kristen självförnekelse och i synnerhet undertryckandet av det sexuella resulterar i ondska och antisemitism via projektion.¹¹⁷

Den psykoanalytiska teorin åberopas som en förklaring av denna process på ett sätt, som med sitt framhävande av det undertryckta hatet mot fadern också föregriper den teori som används i *The Authoritarian Personality*. Aggressiva drifter, som uppstår i detet, projiceras på yttervärlden genom handlingar av överjaget. ”Den förbjudna handling, som förvandlas till aggression, är i allmänhet homosexuell till naturen. Genom kastrationsångesten går lydnaden för fadern till ytterlighet som en föräning om kastration i ett medvetet känslomässigt närmande till en liten flickas natur, och det verkliga hatet mot fadern undertrycks” (s. 192).

Förbjudna handlingar sprungna ur starka drifter förvandlas således till aggression, som sedan projiceras på offer i yttervärlden med resultatet att ”han angriper andra individer i avund eller förföljelse, liksom den undertryckte tidelagsidkaren jagar eller plågar ett djur” (s. 192). Något senare fördöms ”undertryckandet av den djuriska naturen till vetenskapliga metoder för behärskandet av naturen” (s. 193). Behärskandet av naturen, vilket ses som centralt för kristendomen och fascismen, härrör alltså ytterst från undertryckandet av vår djuriska natur.

Horkheimer och Adorno söker sedan förklara konformitetens roll i fascismen. de hävdar att gruppstrategier för icke-judisk sammanhållning egentligen bygger på en förvridning av den mänskliga naturen – ett centralt tema i *The Authoritarian*

Personality. Mot ett av kapitalism och fascism fördärvat samhälle ställer de ett naturligt, icke-konformt, reflekterande jag. I senkapitalismen har de stora industriintressenas och kulturindustrins framväxt hos de flesta människor förstört den ur det inre riktade reflektionsförmåga som kan framkalla "en självförstående skuldmedvetenhet" (s. 198), vilken skulle kunna bjuda motstånd mot de krafter som leder till antisemitism. Denna ur det inre riktade reflektion var "frigjord" från samhället och rentav riktad mot samhället (s. 198), men under de tidigare nämnda krafternas påverkan anpassar den sig blint till det yttre samhällets värderingar.

Således betraktas människorna såsom av naturen motsatta den konformitet ett väl sammanhållet samhälle kräver av dem. som nedan anges, är det ett återkommande tema i *The Authoritarian Personality* att icke-judars deltagande i sammanhållna grupper med en hög grad av social konformitet är något sjukligt, medan liknande beteende hos judar med avseende på judendomens gruppsammanhållande egenskaper lämnas obeaktat: Vi har ju faktiskt sett att judendomen i *The Dialectic of Enlightenment* framställs som moraliskt överlägsen kristendomen.

Den icke-judiska eliten sägs sedan utnyttja situationen genom att låta massornas projicerade fientlighet komma till utlopp i antisemitism. Judar är idealiska måltavlor för denna projicerade fientlighet, då de representerar allt som är totalitarismens motsats: "Lycka utan makt, lön utan arbete, hem utan gränser, religion utan myt. Dessa är de egenskaper härskarna hatar, eftersom undersåtarna hemligen längtar efter att få äga dem. Härskarna är trygga endast så länge som det folk de härskar över förvandlar sina efterlängtrade mål till former av ondska som de hatar" (s. 199).

Slutsatsen blir att om härskarna i själva verket tillät undersåtarna att tycka om judarna, skulle historien komma till en avgörande vändpunkt:

Genom att övervinna den sinnessjukdom, som frodas i en jordmån av självhävdelse som ej berörts av eftertanke, skulle mänskligheten kunna utvecklas från en samling varandra motsatta raser till den art som, också i naturen, är förmer än blotta naturen. Individens och samhällets frigörelse från härsklystnad är motrörelsen mot felaktig projektion, och ingen jude skulle då likna den förnuftslösa ondska som drabbat honom liksom alla förföljda varelser, antingen de är djur eller människor. (s. 200)

Antisemitismens upphörande betraktas således som en förutsättning för utvecklandet av ett utopiskt samhälle och mänsklighetens frigörelse – kanske det närmaste Frankfurtskolan någonsin kom till en definition av utopi.¹¹⁸ Det utopiska samhälle, som framstår i visionen, är ett samhälle, där judenheten kan fortvara som en sammanhållen grupp men där sammanhållna, nationalistiska, korporativa icke-judiska grupper, som bygger på anpasslighet till gruppnormer, har avskaffats såsom yttningar av psykisk sjukdom.

Horkheimer och Adorno utvecklade åsikten att judendomens enastående uppgift i världshistorien bestod i att hävda olikhetens begrepp gentemot de likriktade krafter som de ansåg representera det västerländska civilisationens själva väsen: "Judarna blev den överförda motsvarigheten till den återstod av samhället som be-

varade förnekelse och icke-identitet” (Jay 1980, 148). Judendomen utgör därmed motsatsen till den västerländska universalismen. Att den judiska partikularismen fortlever och accepteras blir en förutsättning för att framtidens utopiska samhälle skall utvecklas.

Enligt detta synsätt skall antisemitismens rötter alltså sökas i individens sjuka psyke, inte i judars beteende. Likväl erkänner man i någon mån att judars faktiska egenskaper kan spela in i den historiska antisemitismen, men Horkheimer och Adorno teoretiserar om att de judiska egenskaper, som har lett till antisemitism, påtvingades judarna. Judarna sägs ha ådragit sig de lägre klassernas vrede, därför att judar var kapitalismens upphovsmän: ”På grund av det ekonomiska framåtskridandet, som nu bevisar deras fall, har judarna alltid varit en nagel i ögat på de hantverkare och bönder som kapitalismen deklasserat. De får nu på sin egen bekostnad erfara kapitalismens exklusiva, partikularistiska karaktär” (s. 175). Men denna judiska roll ses som påtvingad judarna, vilka för erhållande av sina rättigheter var fullständigt beroende av icke-judiska eliter ända in på 1800-talet. Under dessa omständigheter ”är handeln inte deras kallelse, utan deras öde” (s. 175). Judarnas framgång medförde då ett trauma för den icke-judiska borgarklassen, ”som måste låtsas vara kreativ” (s. 175); dess antisemitism är därför ”självhät, parasitens sjuka samvete” (s. 176).

Det finns tecken som tyder på att det ursprungliga projektet om antisemitismen avsåg en mer inträngande behandling av ”judiska karaktärsdrag” som lett till antisemitism jämte förslag till metoder att övervinna dem. Men ”man kom aldrig att taga upp ämnet i Institutets program, kanske delvis av hänsyn till de flesta judars känslighet för detta ämne och delvis för att slippa utsätta institutet för anklagelsen att det förvandlade antisemitismens problem till ett judiskt problem” (Wiggershaus 1994, 366). Institutet var faktiskt väl medvetet om att Jewish Labor Committee år 1945 gjorde en undersökning av amerikaner ur arbetarklassen och därvid lät dessa klaga på judiska beteenden i samband med sådana faktiska mellanhavanden som individer ur arbetarklassen sannolikt torde ha med judar (se SAID, kap. 2). Adorno förefaller ha trott att dessa åsikter var ”mindre irrationella” än andra klassers antisemitism (se Wiggershaus 1994, 369).

Jag har gjort den anmärkningen att det har funnits en stark tendens i både den radikala politiken och psykoanalysen att grundligt kritisera det icke-judiska samhället. Ett viktigt tema här är att *Studies in Prejudice* och särskilt *The Authoritarian Personality* försöker visa att icke-judiska grupptillhörigheter och i synnerhet medlemskap i kristna religiösa sekter, icke-judisk nationalism och starka släktband är tecken på psykiska rubbningar. Den djupare avsikten med Frankfurtskolans arbete är att förändra västerländska samhällen i ett försök att göra dem motståndskraftiga mot antisemitism genom att sjukförklara icke-judiska grupptillhörigheter. Och eftersom denna strävan i grunden skyr de vänsterpolitiska lösningar som omhulldes av så många judiska intellektuella på 1900-talet, är det en strävan som förblir ytterst relevant i det rådande efterkommunistiska intellektuella och politiska sammanhanget.

Jag har kanske inte tillräckligt framhävt det motstånd judiska intellektuella bjudit mot sammanhållna icke-judiska grupper och en enhetlig icke-judisk kultur. I kapitel

I anmärkte jag att conversos var starkt överrepresenterade bland de humanistiska tänkare i 1400- och 1500-talens Spanien som motsatte sig det spanska samhällets korporativa natur, centrerat som det var kring den kristna religionen. Jag har också anmärkt att ett centralt motiv för Freuds arbete bestod i att han fortfor att starkt identifiera sig som jude, samtidigt som han utarbetade en teori enligt vilken medlemskap i kristna religiösa grupper skulle ses såsom tillfredsställande infantila behov.

Likaledes, och i överensstämmelse med det material som redovisas i kapitel 3, kan det judiska stödet åt radikala politiska rörelser uppfattas såsom undergrävande icke-judiska gruppstillhörigheter inom samhällets ram, såsom kristendomen och nationalismen, samtidigt som det möjliggör för den judiska identifieringen att fortleva. Till exempel motsatte sig de judiska kommunisterna konsekvent polska nationalistiska strävanden, och sedan de kommit till makten efter andra världskriget, avrättade de polska nationalister och undergrävde den katolska kyrkans ställning, samtidigt som de upprättade sekulära judiska ekonomiska och sociala strukturer.

Det är av ett visst historiskt intresse notera att det var ett viktigt inslag i de tyska antisemiternas retorik (exempel hos Paul Lagarde [se Stern 1961, 60, 65]) under hela 1800-talet och in på Weimarrepublikens tid att judar förespråkade ett sådant samhällsskick som liberalismen, vilken var riktad emot strävan att ordna samhället såsom en starkt sammanhållen grupp, samtidigt som de själva behöll en utomordentligt stark gruppsammanhållning, som möjliggjorde för dem att härska över tyskar. På Weimartiden klagade Alfred Rosenberg över att judar förespråkade en fullständig sönderstyckning av samhället, samtidigt som de undantog sig själva från att ingå i denna process. Medan hela det övriga samhället skulle hindras från att ingå i starkt sammanhållna grupper, skulle judarna "bevara sin internationella sammanhållning, sina blodsband och sin andliga enhet" (Aschheim 1985, 239). I *Mein Kampf* ger Hitler klart uttryck för tanken att judars förfäktande av liberala åsikter var ett bedrägeri avsett att skyla över ett engagemang för den egna rasen och en starkt sammanhållande gruppstrategi: "Alltmedan han synes överflöda av 'upplysning', 'framåtskridande', 'frihet', 'humanitet' osv., praktiserar han själv den strängaste åtskillnad av den egna rasen" (s. 315). Konflikten mellan det judiska främjandet av upplysningsidealen och det faktiska judiska beteendet har noterats av Klein (1981, 146): "Många icke-judar, som förargade sig över andras provinsiala bindningar och var oemottagliga för idén om en pluralistisk stat, tolkade det judiska hävdandet av den egna stoltheten såsom undergrävande den 'upplysta' eller egalitära staten. Det judiska betonandet av nations- eller rasstoltheten förstärkte den icke-judiska uppfattningen av juden som en samhällsnedbrytande kraft."

Också Ringer anmärker att det var ett vanligt inslag i antisemitismen hos akademiker under Weimartiden att de ansåg judarna försöka undergräva den patriotiska känslan och samhällets sociala sammanhållning. Det var faktiskt en vanlig uppfattning hos högutbildade icke-judiska tyskar, däribland universitetsprofessorer, att den judiska kritiska analysen av det icke-judiska samhället syftade till upplösa det sammanhållande banden inom samhället (Ringer 1983, 7). En akademiker talade om judarna såsom "det klassiska partiet för nationell upplösning" (i Ringer 1983, 7).

När allt kom omkring, utvecklades nationalsocialismen som en sammanhållande icke-judisk gruppstrategi motsatt judendomen, en strategi som helt och hållet förkastade upplysningsidealerna om ett sönderstyckat samhälle byggt på individens rättigheter i motsats till staten. Såsom jag hävdade i *SAID* (kap. 5), är nationalsocialismen i detta hänseende mycket lik judendomen, vilken historien igenom väsentligen varit en gruppforeteelse, vari individens rättigheter varit underordnade gruppens intressen.

Såsom framgår av det material, som genomgås här och genomgått i de föregående kapitlen, har åtminstone några inflytelserika judiska samhällsvetare och intellektuella försökt undergräva icke-judiska gruppstrategier, alltmedan de lämnat möjligheten öppen för judendomen att fortvara som en starkt sammanhållande gruppstrategi. Detta tema är i hög grad förenligt med Frankfurtskolans konsekventa förkastande av alla former av nationalism (Tar 1977, 20). Resultatet blir att Frankfurtskolans ideologi till slut kan betecknas som ett slags radikal individualism, som likväl avskydde kapitalismen – en individualism, vari alla former av icke-judisk kollektivism fördöms såsom tecken på social eller individuell psykisk sjukdom.¹¹⁹ Sålunda är i Horkheimers uppsats om de tyska judarna (se Horkheimer 1974) judarnas verkliga fiende icke-judiska kollektiviteter av alla slag och i synnerhet nationalismen. Alltmedan judendomens, sionismens eller den israeliska nationalismens kollektivistiska natur icke beaktas, avvisas det moderna icke-judiska samhällets kollektivistiska tendenser, i synnerhet fascismen och kommunismen. Det recept han skriver ut för det icke-judiska samhället är radikal individualism och godtagande av pluralism. Människor har en inneboende rätt att vara olika andra och att accepteras av andra som olika. Ja, att skilja ut sig från andra är att uppnå den högsta nivån av mänsklighet. Resultatet blir att ”inget parti och ingen rörelse, vare sig den gamla vänstern eller den nya, ja faktiskt ingen kollektivitet av något som helst slag stod på sanningens sida... De kvarvarande krafterna för en verklig förändring fanns hos den kritiska individen allena” (Maier 1984, 45).

Som en självklar följd av sin tes hyllade Adorno tanken att filosofins grundläggande uppgift är negativ och består i att motsätta sig försök att tillägga världen någon som helst ”universalitet”, ”objektivitet” eller ”totalitet”, det vill säga en enda, organiserande princip för samhället, vilken skulle förenhetliga samhället, eftersom den kunde tillämpas på alla människor (se särskilt Adornos *Negative Dialectics* [Adorno 1973]; se också granskningen av Adornos ideer om detta begrepp hos Jay [1984, 241-275]. I *Negative Dialectics* är det främsta exempel som Adorno angriper Hegels idé om världshistorien (en fingerad måltavla också för Jacques Derrida; se nedan), men ett liknande argument gäller för varje ideologi, såsom nationalismen, som medför en känsla av nationell eller allmänmänsklig universalitet. Till exempel förkastas bytesprincipen, som är betecknande för kapitalismen, emedan det är genom denna princip, som alla människor kan mätas med samma mått och således förlorar sin unika partikularitet. Också vetenskapen fördöms på grund av sin tendens att söka universella principer för verkligheten (den mänskliga naturen inräknad) och dess tendens att söka kvantitativa, gemensamt mätbara skillnader mellan människor i stället för kvalitativa skillnader. Varje föremål ”bör respekteras i sin icke-generaliserade historiska unicitet” (Landmann 1984, 123). Eller

som Adorno (1974, 17) själv anmärkte i *Minima Moralia*: ”Ställd inför den totalitära enighet, med vilken skillnadens utplånande förkunnas som ett självändamål, kan även en del av befrielsens sociala kraft ha tillfälligt dragit sig tillbaka till den individuella sfären.” Till slut blev det enda kriteriet på ett bättre samhälle det där ”man kan vara annorlunda utan fruktan” (s. 131). Den före detta kommunisten hade blivit en förespråkare av radikal individualism, åtminstone för icke-judarna. såsom dryftas i kapitel 4, erkände också Erich Fromm (1941) nyttan av individualism som ett recept för det icke-judiska samhället, alltmedan han likväl förblev starkt identifierad som jude. Fromm var medlem av Frankfurtskolan tills han uteslöts.

I överensstämmelse med detta betonande av individualismen och förhållande av skillnaden omfattade Adorno en radikal form av filosofisk skepticism, som är fullkomligt oförenlig med hela det samhällsvetenskapliga projektet som *The Authoritarian Personality* utgör. Adorno förkastade faktiskt även möjligheten av ontologi (”förtingligande”), då han såg de motsatta ståndpunkterna såsom ytterst stödjande totalitarismen. Med tanke på Adornos djupa upptagenhet med judiska frågor och starka judiska identitet är det rimligt antaga att dessa ideologiska strukturer är avsedda att tjäna som ett rättfärdigande av judisk partikularism. Enligt detta synsätt måste judendomen i likhet med varje annan historiskt partikulär entitet förbli utom vetenskapens räckhåll, för alltid obegriplig i sin unicitet och alltid i motsättning till alla försök att utveckla enhetliga sociala strukturer i samhället som helhet. Dess fortsatta existens är dock garanterad såsom ett moraliskt imperativ a priori.

Receptet att det icke-judiska samhället antar en social organisation, som bygger på radikal individualism, vore förvisso en ypperlig strategi för judendomens fortlevnad som en sammanhållen, kollektivistisk gruppstrategi. Triandis (1990, 1991) har sammanfattat forskning om kulturöverskridande skillnader hos individualism och kollektivism. Denna forskning anger att antisemitismen skulle vara svagast i individualistiska samhällen i motsats till samhällen, som är kollektivistiska och enhetliga, skilda från judar. Ett tema i *PTSDA* (kap. 8) är att europeiska samhällen (med den nationalsocialistiska eran i Tyskland och den kristna religionens herravälde på medeltiden som de anmärkningsvärda undantagen – båda var perioder av intensiv antisemitism) bland världens ekonomiskt framskridna traditionella och moderna kulturer varit unika i sin inriktning på individualism. Som jag har hävdat i *SAID* (kap. 3–5), väcker judendomen såsom en mycket framgångsrik och framträdande gruppstrategi antiindividualistiska gensvar från icke-judiska samhällen. Kollektivistiska kulturer (och Triandis [1990, 57] räknar uttryckligen judendomen till denna kategori) lägger en mycket större vikt vid ingruppens mål och behov än vid individens rättigheter och intressen. Kollektivistiska kulturer utvecklar en ”icke-ifrågasatt bundenhet” till ingruppen, vari ingår ”uppfattningen att ingruppens normer är universellt giltiga (en form av etnocentrism), automatisk lydighet för ingruppens auktoriteter och en beredskap att kämpa och dö för ingruppen. Dessa kännetecken är vanligen förbundna med en misstro och ovilja mot att samarbeta med utgrupper” (s. 55). I kollektivistiska kulturer uppfattas moralen såsom det som gynnar gruppen, och aggression och utnyttjande av utgrupper är acceptabla (Triandis 1990, 90).

Människor i individualistiska kulturer företer däremot endast en ringa känslomässig bindning till ingrupper. Personliga mål sätts främst, och i socialiseringen läggs tonvikten vid självtillit, självständighet, individens ansvar och "självförverkligande" (Triandis 1991, 82). Individualister förhåller sig mer positiva till främlingar och medlemmar av utomstående grupper (utgrupper) och betar sig mer sannolikt prosocialt, altruistiskt mot främlingar. Människor i individualistiska kulturer är mindre medvetna om gränser mellan in- och utgrupper och har följaktligen inte särskilt negativa inställningar till medlemmar av utgrupper (1991, 80). Det händer ofta att de inte samtycker med ingruppåtgärder, visar ringa känslomässig bindning till eller lojalitet med ingrupper och förefaller sakna känsla av ödesgemenskap med andra ingruppmedlemmar. Motsättning till utgrupper förekommer i individualistiska samhällen, men motsättningen är mer "rationell" i den bemärkelsen att det finns mindre av tendens att utgå från att alla medlemmar i utgruppen är skyldiga till fåtalets missgärningar. Individualister knyter svaga band till många grupper, medan kollektivisterna har en stark bindning till och identifiering med ett fåtal ingrupper (Triandis 1990, 61).

Man kan utgå ifrån att individualister tenderar att vara mindre benägna till antisemitism och mer benägna att betrakta alla stötande judiska handlingar såsom föreselser av enskilda judar i stället för stereotypt sant om alla judar. däremot är det mer sannolikt att judar, såsom medlemmar av en kollektivistisk subkultur, som lever i ett individualistiskt samhälle, själva ser skillnaden mellan judar och icke-judar som synnerligen framträdande och utvecklar stereotypt negativa åsikter om icke-judar.

I Triandis' begrepp består alltså den grundläggande intellektuella vansklighet, som *The Authoritarian Personality* erbjuder, i att judendomen själv är en starkt kollektivistisk subkultur, vari auktoritarism, lydnad för ingruppens normer och undertryckande av individuella intressen till förmån för det gemensamma bästa varit livsviktiga genom hela dess historia (*PTSDA*, kap. 6, 8). Dyliga egenskaper hos icke-judar tenderar att medföra antisemitism på grund av de processer vari den sociala identiteten bildas. Till följd härav kan judar komma att uppfatta att de har ett starkt intresse av att för icke-judar förespråka en i hög grad individualistisk, sönderstyckad kultur, samtidigt som de vidmakthåller sin egen omsorgsfullt utvecklade kollektivistiska subkultur. Detta är det synsätt, som Frankfurtskolan utarbetat och som framträder överallt i *Studies in Prejudice*.

Vi skall emellertid se att *The Authoritarian Personality* går utöver försöket att sjukförklara sammanhållna icke-judiska grupper till att sjukförklara anpassligt icke-judiskt beteende i allmänhet. Den huvudsakliga intellektuella vanskligheten ligger i att beteende, som är avgörande för judendomen såsom en framgångsrik grupp-evolutionär strategi, uppfattas som sjukligt, när det framträder hos icke-judar.

GRANSKNING AV *THE AUTHORITARIAN PERSONALITY*

The Authoritarian Personality (Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson och Sanford 1950) är en verklig klassiker inom socialpsykologisk forskning. Den har föranlett tusentals studier, och hänvisningar till den fortsätter att förekomma i läro-

böcker, även om det på senare år har märkts en ökande kritik och förkastelse av metoden att utgå från personligheten vid studiet av fördomar och fiendskap grupper emellan. Nathan Glazer (1954, 290) anmärkte att ”ingen bok, som utgivits efter kriget på socialpsykologins område, har haft ett större inflytande på inriktningen av det faktiska empiriska arbete som utförs vid universiteten i dag.” Dess inflytande till trots har det alltifrån början varit vanligt att påpeka tekniska problem med konstruktionen av skalorna och genomförandet och tolkningen av intervjuerna (se Altemeyer 1981, 33-51; 1988, 52-54; Billings, Guastello och Rieke 1993; R. Brown 1965, 509ff; Collier, Minton och Reynolds 1991, 196; Hyman och Sheatsley 1954). Resultatet är att *The Authoritarian Personality* blivit något av en lärobok i hur man inte skall bedriva samhällsvetenskaplig forskning.

Trots tekniska problem med den ursprungliga konstruktionen av skalorna är det likväl ställt utom all fråga att det finns något som kan kallas psykologisk auktoritarism i bemärkelsen att det är möjligt att konstruera en pålitlig psykometrisk skala, som mäter en dylik företeelse. F-skalan från de ursprungliga studierna i *The Authoritarian Personality* är belastad med en skevhet på grund av att svaren innebär ett passivt accepterande av de ställda frågorna. I nyare utföranden av skalan har man lyckats bemästra denna svårighet, medan man väsentligen behållit samma korrelat med andra skalor. Skalans giltighet för mätning av faktiskt auktoritärt beteende, såsom ställt mot erhållandet av höga poäng på en skala för auktoritarism, är alltså kontroversiell (se Billings m.fl. 1993).

Oavsett hur därmed förhåller sig, framhåller jag i min granskning två aspekter av *The Authoritarian Personality*, vilka är centrala för Frankfurtskolans politiska program: (1) Jag framhåller den dubbelmoral som ligger i att icke-judiskt beteende, som man slutit sig till av höga poäng på F-skalan eller på skalorna för etnocentrism, ses som en indikation på psykisk sjukdom, medan exakt samma beteende hos judar är centralt för judendomen såsom en gruppevolutionär strategi; (2) jag kritiserar också de psykodynamiska mekanismer för störda relationer mellan föräldrar och barn som antas ligga till grund för auktoritarismen. Det är dessa antagna psykodynamiska mekanismer, som ger boken en så starkt subversiv karaktär såsom politisk propaganda betraktad; och icke av en tillfällighet, ty det är detta inslag i projektet som ofta förefallit kommentatorer högeligen tvivelaktigt. Sålunda noterar Altemeyer (1988, 53) att den grundläggande föreställningen, att antisemitismen är resultatet av störningar i förhållandet mellan föräldrar och barn, har ”blivit så vida spridd i hela vår kultur, att den blivit en stereotyp”, trots att det vetenskapliga material som stöder den är av det ”icke-övertygande” slaget. Mycket av den otroliga framgång studierna i *The Authoritarian Personality* röntes dessutom på att boken mötte ett utbrett gillande hos judiska samhällsvetare, som inemot 1950-talet intagit en framträdande roll i den amerikanska akademiska världen och var mycket bekymrade över antisemitismen (Higham 1984, 154; se även nedan).

Att *The Authoritarian Personality* är en politiserad studie har länge varit uppenbart för psykologer av den ledande riktningen. Roger Brown anmärkte, ”Den studie, som heter *The Authoritarian Personality*, har påverkat livet i Amerika: den teori om fördomar den framlagt har ingått i populärkulturen och blivit en kraft mot rasdiskriminering. Är den också sann? Det måste ni själva bedöma... Berkeley-

studien av den auktoritära personligheten lämnar inte många oberörda. Kyllig objektivitet är inte vad som kännetecknar denna tradition. De flesta av dem som deltagit i den har varit starkt berörda av de hithörande sociala frågorna” (Brown 1965, 479, 544). Den sista delen av Browns kommentar speglar den känsla man får, när man läser boken, nämligen att författarnas trossatser var viktiga för planeringen av forskningen och tolkningen av resultaten.

Ett gott exempel på en sådan läsare är Christopher Lasch (1991, 445ff), som anmärkte, ”syftet med och uppläggningsen av *Studies in Prejudice* dikterade slutsatsen att fördomar, vilka är psykologiska störningar i den ’auktoritära’ personlighetsstrukturen, kan utrotas endast genom att hela amerikanska folket underkastas något liknande kollektiv psykoterapi – genom att det behandlas som patienter på ett sinnessjukhus.” Alltifrån begynnelsen var detta en samhällsvetenskap med ett politiskt syfte: ”Genom att bestämma den ’liberala personligheten’ som den auktoritära personlighetens motsats jämställde de mental hälsa med en godkänd politisk ståndpunkt. De försvarade liberalismen... med påståendet att andra ståndpunkter hade sina rötter i personlig psykisk ohälsa” (Lasch 1991, 453).

The Authoritarian Personality börjar med att erkänna Freuds allmänna inflytande på boken och i synnerhet hans betydelse för att ha gjort den intellektuella världen ”mer medveten om undertryckandet av barnen (både i hemmet och utanför det) och samhällets vanligen naiva okunnighet om den psykologiska dynamiken i såväl barnets som den vuxnes liv” (s. x). I överensstämmelse med detta allmänna synsätt anser Adorno och hans kolleger ”i likhet med de flesta samhällsvetare att antisemitismen grundar sig mera på faktorer som finns hos subjektet och i hans totala situation än på judars faktiska egenskaper” (s. 2). Antisemitismens upphov skall därför sökas i individens psykiska ohälsa – ”personlighetens djupt liggande behov” (s. 9) – och inte i judars beteende.

Kapitel II (författat av R. Nevitt Sanford) består av material från intervjuer med två individer, varav den ene (Mack) har höga poängvärden vad avser antisemitism, den andre (Larry) har låga. Mack är mycket etnocentrisk och tenderar att se människor i begrepp av in- och utgruppförhållanden, vari utgruppen karakteriseras på ett stereotypt negativt sätt. som man kan förutse med en sådan individ på grundval av teorin om social identitet (Hogg och Abrams 1987), har hans egen grupp, irländarna, egenskaper som gillas, medan däremot utgrupper ses som homogena och hotfulla. Mack är starkt medveten om grupper som sociala indelningsenheter, men Larry tänker inte alls i gruppbegrepp.

Macks etnocentrism betraktas fullt klart som sjuklig, men ingen tanke ägnas möjligheten att också judar har liknande etnocentriska tankegångar som resultat av att ingrupp-utgruppförhållanden är starkt framträdande som ett inslag i judisk socialisering. I *SAID* (kap. 1) anmärkte jag förvisso att judar mer sannolikt än icke-judar har negativa stereotyper om utgrupper och betraktar världen såsom i grunden bestående av homogena, tävlande, hotfulla grupper som tillagts negativa stereotyper. Vidare finns det ett ypperligt material – sammanfattat flerstädes i denna bok – som visar att judar ofta haft negativa åsikter om icke-judisk (dvs utgrupp-) kultur. Likväl är det den vägledande tanken i *The Authoritarian Personality* att liknande

etnocentriska hållningar hos icke-judar kan spåras till en tidig sjuklig påverkan på personligheten.

Vidare är det ett tema, som konsekvent utföres i kapitel 2–4 i föreliggande bok, att det varit ett viktigt syfte för judiska intellektuella rörelser sedan 1800-talet att utarbeta teorier, som minimerar betydelsen av den sociala indelningen i judar och icke-judar och samtidigt möjliggör fortvaron av en mycket stark förnimmelse av judisk identitet. Larrys tendens att inte se den sociala miljön i gruppbegrepp förknippas med en avsaknad av antisemitism, medan Macks antisemitism nödvändigtvis förknippas med grupperns betydelse som social kategori.

Dessa teman och deras påverkan på konstruktionen av skalorna kan ses i kapitel III och IV (författade av Daniel J. Levinson). Levinson noterar att antisemiter tenderar att betrakta judar som medlemmar av grupper i stället för som individer och framkastar att effektiviteten i individens upplevelse av judar ”förefaller till stor del bero på individens *förmåga till individualiserade upplevelser*” (s. 95; kursiverat i texten).¹²⁰ Levinson anmärker också att individer, som själva tillhör grupper med en stark ingruppideologi, såsom föreningar för kvinnliga studenter vid högskolor och universitet (s.k. sororities), mer sannolikt är antisemiter (s. 104). Återigen antyds att starka ingruppideologier borde vara förbehållna judar och är farliga hos andra. Dessa rön stämmer väl överens med det som i början av detta kapitel sades om individualistiska kontra kollektivistiska samhällen: judar såsom en starkt sammanhållen grupp har ett intresse av att förespråka ett fullständigt sönderstyckat, individualistiskt samhälle, vari skillnader mellan ingrupper och utgrupper inte är så iögonenfallande för icke-judar.

Skalan för etnocentrism har tre underskalor, varav en avser inställningar till afro-amerikaner, en till minoriteter i allmänhet och en avser patriotism. Såsom skalan presenteras, skall man inges tron att forskarna studerar etnocentrism i allmänhet, men de påståenden, som de intervjuade skall taga ställning till, avser i själva verket uteslutande etnocentrism hos den vita kristna befolkningen. De som enligt denna skala visar höga poängvärden för etnocentrism, är negativt inställda till afroamerikaner och judar och positivt inställda till vit, kristen dominans. Till exempel lyder ett påstående tillhörigt skalan för etnocentrism, ”Med tanke på det nuvarande nationella nödläget [andra världskriget] är det mycket viktigt att begränsa ansvarsfulla befattningar inom statsförvaltningen till infödda, vita, kristna amerikaner.” Medtagandet av ett dylikt påstående får till följd att en starkt identifierad jude, för vilken skillnaden mellan ingrupp och utgrupp är framträdande, torde få ett lågt poängvärde på Levinsons skala för etnocentrism.

Påståenden tillhöriga skalan för antisemitism synes innebära att den icke-judiska åsikten att judar utgör en distinkt grupp är en aspekt av antisemitism. Till exempel lyder ett av påståendena, ”Problemet med att släppa in judar i ett trevligt bostadsområde är att de gradvis ger det en typiskt judisk prägel.” Brown (1965, 483) kommenterar, ”Hur skulle det kunna vara annorlunda? Förvisso ger judar en judisk prägel. Det gör de i vilket fall som helst, om man tänker på judar som ’kategoriskt annorlunda icke-judar.’ Men det är just detta att ’judiskheten’ är framträdande, som författarna anser vara begynnelsen till antisemitism.” Här antas utsagt att framhävandet av den sociala uppdelningen i judiskt och icke-judiskt signalerar anti-

semitism hos icke-judar och därför anger störda relationer mellan föräldrar och barn. Likväl är en dylik social uppdelning hos judar av avgörande betydelse för judendomens fortlevnad som gruppevolutionär strategi.

Likaledes ironiskt som ett inslag i skalan för antisemitism är att man tagit med påståendena, ”Jag kan knappast tänka mig att gifta mig med en jude” och ”Det är fel att judar och icke-judar gifter sig med varandra.” Dylika inställningar hos icke-judar är tydligen resultatet av störda förhållanden mellan föräldrar och barn och undertryckandet av den mänskliga naturen, men likväl har det varit vanligt att judar förkastat blandäktenskap. Faktiskt har det ”hot”, som blandäktenskapen anses utgöra, nyligen vållat en kris inom det judiska samfundet och resulterat i intensiva ansträngningar att övertala judar att gifta sig med varandra (se *SAID* kap. 8).

Andra påståenden, vilka speglar sidor av judendomen såsom gruppevolutionär strategi, har i själva verket ett betydande stöd i erfarenheten. Till exempel avser flera påståenden uppfattningar om judisk sammanrotning och dennas inverkan på mönster i boende och affärsmetoder.¹²¹ Andra påståenden handlar om uppfattningar att judar ägnar sig åt kulturell separatism och om uppfattningar att judar har makt, pengar och inflytande som inte står i proportion till deras andel av befolkningen. Där finns ett påstående om judars överrepresentation i politiska vänster- och radikala rörelser: ”Det tycks finnas ett revolutionärt drag i den judiska karaktären, vilket framgår av att det finns så många judiska kommunister och agitatorer.” Material, som granskas i föreliggande bok, liksom i *SAID* och *PTSDA*, visar att det faktiskt finns en betydande sanning i alla dessa generaliseringar. Att få höga poängvärden på skalan för antisemitism kan därför helt enkelt betyda att man har tillgång till mer information i stället för att vara ett tecken på en störd barndom.

Särskilt intressant är patriotismskalan, som utformats för att avslöja inställningar, som innefattar ”blind bundenhet vid vissa nationella kulturella värden, okritisk anpasslighet till härskande gruppbetenden och förkastande av andra nationer som utgrupper” (s. 107). Återigen anses en stark hängivenhet till gruppintressen hos majoritetsgruppen som något sjukligt, medan inget nämns om motsvarande grupp-hängivenhet hos judar. Förespråkandet av stark disciplin och anpasslighet inom majoritetsgruppen är en viktig indikator av denna sjuklighet. Ett påstående tillhörigt denna skala lyder, ”Mindre inslag av militär utbildning, lydighet och disciplin, såsom drill, marsch och enkla kommandon, borde ingå i grundskolans utbildningsprogram.” Inget sägs dock om disciplin, konformitet och gruppsammanhållningens socialisering som viktiga ideal inom minoritetsgruppstrategier. Som visats i *PTSDA* (kap. 7), har traditionella judiska socialiseringsförfaranden lagt stor vikt vid disciplin inom gruppen och psykologisk acceptans av gruppsmål (det vill säga konformitet).

Dessa resultat är av intresse, eftersom en viktig aspekt av hela denna strävan är att sjukförklara positiva inställningar till skapandet av en starkt sammanhållande, väldisciplinerad gruppstrategi hos icke-judar men samtidigt inte klandra sådana inställningar hos judar. Individer, som får höga poängvärden på såväl etnocentrism- som antisemitismskalan, är otvivelaktigt mycket gruppmedvetna människor. De ser sig själva som medlemmar av sammanhållna grupper, däribland i vissa fall den egna etniska gruppen och på högsta nivån nationen, och de har en negativ syn på

utgruppindivider och individer, som avviker från grupp mål och -normer. I kapitel III skriver Levinson att antisemiter vill ha makt åt sina egna grupper och sätter värde på sammanrotningen i sina egna grupper men fördömer liknande judiskt beteende (s. 97). Omvänt gäller att det material som granskas i föreliggande arbete är mycket väl förenligt med påståendet att många judar vill ha makt åt sin egen grupp och sätter värde på sammanrotningen i sin egen grupp men fördömer dylikt beteende hos icke-judar. Diskussionen i detta kapitel börjar anger att det är just detta som är Frankfurtskolans ideologi, den skola som svarar för dessa studier.

Författarna av *The Authoritarian Personality* är av åsikten att gruppmedvetenhet hos majoritetsbefolkningen skall betraktas som sjuklig, eftersom den med nödvändighet tenderar att vara motsatt judar såsom en sammanhållen, oassimilerad och oassimilerbar minoritetsgrupp. Enligt detta synsätt är det centrala syftet med *The Authoritarian Personality* att sjukförklara icke-judiska gruppstrategier och samtidigt möjliggöra för judendomen att verka såsom minoritetsgruppstrategi.

I sin diskussion betraktar Levinson etnocentrismen såsom väsentligen upptagen med uppfattningar om ingrupper och utgrupper, ett synsätt som överensstämmer med teorin om social identitet, som jag föreslagit som den bäst lämpade för utarbetandet av en teori om antisemitism. Levinsons slutsats lyder, "*Etnocentrismen bygger på en genomgripande och oböjlig distinktion mellan ingrupper och utgrupper. Den innefattar stereotypa negativa bilder av och fientliga hållningar till utgrupper, stereotypa positiva bilder av och undergivna hållningar till ingrupper och ett hierarkiskt, auktoritärt sätt att se på växelverkan mellan grupper, ett synsätt enligt vilket det är rätt att ingrupper härskar och utgrupper underkastar sig.*" (S. 150; kursiverat i texten).

Vidare anmärker Levinson, "Det etnocentriska 'behovet av en utgrupp' förhindrar den identifiering med mänskligheten såsom en helhet som finns i anti-etnocentrismen" (s. 148). Det är tydligt att Levinson anser etnocentrismen vara ett tecken på psykisk rubbning och identifieringen med mänskligheten själva inbegreppet av mental hälsa, men han drar aldrig den näraliggande slutsatsen att det är osannolikt att judar själva identifierar sig med mänskligheten, eftersom distinktionerna mellan ingrupp och utgrupper är så centrala för judendomen. Dessutom beskriver Levinson antisemiten Macks krav att judarna assimilerar sig som ett krav att "judarna likviderar sig själva, att de fullständigt förlorar sin kulturella identitet och i stället ansluter sig till de rådande kulturmönstren" (s. 97). Levinson ser Macks krav, att judarna assimilerar sig och således överger processer av rigid social kategorisering i ingrupp och utgrupper, som en aspekt av hans antisemitiska psykopatologi. Samtidigt är Levinson fullt beredd att av antisemiten kräva att han identifierar sig med mänskligheten och överger processer av social kategorisering i ingrupp och utgrupper. Tydligt är att etnocentrismen och den därmed sammanhängande framträdande sociala kategoriseringen i ingrupp och utgrupper skall förbehållas judar och förklaras sjuka, när de yttrar sig i icke-judiskt beteende.

Det material, som granskas i föreliggande arbete, visar att det varit ett viktigt syfte för judisk intellektuell aktivitet att främja liberala och radikala politiska åsikter hos icke-judar. För sin del förknippar Levinson etnocentrismen med konservativa åsikter i ekonomi och politik, underförstått att dessa hållningar ingår i en

genomgående socialpsykiisk ohälsa, som ytterst härrör från störda förhållanden mellan föräldrar och barn. Levinson ser ett samband mellan politisk konservatism, ekonomisk konservatism (stöd åt den rådande nationalekonomiska ideologin och auktoriteten) och etnocentrism (stigmatisering av utgrupper).¹²² Men ”De liberala och radikala åsikternas vidare utveckling bygger vanligen på bilder och inställningar, som är identiska med dem som ligger till grund för anti-etnocentrisk ideologi: motståndet mot hierarki och mot mönstret dominans–underkastelse, avlägsnandet av murar mellan klasser och grupper, betonandet av samspel på jämlikhetens grund och så vidare” (s. 181).

Det etiskt överlägsna i att avlägsna murar mellan grupper framhålls alltså i en officiell publikation från Amerikanska judiska kommittén, en sammanslutning som är hängiven en livsstil, i vilken faktiskt existerande murar mellan grupper och avrådan av blandäktenskap har varit och alltså är av avgörande betydelse och föremål för intensiva känslor hos judiska aktivister.¹²³ Utgående från det överväldigande material, som visar att judar stöder liberala och vänsterpolitiska program och fortsätter att ha en stark judisk identifiering (se kap. 3), kan man dra endast den slutsatsen att resultaten återigen bekräftar den analys som här framläggs: Vänsteråsikter hos judar har fungerat som ett redskap för att minska betydelsen av distinktionen mellan judar och icke-judar hos icke-judar men samtidigt möjliggöra att denna distinktion fortvarar hos judar.

Levinson går sedan vidare till en avdelning av sin analys som har fått stora återverkningar. Levinson meddelar data som visar att individer med andra parti-preferenser än sina fäder har lägre poäng i etnocentrism. Han framkastar sedan att uppror mot fadern är en viktig förutsägare av avsaknad av etnocentrism: ”Etnocentriker tenderar att vara undergivna ingruppens auktoriteter, anti-etnocentriker att vara kritiska och upproriska, och... familjen är den första och urtypiska ingruppen” (s. 192).

Levinson ber läsaren betrakta en tvågenerationssituation, där den första generationen tenderar att ha ganska höga poäng i etnocentrism och politisk konservatism; det vill säga dess medlemmar identifierar sig med sin etniska grupp och vad de uppfattar som dess ekonomiska och politiska intressen. Förutsägelse om huruvida barnen kommer att på liknande sätt identifiera sig med sin etniska grupp och vad denna uppfattar som sina intressen är beroende av huruvida barnen gör uppror mot sina fäder. Slutsatsen av denna syllogism, givet de värderingar som implicit ligger i studien, är att uppror mot föräldrarnas värderingar är psykiskt hälsosamt, eftersom det resulterar i lägre poäng i etnocentrism. Omvänt är det underförstått att avsaknad av uppror mot föräldrarna ses som något sjukt. Dessa ideer utvecklas i senare avdelningar i *The Authoritarian Personality* och utgör förvisso en för hela projektet central tankegång.

Man undrar om dessa samhällsvetare skulle på liknande sätt förorda att judiska barn förkastar sin familj såsom den urtypiska ingruppen. Judendomens överföring från den ena generationen till nästa har förutsatt att barnen godtar föräldrarnas värderingar. I kapitel 3 noterades att på 1960-talet radikala judiska studenter var starkt identifierade med sina föräldrar och med judendomen, medan radikala icke-judiska studenter vid samma tid inte hade motsvarande starka identifiering. Jag har dryftat

även omfattande socialiseringsförfaranden, varigenom judiska barn socialiserats till att acceptera gemenskapens intressen framom individens intressen. Dessa förfaranden har funktionen att frammana en stark ingrupplojalitet hos judar (se *PTSDA*, kap. 7, 8). Återigen föreligger en implicit dubbelmoral: Att göra uppror mot föräldrarna och fullständigt överge alla ingruppens beteckningar är själva inbegreppet av mental hälsa för icke-judar, medan judarna underförstått tillåts fortsätta att odla en stark känsla av ingruppidentitet och att gå i föräldrarnas fotspår.

Likaledes ifråga om religionstillhörigheten finner R. Nevitt Sanford (kapitel VI) att tillhörighet till olika kristna religiösa sekter förknippas med etnocentrism och att individer, som gjort uppror mot sina föräldrar och antagit en annan religion eller ingen religion alls, har lägre poäng i etnocentrism. Dessa förhållanden förklaras med att godtagandet av den kristna religionen förknippas med ”konformitet, konventionalism, underkastelse under auktoriteter, att vara bestämd av yttre tryck, att tänka i begrepp av ingrupp och utgrupper och så vidare kontra icke-konformitet, självständighet, införlivande av värderingar och så vidare” (s. 220). Återigen betraktar man individer, som är starkt identifierade med majoritetsgruppens ideologi, såsom lidande av mentalsjukdom. Judendomen såsom livskraftig religion torde dock med nödvändighet vara förbunden med psykologiska processer av alldeles samma slag. Sirkin och Grellong (1988) har faktiskt funnit att, när unga judar övergivit judendomen för att gå med i religiösa kulturer, detta hängde samman med uppror och negativa förhållanden mellan föräldrar och barn i ungdomsåren. Negativa förhållanden mellan föräldrar och barn ger anledning förutse att barnen inte gärna blir medlemmar av föräldrarnas religiösa grupp, vilken religion det än gäller.

Del II av *The Authoritarian Personality* består av fem kapitel författade av Else Frenkel-Brunswik. Däri framläggs uppgifter från intervjuer med en undergrupp av dem som intervjuades för del I. Trots att det finns genomgående metodologiska vanskligheter med dessa uppgifter, erbjuder de en ganska konsekvent, teoretiskt förståelig kontrast i familjeförhållandena mellan dem som fått höga och dem som fått låga poäng på etnocentrismskalan.¹²⁴ Den bild som ges är emellertid en helt annan än den som författarna av *The Authoritarian Personality* avsett att förmedla. tillsammans med materialet från de projektiva frågorna i kapitel XV tyder uppgifterna starkt på att höga poäng på etnocentrismskalan tenderar att komma från välfungerande, välanpassade, dugliga och engagerade familjer. Dessa individer identifierar sig med sina familjer som en urtypisk ingrupp och synes helt inställda på att kopiera denna familjestruktur i sina egna liv. de som uppvisar låga poäng synes stå i ett vacklande, upproriskt förhållande till sina familjer och minimalt identifiera sig med familjen såsom ingrupp.

Frenkel-Brunswik dryftar först skillnader i inställningar till föräldrar och uppfattningar om familjen. Fördomsfulla individer ”förhärmligar” sina föräldrar och ser sin familj som en ingrupp.¹²⁵ Individer med låga poäng påstås däremot ha en ”objektiv” syn på sina föräldrar förenad med äkta tillgivenhet. För att göra dessa påståenden trovärdiga måste Frenkel-Brunswik visa att just de positiva inställningar, som de med höga poäng visar, inte är äkta tillgivenhet utan endast är masker för undertryckt fiendlighet. Men, som Altemayer (1981, 43) anmärker, ”Det är åtminstone möjligt... att [föräldrarna till dem med höga poäng] verkligen var något

bättre än de flesta och att de små samband som påträffats har en fullkomligt faktisk, icke-psykodynamisk förklaring.” Jag skulle gå längre än Altemeyer och hävda att föräldrarna och familjerna till dem med höga poäng nästan säkert var åtskilligt ”bättre” än föräldrarna och familjerna till dem med låga poäng.

Frenkel-Brunswiks enda exempel på äkta tillgivenhet hos en individ med låga poäng avser en kvinna, som berättade om hur förtvivlad hon blev, när hennes far övergav henne. (Av data som diskuteras nedan förefaller det som om övergivenhet och tvehågsenhet vore vanligare hos dem med låga poäng.) Denna individ, F63, berättar följande: ”Men jag minns att när min far gav sig av, kom [min mor] in i mitt rum och sade, ’du får aldrig se din far igen.’ Exakt de orden sade hon. Jag blev tokig av sorg och kände att det var hennes fel. Jag kastade saker, tömde byråådor ut genom fönstret, drog sängkläderna av sängen och kastade sedan saker på väggen” (s. 346). Exemplet visar verkligen ett starkt band mellan far och dotter, men det som framhålls är fullt klart att relationen bygger på övergivenhet, inte tillgivenhet. Dessutom nämner Frenkel-Brunswik att somliga av dem som har låga poäng förefaller ha ”blockerad affekt” gentemot sina föräldrar; det vill säga de med låga poäng ger dem inget känslomässigt gensvar över huvud taget. Man undrar då i vilken bemärkelse de med låga poäng kan sägas ha äkta positiva känslomässiga förhållanden till sina föräldrar. Som vi skall se, anger data som helhet mycket höga nivåer av fientlighet och tvehågsenhet hos dem med låga poäng.

Däremot sägs kvinnor med höga poäng uppfatta sig själva som ”diskriminerade” [originalet har ”victimized”, ö.a.] av sina föräldrar. ”Diskriminerad” har en negativ innebörd, och min egen läsning av det publicerade intervjumaterialet har givit mig intrycket att de intervjuade uttrycker negativa känslor mot föräldrastyrningen eller känsla av orättvisa inom ramen av ett på det hela taget positivt förhållande. Förhållanden mellan föräldrar och barn kan liksom alla förhållanden av barnet uppfattas som bestående av positiva och negativa delar – ungefär som i en bokföring. Allmänt sett är det osannolikt att förhållanden ter sig fulländande för alla parterna, eftersom människors intressen strider mot varandra.

Detta får till följd att det, som enligt den ena människans synsätt är ett fulländat förhållande, av den andra i förhållandet kan uppfattas som utnyttjande (MacDonald 1988a, 166-169). Ett enligt barnets synsätt fulländat förhållande skulle vara obalanserat och skulle otvivelaktigt vara starkt obalanserat gentemot föräldern – det som vanligen kallas ett tillåtande eller släpphänt föräldra-barn-förhållande.

Min tolkning av forskningen om hur föräldrar och barn växelverkar (och detta är en allmänt rådande uppfattning) är att barn godtar omfattande föräldrastyrning, om förhållandet till föräldrarna är på det hela taget positivt (MacDonald 1988a, 1992a, 1997). Utvecklingspsykologer använder termen ”auktoritativt föräldraskap” om föräldraskap, vari barnet godtar föräldrastyrning inom ramen av ett allmänt sett positivt förhållande (Baumrind 1971; Maccoby och Martin 1983). Även om barn till auktoritativa föräldrar tvivelsutan inte alltid behöver trivas med föräldrastyrningen och de satta gränserna, förknippas detta slags föräldraskap med välanpassade barn.

Ett barn kan därför känna harm över vissa handlingar av föräldrarna inom ramen av ett på det hela taget positivt förhållande, och det ligger ingen psykologisk vansk-

lighet i att antaga att barnet kunde finna sig i att utföra obehagligt arbete eller rent av diskrimineras som flicka men likväl har en på det hela taget mycket positiv uppfattning av föräldra-barn-förhållandet. Frenkel-Brunswiks exempel på flickor, som har mycket positiva åsikter om sina föräldrar men också klagat över situationer, där de tvangs utföra hushållsarbete eller behandlades sämre än sina bröder, behöver inte tolkas såsom exempel på undertryckt fientlighet.

Frenkel-Brunswik skriver att dessa känslor av harm inte är "ego-accepterade" av flickorna, ett uttalande jag tolkar så att flickorna inte ansåg att deras förtrytelse hade fullständigt förstört hela förhållandet. Hennes exempel på en dylik icke-ego-accepterad känsla av harm är följande: F39: Mor var "oerhört sträng mot mig i att lära mig hålla ordning hemma... Det är jag glad för nu, men jag tyckte mycket illa om det då." Det är endast genom att acceptera en psykodynamisk tolkning att normala känslor av harm vid att tvingas arbeta är tecken på starka undertryckta känslor av fiendskap och stela försvarsmekanismer, som vi kan betrakta dessa kvinnor såsom på något sätt psykiskt sjuka.¹²⁶ Ytterst är det den förutsatta undertryckta fientlighet som föräldradsdisciplinen föder, som resulterar i antisemitism: "förskjutningen av en undertryckt fientlighet mot auktoriteten kan vara en av källorna och kanske den främsta källan till ... fientlighet mot utgrupper" (s. 482).

De negativa känslor personer med höga poäng haft mot sina föräldrar tenderar att härröra från föräldrars ansträngningar att disciplinera barnet eller få barnet att utföra hushållsarbete, medan däremot de negativa känslorna hos dem med låga poäng är resultatet av känslor av att ha övergivits och förlorat tillgivenheten (s. 349). Ifråga om personer med låga poäng framhåller Frenkel-Brunswik att övergivande och förlust av kärlek ärligen accepteras, och detta accepterande utesluter enligt hennes åsikt psykisk sjukdom. Jag har redan diskuterat F63, vilkens far övergav henne. En annan individ med låga mätetal, M55, uppger, "Han kunde till exempel ta något läckert, som godis, låtsas bjuda oss och sedan äta det själv och slå till ett bullrande skratt... Får honom att framstå nästan som ett odjur, fastän han egentligen inte är det" (s. 350). Det förvånar inte att sådana slående exempel på föräldrars okänslighet finns livligt bevarade i intervjupersonens minne. Men i den uppochnedvända världen, *The Authoritarian Personality* vill bjuda oss, ses dylika minnen som tecken på mental hälsa hos de intervjuade, medan de uppenbart positiva förhållanden, som intervjuade med höga poäng mindes, är tecken på djupa, omedvetna skikt i ett sjukt psyke.

Också nutida utvecklingsforskning om auktoritativt föräldraskap och värme i förhållandet mellan föräldrar och barn visar att auktoritativa föräldrar har större framgång med att överföra kulturella värden till sina barn (exempel i MacDonald 1988a, 1992, 1997a). När man läser intervjumaterialet, slås man av att individer med låga poäng har ganska negativa åsikter om sina föräldrar, medan individer med höga poäng har riktigt positiva åsikter. det är rimligt antaga att de med låga poäng varit mer upproriska mot föräldrarnas värderingar, och så är faktiskt fallet.

En del av bedrägeriet med *The Authoritarian Personality* ligger emellertid i att den förtrytelse individer med låga poäng riktar mot sina föräldrar tolkas som ett tecken på att föräldradsdisciplinen inte varit överväldigande. "Eftersom individer, som typiskt visar låga poäng, egentligen inte ser sina föräldrar som särdeles över-

väldigande eller skrämmande, kan de kosta på sig att lättare uttrycka sina känslor av harm” (s. 346). De torftiga tecknen på tillgivenhet hos barn till individer med låga poäng och de tydliga tecknen på agg tolkar således Frenkel-Brunswik som äkta tillgivenhet, medan de mycket positiva uppfattningar om föräldrarna, som individer med höga poäng uttrycker, ses som resultat av extrem auktoritarism av föräldrarna, vilken medfört att barnen undertryckt sina känslor och förnekat föräldrarnas fel.

Dessa resultat är ett utmärkt exempel på den ideologiska partiskhet som kännetecknar hela detta projekt. En utvecklingspsykolog, som betraktar dessa uppgifter, imponeras av att föräldrarna till individerna med höga poäng lyckats inge sina barn en mycket positiv uppfattning av familjelivet och likväl samtidigt disciplinera dem. Som tidigare sades, kallar nutida forskare detta slags föräldrar auktoritativa, och forskningen stöder den allmänna satsen att barn till sådana föräldrar accepterar de vuxnas värden. Barn från sådana familjer har nära band till sina föräldrar, och de accepterar föräldrarnas värden och gruppidentifieringar. Om alltså föräldrarna accepterar religiösa identifieringar, så är det mer sannolikt att också ett barn från en sådan familj accepterar dem. Och om föräldrarna framhåller värdet av utbildning, så är det mer sannolikt att också barnen accepterar vikten av att göra bra ifrån sig i skolan. Dessa auktoritativa föräldrar drar upp rättesnören för sina barns beteende och övervakar att barnen följer dessa rättesnören. Värmen i föräldra–barn–relationen motiverar barnet att lyda dessa rättesnören och att övervaka sitt eget beteende på ett sådant sätt att ingruppens (det vill säga familjens) beteendenormer inte överträds.

Den djupt undergrävande avsikten med *The Authoritarian Personality* är att sjukförklara denna familjetyp hos icke-judarna. Men då föräldrars kärlek enligt teorin ses som positiv, måste tecken på föräldrakärlek hos individer med höga poäng tolkas som en mask för föräldrars fientlighet; och individer med låga poäng måste tolkas som om de haft kärleksfulla föräldrar trots att skenbart det motsatta varit fallit. Uppror mot föräldrarna av individer med låga poäng uppfattas då som det normala resultatet av kärleksfull barnuppfostran – en i bästa fall enbart löjeväckande åsikt.¹²⁷

I grund och botten är således den politiska avsikten med *The Authoritarian Personality* att undergräva den icke-judiska familjestrukturen, men det yttersta syftet är att omstörta hela det sociala kategoriseringssystem som ligger till grund för det icke-judiska samhället. Författarna av *The Authoritarian Personality* studerar ett samhälle, där familjevariationen kan ses såsom sträckande sig från familjer som väsentligen kopierar den gängse samhällsstrukturen till familjer som frambringar uppror och förändring i samhällsstrukturen. De förra familjerna har en höggradig sammanhållning, och barn i sådana familjer har en stark ingruppkänsla för den egna familjen. Barnen accepterar också i grund och botten föräldrarnas sociala kategoriseringsstruktur allteftersom de sociala kategorierna vidgas till att omfatta kyrkan, närsamhället och nationen.

Denna relativt starka ingruppkänsla tenderar sedan, som kan förväntas på grundval av forskningen om social identitet, att resultera i negativa inställningar till individer från andra religioner, samhällen och nationer. Enligt det synsätt författarna

av *The Authoritarian Personality* företräder måste denna familjetyp definieras som sjuk, trots att det är exakt denna familjetyp som är nödvändig för fortlevnaden av en stark känsla av judisk identitet: judiska barn måste acceptera föräldrarnas system för social kategorisering. De måste se sin familj som ingrupp och i sista hand acceptera den ingrupp judendomen utgör. Återigen är den grundläggande intellektuella vanskligheten, som går igenom i hela boken, att dess program ofrånkomligen måste sjukförklara detsamma hos icke-judar som i judendomen är avgörande för dess bibehållande.

Den framgång, familjerna till individer med höga mätetal haft med att överföra föräldravärderingar, belyses av att barn till individer med höga poäng har en känsla av plikt och tacksamhetsskuld mot sina föräldrar. Märk särskilt det svar som kom från F78, om vilken sades, "Hennes föräldrar samtycker avgjort till förlovningen. individen skulle inte ens umgås med någon, om de inte tyckte om honom" (s. 351). En kvinna, som avser att gifta sig med en man som hennes föräldrar godkänt och som i sitt umgänge med män tar hänsyn till föräldrarnas åsikter, ses här såsom lidande av en psykisk sjukdom. Man undrar om Frenkel-Brunswik skulle ha kommit fram till samma analysresultat, om individen ifråga varit judinna.

En ytterligare indikation på de övervägande positiva familjeupplevelser individer med höga poäng haft är att de ofta faller kommentaren att deras föräldrar var mycket omtänksamma mot dem. Enligt Frenkel-Brunswiks världsåskådning är detta ytterligare ett tecken på psykisk sjukdom hos dem med höga poäng och kallas omväxlande "egofrämmande beroende" (s. 353) och "grov opportunist" (s. 354).

Begrunda exempelvis följande svar av en individ med höga poäng, F79: "Jag brukar alltid säga att min mor fortfarande tar hand om mig. Ni skulle se mina skåp – fullproppade med konserverad frukt, sylt, inläggningar... Hon fullkomligt älskar att göra saker för människor" (s. 354).¹²⁸ Att kategorisera en dylik yttring av en mors omtänksamhet såsom ingående i ett sjukdomssyndrom är sannerligen häpnadsväckande. Likaså betecknar Frenkel-Brunswik följande kommentar av en kvinna med höga poäng såsom ett exempel på den grova opportunist som är typisk för dem med höga poäng: "Far var oerhört hängiven familjen – skulle ha arbetat ihjäl sig för oss – söp aldrig någonsin" (s. 365). En annan kvinna med höga poäng (F24) beskriver hur "underbar" hennes far är, "Han är alltid beredd att göra vad som helst för en" (s. 365).

En evolutionist skulle tolka dessa kommentarer såsom utvisande att föräldrar till individer med höga poäng investerar stort i den egna familjen och gör dennas välgång till sin högsta prioritet. De insisterar på att barnen uppför sig lämpligt och drar sig inte för att tillgripa kroppslig bestraffning för att styra barnens beteende. Data som sammanfattas i *PTSDA* (kap. 7) visar att detta är exakt det slags föräldraskap som kännetecknar judar i traditionella östeuropeiska shtetelsamhällen. I dessa samhällen var höginvesterande föräldraskap och anpassning till föräldrarnas bruk, i synnerhet de religiösa, mycket viktiga. Judiska mödrar i dessa samhällen sades kännetecknas av "oförtröttliga omsorger" om barnen (Zborowski och Herzog 1952, 193). De är villiga till "gränslöst lidande och offer. föräldrarna 'dödar sig själva' för barnens skull" (s. 249). Samtidigt finns det en stark föräldrakontroll över barnen, också så att vrede riktas mot barnet, och ett omfattande bruk av kroppslig

bestraffning, som företas i vrede (ss. 336–337). Mönster av starkt påträngande, omtänksamt, beroendeskapande och auktoritärt föräldraskap fortlever hos nutidens hassidiska judar (Mintz 1992, 176ff).

Detta slags höginvesterande föräldraskap, vari en stor omtänksamhet förenas med en stark kontroll över barnens beteende, är effektivt för att få barnen att identifiera sig med föräldrarnas värden i traditionella judiska samhällen. Högst bland dessa värden står att godtaga föräldrarnas religion och nödvändigheten av att välja en man eller hustru, som passar föräldrarna, och i synnerhet att undvika att gifta sig med en icke-jude. Att barnet gifter sig med en icke-jude är en fasaväckande, katastrofal händelse, som visar att ”det måste vara något fel på föräldrarna” (Zborowski och Herzog 1952, 231). Men för Frenkel-Brunswik är föräldrarnas omtänksamhet, barnens godtagande av föräldrarnas värden och föräldrarnas inflytande över giftermålsbeslut tecken på psykisk sjukdom – förelöpare till fascism. För icke-judar, men tydligen inte för judar, är uppror mot föräldrarnas värden själva inbegreppet av mental hälsa.

Intervjumaterialet om familjen såsom ingrupp är särskilt intressant härvidlag. Individerna, som fått höga poäng, är stolta över sin familj och släkt, vad den uppnått, och sina traditioner. Med typisk retorisk *chutzpa* kallar Frenkel-Brunswik dessa yttringar av släktstolthet för ”att ställa en enhetlig totalitär familj emot den övriga världen” (s. 356). Till exempel säger en kvinna med höga poäng om sin far, ”Hans släkt var nybyggare – guldgrävare och ganska rika. Alla känner x-arna i y-trakten därbortigenom” (s. 357). Att vara stolt över sig själv och sin släkt är en indikator på psykisk rubbning.

Ytterligare rön, som visar att familjeförhållandena hos dem med höga poäng är mer positiva, kommer från materialet om konflikter mellan föräldrarna. Följande kommentar betecknas som typisk såsom kommande från män med höga poäng till svar på frågan om hur föräldrarna kom överens. M41: ”Bra. Jag hörde aldrig att de grälade.”¹²⁹ Däremot är ganska svår konflikt mellan föräldrarna helt uppenbar i svaren från dem med låga poäng. M59: ”Tja, bara de vanliga familjegrälen. Hon kanske höjde rösten. (Vad de grälade om?) Tja, de första tio åren min mor var gift, brukade min pappa suppa sig full ganska ofta och slå henne och senare, när barnen blev större, ogillade hon min fars inflytande, fast han bidrog till vår försörjning... Han brukade komma ungefär två gånger i veckan, ibland oftare” (s. 369).¹³⁰

Denna bild av konflikt inom familjen hos dem med låga poäng tolkar Frenkel-Brunswik som så: ”De föregående intervju svaren utgör exempel på uppriktigheten och den större insikten om föräldrarnas äktenskapliga konflikter” (s. 369). Det tycks förutsättas att alla familjer kännetecknas av att föräldrarna grälar, fadern är alkoholiserad, överger familjen och är narcissistiskt upptagen med sina nöjen i stället för att sörja för familjen. Att de med låga poäng är vid god mental hälsa utvisas av att de är medvetna om familjens psykiska sjukdom, medan de med höga poäng och psykisk sjukdom helt enkelt inte inser att dessa företeelser finns i den egna familjen och envisas med sina vanföreställningar om att deras föräldrar är självuppoffrande, kärleksfulla disciplinfordrare.

Detta är ett gott exempel på den psykodynamiska teorins användbarhet för att skapa en politiskt effektiv ”verklighet”. Beteende, som strider mot den egna teorin,

kan man hänföra till undertryckande av djupgående konflikter, och verkligt sjukt beteende blir höjden av mental hälsa, därför att individen ifråga inser det som sådant. Frenkel-Brunswik uppfinner termen ”konfliktförnekelse” att beteckna ”patologin” hos familjerna med höga poäng (s. 369), en term som påminner om de tidigare nämnda ”egofrämmande beroende” och ”diskriminering”. Såsom jag läser dessa protokoll, skulle jag vilja beteckna förhållandena som ”konfliktfria”, men i den uppochnedvända värld, *The Authoritarian Personality* bjuder oss, är avsaknad av uppenbar konflikt ett säkert tecken på förnekelse av ytterligt svår konflikt.¹³¹

Samma bild ges av syskonförhållanden. Syskonförhållanden, som individer med höga poäng beskriver i mycket positiva ordalag, sjukförklaras med termer som ”konventionell idealisering” eller ”förhäriligande”, medan de mycket negativa förhållanden, som de med låga poäng redovisar, betecknas som ”objektiv värdering”. Följande beskrivning av sin bror har en individ med höga poäng lämnat, och den får belysa hur Frenkel-Brunswik lyckas sjukförklara ett starkt sammansvetsat, självuppoffrande familjeliv hos icke-judar: M52: ”Ja, han är en underbar kille... Har varit underbar mot mina föräldrar... 21 år nu. Har alltid bott hemma... ger det mesta han tjänar till mina föräldrar” (s. 378). Här tycks förutsättas att denna skildring omöjligt kan vara riktig och därför är ett exempel på sjukligt ”förhäriligande av syskon”.

Frenkel-Brunswik försöker även sjukförklara icke-judars intresse för sociala klasser och att socialt komma upp sig. Individer med höga poäng betecknas som ”statusintresserade” och således psykiskt sjuka, därför att de uttalat exempelvis följande: M57 svarar på frågan varför hans föräldrar ingivit honom disciplin: ”Ja, de ville inte att jag skulle hänga ihop med vissa människor – slampiga kvinnor – ville alltid att jag skulle umgås med bättre människor” (s. 383).¹³²

Intresse för social status ses alltså som sjukligt. Tvärtemot Frenkel-Brunswiks uppfattning betonar ett evolutionärt synsätt den adaptiva betydelsen av social klassstatus. En evolutionist skulle anse föräldrarnas beteende alldeles adaptivt, eftersom de önskar att deras son skall intressera sig för att komma sig upp i samhället och önskar en respektabel kvinna till svärdotter. Föräldrarna är måna om social status, och en evolutionist skulle anmärka att ett dylikt intresse har varit av avgörande evolutionär betydelse i skiktade samhällen under historisk tid (se *PTSDA*, kap. 7).

Det andra exempel på intresse för social status som Frenkel-Brunswik presenterar avser en individ, som är angelägen om att få biologiska arvingar. Det är en man med höga poäng som säger, ”Jag vill ha ett hem och jag vill gifta mig, inte därför att jag vill ha en hustru, utan därför att jag vill ha ett barn. Jag vill ha barnet därför att jag vill ha någon, som skall föra vidare det jag har – jag har plötsligt blivit mycket medveten om min bakgrund, som jag glömmer. (Vad menar ni?) Släktbakgrund” (s. 383). Återigen förklaras biologiskt adaptivt beteende hos icke-judar som något sjukt, och man undrar om författarna skulle på samma sätt anse judars officiella, religiöst grundade upptagenhet med framgång i fortplantningen, biologisk släktskap och kontroll över tillgångar som något sjukligt.

I sin sammanfattning och diskussion av data om familjeförhållanden som erhållits vid intervjuer väljer Frenkel-Brunswik (ss. 384–389) sedan att ignorera de uppenbara tecknen på konflikt, fiendskap och ambivalens i familjer till individer

med låga poäng och betecknar dem som "fostrarälskande" (s. 388) och som uppvisande "fritt flödande tillgivenhet" (s. 386). Dessa familjer avlar barn med en "större rikedom och befrielse av känslolivet" (s. 388), och barnen företer en lyckad "sublimering av instinktiva tendenser" (s. 388). Tydliga tecken på sammansvetsning, kärlek, harmoni, disciplin och framgångsrik överföring av familjevärden i familjer till individer med höga måttal tolkas som "en inriktning mot makt och förakt för den föregivet underlägsne" (s. 387). Dessa familjer kännetecknas av "räddhågad underkastelse för föräldrarnas krav och av ett tidigt undertryckande av impulser" (s. 385).

Denna omkastning av verkligheten fortsätter i ett kapitel med titeln "sex, människor och det egna jaget som de framstår genom intervjuer". Män med höga poäng synes ha större sexuell framgång och ha en hög tanke om sin manlighet, kvinnor med höga poäng beskrivs som populära hos män. Män med låga poäng synes vara sexuellt otillräckliga och kvinnor med låga poäng ointresserade av män eller ur stånd att draga till sig män. Mönstret med låga poäng tolkas sedan som ett "uppriktigt erkännande" av sexuell otillräcklighet och därför ett tecken på psykisk hälsa, och mönstret hos dem med höga poäng hänföres till "upptagenhet med social status" och därför sjukligt. Utgångspunkten är att påtaglig social anpassning och känslor av självförtroende anger psykisk ohälsa, medan däremot känslor av otillräcklighet och medgivande av "oduglighet" utvisar mental hälsa (s. 389).

Frenkel-Brunswik försöker sedan visa att de med höga poäng kännetecknas av "mot detekt riktad moralism". Protokollen utvisar att männen dras till och förälskar sig i kvinnor, som inte är särskilt intresserade av sex. Exempelvis M45: "Vi gick inte så bra ihop sexuellt, eftersom hon är åt det frigida hållet, men ändå älskade jag henne på det hela taget och gör det fortfarande. Jag skulle inte vilja någonting hellre än att gå tillbaka till henne" (s. 396). Män med höga poäng förefaller sätta värde på sexuell anständighet hos kvinnor de vill gifta sig med: M20: "Ja, jag gick igenom gymnasiet med en flicka... Mycket religiös... Hon var egentligen den jag sökte efter. Mycket religiös."¹³³

En evolutionist, som granskar dessa protokoll, får ett starkt intryck av att män med höga poäng framstår som individer, vilka önskar inträda i ett äktenskap, där de har en stark tillförsikt om sin blivande fadersroll. De vill ha en kvinna, som har höga moralnormer och som föga sannolikt känner sig sexuellt dragen till andra män, och de söker en kvinna med konventionella moraliska värderingar. Kvinnor med höga poäng förefaller inriktade på att vara just sådana kvinnor. De projicerar bilden av att ha mycket höga normer för sexuell anständighet och önskar behålla ett anseende för att vara icke-promiskuösa.

Vidare önskar sig kvinnorna med höga poäng en man, som är "hårt arbetande, handlingskraftig och energisk, 'en bra personlighet', (konventionellt) moralisk, 'skarpskuren', hänsynsfull mot kvinnor" (s. 401).¹³⁴ En evolutionist torde vänta sig att ett dylikt sexualbeteende och val av äktenskapspartner är betecknande för dem som inträder i "höginvesterande" äktenskap, som utmärks av kvinnans sexuella trohet och av faderns starka engagemang. Denna synnerligen adaptiva tendens hos kvinnor med höga poäng att söka investering från en mans sida kallar Frenkel-Brunswik "opportunistisk" (s. 401).

Också konventionella inställningar till äktenskapet är en aspekt av de "sjukliga" inställningarna hos dem med höga poäng. Dessa individer "tenderar att lägga en stor vikt vid socio-ekonomisk status, medlemskap i en kyrka och anpassning till konventionella värden" (s. 402). Till exempel F74: "(Önskvärda egenskaper?) Pojkvännen bör ha ungefär samma socioekonomiska status. De bör tycka om att göra samma saker och komma överens utan alltför många gräl."¹³⁵ Denna kvinna är synnerligen diskriminerande i sitt val av man. Hon är mycket angelägen om att gifta sig med någon som är ansvarstagande, pålitlig och vill investera i ett långvarigt förhållande. Men för Frenkel-Brunswik är dessa inställningar tecken på opportunistiskt beteende. Trots uppenbara tecken på stark tillgivenhet hos F78 (se not 24) och den klara indikationen på att F74 önskar sig ett förhållande, som utmärks av harmoni, ömsesidig attraktion och gemensamma intressen, sammanfattar Frenkel-Brunswik resultaten såsom utvisande en "brist på individuering och på förhållande till ett verkligt objekt" (s. 404) och som "torftighet i tillgivenheten" (s. 404).

Återigen ger den psykodynamiska teorin författarinnan möjlighet att tillskriva yttlig beundran och tillgivenhet en bakomliggande fientlighet, medan däremot ytliga problem hos dem med låga poäng är tecken på mental hälsa: "Några av utsagorna av intervjuade med låga poäng hänvisar ganska uppriktigt till de egna otillräckligheterna, hämningarna och misslyckandena i sexuell anpassning. Det finns också tecken på ambivalens gentemot den egna sexuella rollen och gentemot det motsatta könet, även om denna ambivalens är annorlunda, mer förinnerligad än den förening av öppet visad beundran och bakomliggande missaktning som kännetecknar dem med höga poäng" (s. 405). Vi kan inte se denna bakomliggande missaktning och har därför inga bevis för dess existens. Men den psykodynamiska teorin sätter likafullt Frenkel-Brunswik i stånd att sluta sig till dess existens.

Tendensen att sjukförklara beteenden, som sammanhänger med adaptiva förmågor, kan ses också i diskussionen om självuppfattningen. Individer med höga poäng befinner sig ha en mycket positiv självbild, medan däremot de med låga poäng är fyllda av osäkerhet, självfördömelse och rent "morbida" självanklagelser (s. 423ff) – vilket hos dem med höga poäng tolkas såsom resultat av undertryckande och hos dem med låga poäng såsom resultat av deras objektivitet.¹³⁶

I en senare avdelning ("överensstämmelse mellan jaget och idealet") finner Frenkel-Brunswik att det hos individer med höga poäng finns endast ett liten klyfta mellan det nuvarande jaget och det ideala jaget. sålunda beskriver sig män med höga poäng på ett "pseudomaskulint" sätt och idealiserar detta slags beteende. Deras föregivna psykiska sjukdom består delvis i att de har berömda amerikanska hjältar, som de beundrar och vill efterlikna, såsom Douglas MacArthur, Andrew Carnegie och George Patton. De med låga poäng däremot förnimmer en klyfta mellan sitt nuvarande jag och ideala jag – en klyfta som Frenkel-Brunswik tolkar sålunda: "Som vuxna fortsätter de med låga poäng ofta att öppet visa ångest och känslor av nedslagenhet, vilket kanske åtminstone delvis beror på deras större förmåga att möta osäkerhet och konflikt" (s. 441).

Återigen kommer den psykodynamiska teorin till undsättning. intervjuade med låga poäng förefaller på ytan vara djupt osäkra och självförnekande, och de är otill-

fredsställda med sitt nuvarande jag. Men detta beteende tolkas som ett tecken på större säkerhet än beteendet hos dem med höga poäng, som på ytan förefaller vara självsäkra och stolta över sig själva. Med en ytterligare omkastning av verkligheten sammanfattar Frenkel-Brunswik sina rön om självuppfattningen såsom utvisande att "fördomsfria individer synes vara mer tillfreds med sig själva, kanske beroende på att de varit mer älskade och accepterade av sina föräldrar. Således är de mer beredda att medge att de inte nått upp till sina ideal och de roller vår kultur förväntar att de spelar" (s. 441).

Också icke-judars strävan efter framgång sjukförklaras. förutom att de med höga poäng mer sannolikt söker högre social status och har mycket framgångsrika amerikanska hjältar som sina föredömen, förefaller de vilja ha materiella tillgångar (s. 433ff). Medan individer med låga poäng betecknar sig själva som isolerade som barn, är de med höga poäng socialt populära, får officiella uppdrag i skolor och sociala organisationer och har många vänner. det senare kallar Frenkel-Brunswik för "gängsociabilitet" – ytterligare en floskel avsedd att framställa socialt framgångsrika icke-judars beteende som sjukligt.

Den slutsats man faktiskt skulle kunna dra är att det är en framträdande aspekt av detta material att försöka sjukförklara adaptivt beteende hos icke-judar i allmänhet. Icke-judar, som sätter stort värde på en höginvesterande äktenskaplig relation och en sammanhållen familj, som arbetar sig upp i samhället och söker materiella tillgångar, som är stolta över sin familj och identifierar sig med sina föräldrar, som har höga tankar om sig själva, som tror att kristendomen är en positiv moralisk kraft (s. 408) och en källa till andlig tröst (s. 450), som starkt identifierar sig som man eller kvinna (men inte bådadera!) och som har social framgång och vill efterlikna förebilder för social framgång (till exempel amerikanska hjältar) ses såsom behäftade med psykisk rubbning.

Att en skrift, som utgivits av en viktigare judisk organisation, räknar intresse för social status och materiella tillgångar, höginvesterande föräldraskap, identifiering med föräldrarna och stolthet över familjen till tecken på psykisk rubbning hos icke-judar, är synnerligen ironiskt med tanke på hur mycket alla dessa egenskaper utmärker judar. Författarna drar faktiskt den anmärkningsvärda slutsatsen: "Vi har på grundvalen av de rön vi gjort på många områden kommit att misstänka att social rörlighet uppåt och identifiering med den rådande ordningen tydligt sammanhänger med etnocentrism och social rörlighet och identifiering nedåt med anti-etnocentrism" (s. 204).

Återigen påpekas att de föreslagna indikatorerna på psykisk sjukdom hos icke-judar har varit och fortfarande är egenskaper, som har avgörande betydelse för judendomens framgång såsom gruppevolutionär strategi. I det judiska samfundet har det alltid rått ett intensivt socialt tryck för rörlighet uppåt och förvärv av tillgångar, ett tryck som delvis härrört från föräldrar, och judar har i själva verket varit utomordentligt rörliga uppåt. Herz och Rosen (1982, 368) noterar mycket riktigt, "Framgång är av så livsviktig betydelse för den judiska familjens etos att vi knappast kan överskatta den... Vi kan inte räkna med att förstå den judiska familjen utan att förstå den roll som mäns (och numera även kvinnors) framgång spelar i systemet." Och i *PTSDA* (kap. 7) påpekades att samhällsklasstatus har haft ett

starkt samband med fortplantningsframgång i judiska samfund i traditionella samhällen.

Och likväl: icke-judar, som är socialt isolerade, som har negativa och upproriska attityder till den egna familjen, som är ambivalenta och osäkra i sin sexuella identitet, som har en svag självuppskattning och är fyllda med försvagande osäkerheter och konflikter (däribland osäkerhet om föräldrarnas tillgivenhet), som är på väg nedåt i social status och som har en negativ inställning till hög social status och förvärv av materiella tillgångar, betraktas som själva inbegreppet av psykisk hälsa.¹³⁷

I allt detta material görs ett stort nummer av att individer med låga poäng ofta tycks söka tillgivenhet i sina förhållanden. En rimlig tolkning av rönen om tillgivenhetssökande är att de med låga poäng har fått erfara mycket mer av förkastelse, ambivalenta föräldra–barn-relationer än de med höga poäng, med resultatet att de söker sådana varma, av tillgivenhet präglade relationer med andra. Det finns i intervjumaterialet mycket bevis för att de faktiska föräldra–barn-relationerna hos dem med låga poäng var ambivalenta och fientliga och ofta kännetecknades av övergivenhet och rentav misshandel (se ovan). Den förväntade konsekvensen av en dylik situation är att barnet gör uppror mot föräldrarna, inte identifierar sig med familjen eller den större sociala kategori familjen accepterat och att vara helt upptaget med att söka tillgivenhet (MacDonald 1992a, 1997a).

De positiva upplevelser av den egna familjen, som individer med höga mätetal har haft, ger dem en stark känslomässig trygghet i sina personliga relationer, med resultatet att de i de projektiva testerna befins vara ”orienterade utåt” (ss. 563, 565) och koncentrera sig mycket mera på instrumentella värden, som är viktiga för att nå social status och fullgöra andra socialt gillade uppgifter, såsom att samla tillgångar – ”arbete – ambition – aktivitet” (s. 575). Levinson sjukförklarar denna orientering utåt med orden ”individer, som ger dessa responser, synes vara rädda för att alls se inåt av fruktan för vad de skulle finna” (s. 565). Deras oro samlar sig runt att misslyckas och svika gruppen, i synnerhet familjen. De förefaller intensivt motiverade till att lyckas och att få familjen att känna sig stolt över dem.

Detta betyder emellertid inte att individer med höga poäng är ur stånd att utveckla relationer präglade av tillgivenhet eller att kärlek och tillgivenhet är utan betydelse för dem. Vi har redan sett att de med höga poäng dras till höginvesterande relationer, vari sexualiteten har en relativt liten betydelse, och dessa individer förefaller godtaga att andra egenskaper, såsom kärlek och gemensamma intressen, kommer i första rummet som äktenskapets grundval. För dem med höga poäng blir förvärvet av den känslomässiga tryggheten inte ett sökande efter ”den heliga graal”; de söker den inte överallt. De med låga poäng däremot verkar uppslukade av en ganska patetisk jakt efter kärlek, som tydligen saknades i deras relationer tidigt i livet. Såsom Frenkel-Brunswik kommenterar i sin sammanfattning av intervjumaterialet om den sexuella orienteringen, ”tycks ambivalensen gentemot det andra könet hos dem med låga poäng ofta vara följden av ett alltför intensivt sökande efter kärlek som inte lätt tillfredsställs” (s. 405).

Liksom barn som är tryggt bundna gör, när bindningens objekt finns tillstädes, känner sig individer med höga poäng fria att utforska världen och förete adaptivt, utåtriktad beteende utan att ständigt oroa sig för hur det står till med deras bindning

till modern (Ainsworth m.fl. 1978). Individer med låga mätetal däremot förefaller i likhet med icke tryggt bundna barn helt upptagna med trygghets- och tillgivenhetsbehov. Eftersom dessa behov inte blivit tillgodosedda i den egna familjen, söker de tillgivenhet i alla sina relationer. Samtidigt är de helt upptagna med sina egna misslyckanden, när en oklar fiendskap mot andra och är upproriska mot allt som deras föräldrar satte värde på.

DISKUSSION

Det synsätt, som jag här utvecklar, kastar alltså om det psykodynamiska synsätt som *The Authoritarian Personality* företräder, då det väsentligen accepterar de gjorda rönen sådana de är. Eftersom författarna av *The Authoritarian Personality* hade en i grund och botten politisk avsikt med sin anklagelse mot den icke-judiska kulturen och i synnerhet mot sådana icke-judar som framstår som de mest framgångsrika och kulturellt gillade medlemmarna av sitt samhälle, tvangs de att antaga ett psykodynamiskt betraktelsesätt, vari de kastade om alla relationerna. Iakttagbar osäkerhet blev ett tecken på djupt känd säkerhet och en realistisk syn på livet. Iakttagbar säkerhet och självtillit blev tecken på djup osäkerhet och oförlöst fiendskap, som i sin tur blev symptom på rädsla för att "se inåt".

Ett ytterligare grundfel är att antaga att varje hämning av barns önskningar framkallar fiendskap och undertryckt aggression mot föräldern. Att föräldrarna till individer med höga poäng disciplinerar sina barn men barnen ändå beundrar dem och rentav "förhårligar" dem är således enligt det intellektuella synsätt *The Authoritarian Personality* företräder ett självklart bevis för att det finns en undertryckt fiendskap och aggression mot föräldrarna (se i synnerhet s. 357).

Av diskussionen ovan torde dock framgå att "diskrimineringen" och den underliggande fiendskapen är helt och hållet spekulationsprodukter. De är teoretiska konstruktioner utan det minsta smul av bevis för sig. Det finns ingen som helst anledning antaga att disciplinerande av barn leder till undertryckt fiendskap, när det sker i ett sammanhang av ett allmänt positivt förhållande.

Psykoanalysen var uppenbarligen ett idealiskt redskap för skapandet av denna uppochnedvända värld. Både Brown (1965) och i synnerhet Altemeyer (1988) påpekar godtyckligheten i de psykodynamiska förklaringar som återfinns i *The Authoritarian Personality*. Sålunda anmärker Altemeyer (1988, 54) att berömmande ord om föräldrarna från individer med höga poäng tas som tecken på "överförhårligande" och undertryckande av aggression, medan fientliga uttalanden tas för vad de är. Uttalanden, som rymmer både beröm och fientlighet, tas som en förening av överförhårligande och riktig ihågkomst.

Psykoanalysen möjliggjorde för författarna att i stort sett hitta på vilken historia som helst. Om familjeförhållandena för dem med höga poäng var till synes mycket positiva, kunde man påstå att den lycka och tillgivenhet som låg på ytan endast maskerade djup, omedveten fiendskap. Det minsta smul av negativa känslor, som individer med höga poäng hyste mot sina föräldrar, blev så en hävstång man använde för att skapa en fantasivärld av undertryckt fientlighet maskerad med ytlig tillgivenhet. Men när Bettelheim och Janowitz (1950) i en annan volym i

serien *Studies in Prejudice* fann att antisemiter beskrev torftiga relationer med sina föräldrar, tog man dessa rön sådana de var. Resultatet blev inte vetenskap, men det blev effektivt för de avsedda politiska ändamålen.

Vårt att påpeka är att alla fem volymerna i serien *Studies in Prejudice* betjänar sig av psykoanalysen för att bilda teorier, vari antisemitismen förklaras med inom-psykiska konflikter, undertryckande av sexualiteten och störningar i relationen mellan föräldrar och barn, samtidigt som de också förnekar vikten av kulturseparatism och verkligheten av gruppbaserad konkurrens om resurser (andra exempel, däribland Freuds teori i *Moses och monoteismen*, granskas i kap. 4). Psykoanalytiska tolkningar av antisemitismen publiceras alltså (exempelvis Ostow 1995). Det finns ett visst släkttyp med teorierna så till vida som man gör ymnigt bruk av projektioner och komplicerade psykodynamiska formuleringar, fastän de verkliga dynamiska skeendena i de olika förhållandena inte alls är identiska. Ibland, såsom i en annan volym i serien *Studies in Prejudice*, nämligen *Anti-Semitism and Emotional Disorder* (Ackerman och Jahoda 1950), synes det inte finnas någon begriplig allmän teori om antisemitismen utan endast en samling tillfälliga psykodynamiska utkast, vilkas enda inbördes likhet är att de påstår att antisemitism innebär projektion av något slags konflikt inom psyket. så vitt jag vet, har man inte gjort något försök att empiriskt pröva dessa olika psykodynamiska teorier för att kunna välja mellan dem.

Det kan synas oroande att godtaga den alternativa bild som jag här utvecklar. Vad jag i grund och botten säger är att de familjer, som individerna med höga poäng tillhörde, var adaptiva. de förenade värme och tillgivenhet med ansvars-känsla och disciplin, och barnen synes ha varit ambitiösa och intresserade av att upprätthålla familjens och landets värden. Familjen fungerade som ingrupp, såsom Frenkel-Brunswik och Levinson föreslår, och den framgångsrika överföringen av kulturvärden kan mycket väl ha omfattat negativa uppfattningar om individer från andra grupper, som familjen inte ingick i. Individerna med höga poäng accepterade sedan föräldrarnas partiska åsikter om ingrupper och utgrupper, liksom de accepterade många andra föräldravärden. De med höga poäng är således socialt förankrade och känner ansvar för ingruppnormer (familjenormer). Med Triandis (1990, 55) term är dessa individer "allocentriska" människor som lever i ett individualistiskt samhälle, det vill säga människor som är socialt integrerade och har ett omfattande socialt stöd. De identifierar sig starkt med ingruppnormer (familjenormer).

Det betraktelsesätt jag här utvecklar framhåller att identifieringsprocesser ligger till grund för överföringen av familjens åsikter (MacDonald 1992a, 1997a). Såsom Aronson (1992, 320-321) påpekar, är alla de studier, som inspirerats av *The Authoritarian Personality* och förknippar fördomar med föräldra-barn-relationer, byggda på korrelationer och kan de gjorda rönen lika gärna förklaras såsom resultat av identifieringsprocesser. Likaså hävdar Billig (1976, 116-117) att dugande familjer kan vara fördomsfulla och att fördomar kan överföras inom familjer på samma sätt som vilka andra åsikter som helst överföres. Så fann Pettigrew (1958) en stor förekomst av fördomar mot svarta hos sydafrikanska vita, men dessas personligheter var ganska normala och visade inga höga poäng på F-skalan, som är mätare av auktoritarism.

De individer med höga poäng, som studerades i *The Authoritarian Personality*, godtar föräldrarnas partiskhet vad gäller ingrupper och utgrupper, men detta förklarar inte själva föräldravärdenas uppkomst. De uppgifter som här lämnas visar hur dugliga familjer kan fungera som överförare av sådana värden från den ena generationen till nästa. Den samtida utvecklingspsykologin ger ingen anledning till antagandet att dugliga, kärleksfulla familjer nödvändigtvis skulle ge upphov till barn utan negativa uppfattningar om utgrupper.

Ett annat särskilt viktigt tema här är att författarna av *The Authoritarian Personality* anser att trohet mot ingrupper anger psykisk sjukdom hos icke-judar och att själva inbegreppet av psykisk hälsa är den individualist som är fullständigt lösgjord från alla ingrupper, den egna familjen inräknad. Som ovan angivits, utvisar forskning om förhållandet mellan individualism och kollektivism att sådana individer torde vara mindre benägna till antisemitism. Intressant är att för Adorno är den mest berömliga typen bland dem med låga poäng ”den äkta liberalen”, vilkens ”åsikter om minoriteter styrs av idén om individen” (s. 782).¹³⁸ Det föredöme till äkta liberal som texten diskuterar (F515) tror att antisemitismen beror på avund, eftersom judar är intelligenter. Denna person är alldeles villig att tillåta fullständigt fri konkurrens mellan judar och icke-judar: ”Vi vill inte ha någon konkurrens. Om de [judarna] vill ha det, så ska de få det. Jag vet inte om de är intelligenter, men om de är det, så ska de få det” (s. 782).¹³⁹

Enligt Adorno är alltså psykiskt friska icke-judar obekymrade över att utkonkurreras av judar och falla i social status. De är fullkomliga individualister med en stark känsla av personlig autonomi och självständighet, och de uppfattar judar såsom individer, som är fullkomligt oberoende av sin grupptillhörighet. Adorno klandrar icke-judar för att inte vara individualister men klandrar inte judar, som identifierar sig starkt med en grupp, som historiskt haft till uppgift att underlätta konkurrens om tillgångar med icke-judar (*PTSDA*, kap. 5 och 6) och förblir ett mäktigt inflytande på flera mycket omstridda områden för offentlig politik, däribland invandringen, åtskillnaden mellan kyrka och stat, rätten till abort och de medborgerliga friheterna (Goldberg 1996, 5). I själva verket förutsäger teorin om social identitet att det är mer sannolikt att judar har stereotypa negativa uppfattningar om icke-judar än tvärtom (*SAID*, kap. 1).

Det från personligheten utgående studiet av fördomar mot utgrupper har kritiserats under de år som gått sedan *The Authoritarian Personality* utgavs. Forskning om social identitet ger vid handen att variation i fientlighet mot utgrupper är oberoende av variation i personlighet eller i föräldra–barn-relationer. Denna forskning anger att det förvisso finns individuella skillnader i dragningen till ingrupper (och faktiskt får judar mycket höga poäng i etnocentrism) men att inställningar till utgrupper speglar allmänmänskliga anpassningar (se *SAID*, kap.1). Enligt det synsätt, som teorin om social identitet erbjuder, kan mycket av variationen i fientlighet mot utgrupper förklaras med situationsvariabler såsom i vilken mån utgruppen uppfattas som genomtränglig och huruvida ingrupp och utgrupp konkurrerar om tillgångar.

Alldeles i enlighet med detta synsätt noterar Billig (1976, 119–120) att den uteslutande fokuseringen på personligheten (det vill säga de oförändrade individuella

egenskaperna) inte tar hänsyn till egennyttans roll i en etnisk konflikt. Dessutom visar studier, såsom den Pettigrew (1958) gjorde, att man lätt kan vara rasist utan att ha en auktoritär personlighet. Dessa studier antyder också att det finns en uppgift för lokala normer, som själva kan ha påverkats av uppfattningar om konkurrens om tillgångar grupper emellan.

Omvänt påpekar Altemeyer (1981, 28) att fascistiska, auktoritära regeringar inte nödvändigtvis är fientliga mot minoriteter och att detta var fallet i det fascistiska Italien. Detta exempel belyser faktiskt väl den roll traditionella normer spelar. Judar var framstående medlemmar av tidiga italienska fascistregeringar och var aktiva också senare (Johnson 1988, 501). Men det italienska samhället var under detta tidsskede mycket auktoritärt, och samhället hade som helhet betraktat en korporativ, mycket sammanhållen struktur. Regeringen åtnjöt ett brett folkligt stöd, men antisemitismen hade ingen betydelse, förrän Hitler tvang fram frågan. Eftersom antisemitism inte ingick som en officiell beståndsdel i den italienska fascismens gruppstrategi, förekom det alltså auktoritarism utan antisemitism.

Altemeyer (1981, 238–239) uppger sig också ha funnit mycket lägre korrelationer mellan auktoritarism och etniska fördomar i sina studier än vad Adorno med flera fann. Vidare noterar Altemeyer att rönen överensstämmer med antagandet att auktoritära individer är etnocentriska endast i den mån andra etniska grupper är konventionella måltavlor för diskriminering av grupper som den auktoritära individen identifierar sig med. Likaledes tenderar människor, som ”till sitt innersta väsen” är religiösa, att vara fientliga mot utgrupper endast i de fall då religionen själv inte fördömer en dylik fientlighet (Batson och Burris 1994). Den egenskap, som enligt detta synsätt definierar auktoritära individer, är endast att de antagit gruppens sociala konventioner och normer, varav somliga kan innefatta negativa inställningar till utgrupper. Detta antagande överensstämmer synnerligen väl med det här föreliggande sättet att se på gruppidentifiering och konflikter grupper emellan.

Dessutom fann Billig (1976) att många fascister inte överensstämde med den stereotypa bild av stela, hämmade människor som författarna av *The Authoritarian Personality* målade. En dylik bild ligger implicit i den psykoanalytiska teori som säger att sexualdrifternas frigörelse skulle leda till antisemitismens upphörande, men dessa fascister var ohämmade, våldsamma och antiauktoritära.¹⁴⁰ Teorin om personlighetsdrag kan heller inte förklara sådana hastiga förändringar i hat mot judar som Massing (1949) funnit och som omöjligt orsakats av förändringar i föräldra–barnrelationer eller mönster i undertryckandet av sexualiteten. Man kunde också nämna de mycket snabba förändringar i amerikanska inställningar till japanerna före, under och efter andra världskriget eller den snabba nedgången för antisemitismen i Förenta staterna efter andra världskriget.

Ett framträdande inslag i det forskningsprogram *The Authoritarian Personality* bygger på är sammanblandningen av två väl så skilda begrepp: fientlighet mot andra etniska grupper och auktoritarism. Det är härvidlag intressant att auktoritarism hos personligheten torde förefalla innefatta benägenhet att engagera sig i gruppstrategier och att engagemanget i gruppstrategier kan vara endast perifert relaterat till fientlighet mot andra etniska grupper. Altemeyer (1982, 2) definierar

”högerauktoritarism” enligt tre centrala egenskaper: underkastelse under legitim social auktoritet, av auktoriteterna sanktionerad aggression mot individer, fasthållande vid sociala konventioner.

Det är tydligt att individer, som har höga poäng för dessa egenskaper, torde vara idealiska medlemmar av sammanhållande mänskliga gruppevolutionära strategier. Dyliga egenskaper torde faktiskt definiera den idealiske juden i traditionella samhällen: underkastelse under *kehilla*-myndigheterna, starkt fasthållande vid inomgruppsliga sociala konventioner såsom iakttagande av den judiska religiösa lagen och negativa inställningar till det icke-judiska samhället och den icke-judiska kulturen betraktade som en utgrupp. Följdriktigt enligt denna formulering tenderar de, som har höga poäng på skalan för högerauktoritarism (RWA), att vara djupt religiösa; de tenderar att vara de mest renläriga och hängivna medlemmarna av sitt samfund; de tror på gruppsammanhållning, grupplojalitet och identifierar sig starkt med ingrupper (Altemeyer 1994, 134; 1996, 84). Utom all fråga är det traditionella judiska samhället och samtida judiska ortodoxa och fundamentalistiska grupper synnerligen auktoritära, med vilket mått man än mäter dem. Rubenstein (1996) fann rent av att ortodoxa judar hade högre poäng på RWA än ”traditionella judar” och båda dessa grupper högre poäng än sekulära judar.

Det kan således ses som ett primärt motiv för Berkeleygruppen att försöka sjukförklara denna starka känsla av gruppinriktning hos icke-judar, delvis genom att smida en till största delen illusorisk (eller åtminstone högst oväsentlig) länk mellan dessa gruppsammanhållningen befremjande egenskaper och antisemitism. Berkeleygruppen lyckades med att sprida ideologin om att det fanns ett ”djupt”, strukturellt samband mellan antisemitismen och denna starka känsla av gruppinriktning genom att lämna en enhetlig redogörelse för auktoritarism och fientlighet mot utgrupper och genom att förlägga detta syndroms orsaker till störda föräldra-barnrelationer hade Berkeleygruppen effektivt utvecklat ett mäktigt vapen i kriget mot antisemitismen.

Föreliggande teoretiska synsätt överensstämmer med de forskningsresultat som visar att etnisk fiendskap och antisemitism endast är perifert relaterade till auktoritarism. Det har påpekats att auktoritarism avser en samling egenskaper, som gör individer anlagda att starkt identifiera sig med väl sammanhållna grupper, som ålägger sina medlemmar enhetliga normer. Eftersom auktoritära individer är särskilt benägna att helt uppgå i gruppen, ansluta sig till gruppens konventioner och godtaga gruppens mål, blir det faktiskt en tendens till antisemitism, när ingruppen själv är antisemitisk. Det blir också en tendens till etnocentrism, när gruppmedlemskapet självt grundas på etnisk tillhörighet.

Detta är huvudsakligen Altemeyers (1981, 238) hållning, eftersom han föreslår att de ganska svaga förbindelser, som vanligen finns mellan auktoritarism och fientlighet mot utgrupper, speglar konventionell fientlighet mot utgrupper. Enligt detta synsätt kan det förekomma att dessa begrepp empiriskt förbinds i särskilda samplar, men det finns inget strukturellt samband dem emellan. Förbindelsen speglar helt enkelt den auktoritära tendensen att antaga gruppens sociala konventioner och normer, däribland de negativa inställningarna till särskilda utgrupper.

Detta synsätt torde förklara de signifikanta men ringa korrelationer (,30–,50) som Altemeyer (1994) finner mellan auktoritarism och etnocentrism.

Inte heller enligt den ståndpunkt, som forskningen om social identitet företräder, finns det något empiriskt eller logiskt tvång att antaga att starka, sammanhållna grupper nödvändigtvis bygger på etnicitet såsom organiserande princip. Såsom hävdades i *SAID* – huruvida gruppen själv är antisemitisk synes på ett avgörande sätt bero på om man uppfattar judar som en mycket framträdande, ogenomtränglig grupp inom samhället i stort och huruvida man uppfattar att det finns intressekonflikter mellan dem och icke-judar. Det finns ett stort material, som visar att uppfattningar av gruppkonkurrens med judar ofta inte varit illusoriska. Teorin om social identitet säger att när konkurrensen mellan grupper blir mer framträdande, ökar människors tendens att ansluta sig till sammanhållna, auktoritära grupper, som gör front mot dem man uppfattar som utgrupper.

Sammanfattningsvis säger jag att jag inte hyser något tvivel om att resultaten av studier om auktoritarism, *The Authoritarian Personality* inräknad, kan införlivas med samtida psykologiska rön. Emellertid skulle jag vilja säga att det i dessa studier aldrig var ett viktigt syfte att arbeta fram en samling av vetenskaplig kunskap. Avsikten var att utarbeta en ideologi om antisemitism som samlar ingrupplojaliteter kring judendomen och försöker ändra den icke-judiska kulturen så, att den gynnar judendomen genom att framställa icke-judiska grupplojaliteter (där ibland nationalism, medlemskap i kristna samfund, nära familjerelationer, hög-investerande föräldraskap och intresse för social och materiell framgång) som tecken på psykisk rubbning. inom dessa skrifter är judendomens natur fullständigt ovidkommande för antisemitismen; judendomen uppfattas, som Ackerman och Jahoda (1950, 74) framkastar i en annan volym av *Studies in Prejudice*, som en bläckfläck i rorschachtestet, där antisemiternas sjuklighet avslöjas. Dessa teorier fyller samma ändamål som den judiska religiösa ideologin alltid har fyllt: att med rationella skäl motivera judendomens fortlevnad både för ingruppmedlemmar och för icke-judar och samtidigt framställa mycket negativa bilder av den icke-judiska kulturen.

Liksom även är fallet med psykoanalysen allmänt, förefaller vetenskapliga undersökningsresultat i stort sett inte ha något samband med utbredningen och fortbeståndet av föreställningen att auktoritarism eller vissa typer av förhållanden mellan föräldrar och barn sammanhänger med fientlighet mot andra grupper. Det är ett genomgående tema i Altemeyers (1981) granskning av den litteratur som uppstått omkring *The Authoritarian Personality* att dessa ideer fortbestår inom den bredare kulturen och till och med i läroböcker som används i universitetskurser i psykologi, och detta utan någon vetenskaplig underbyggnad:¹⁴¹

Den läsare, som är förtrogen med ämnet, vet att de flesta av dessa kritiska studier är över 25 år gamla och att de numera kanske betraktas som föga mer än piskningar på en död häst. Tyvärr är piskningen nödvändig, ty hästen är inte död utan travar alltjämt omkring – till exempel i allsköns inledande läroböcker i psykologi och utvecklingspsykologi. Metodisk kritik synes färdas en kortare bana och dö en tidigare död än ”vetenskapliga

genombrott”. För att då sammanfatta: oavsett hur ofta det påstås att Berkeleyundersökarna [det vill säga Adorno med flera] upptäckte auktoritarismens ursprung i barndomen, är fakta i målet allt annat än övertygande. (Altemeyer 1988, 38)¹⁴²

Härvidlag är det intressant att förutom att man aldrig lyckats upprepa Berkeleygruppens centrala empiriska rön om ett starkt samband mellan auktoritarism och fientlighet mot andra etniska grupper, är *The Authoritarian Personality* också behaftad med allvarliga metodiska brister, varav somliga ger anledning att antaga medvetna försök till bedrägeri. Vid sidan om den vansklighet med ”svarsuppsättningen”, som är genomgående i konstruktionen av alla skalorna och som kanske endast avspeglar en naivitet i skalkonstruktionen, påpekar Altemeyer (1981, 27–28) att man konstruerade F-skalan, som mäter auktoritarism, genom att behålla påståenden som korrelerade väl med antisemitism. Ett exempel på detta, som Altemeyer noterar, är att påståendet ”Böcker och filmer borde inte handla så mycket om livets avigsidor och smutsiga ting; de borde inrikta sig på ämnen som är underhållande och upplyftande” förekom i tidiga versioner av F-skalan och var mycket urskiljande. Men det korrelerade inte särskilt väl med skalan för antisemitism och uteslöts ur senare versioner. Altemeyer anmärker, ”Trots påståendet... att de mest urskiljande påståendena på det ursprungliga formuläret togs med i den följande upplagan ’i samma eller i en något reviderad form’ bara försvann ’påståendet om böcker och filmer’ för alltid. det är inte svårt att konstruera en skala, som väl korrelerar med en annan, om man utesluter påståenden, som är otillräckligt relaterade med målet” (ss. 27–28).

Innebörden är att också väl urskiljande påståenden uteslöts, om de inte korrelerade med antisemitism oaktat försäkringar om motsatsen. Wiggershaus (1994, 372ff) visar faktiskt alldeles klart att Adorno gav en hög prioritet åt utarbetandet av F-skalan som ett indirekt verktyg för mätandet av antisemitism, att han var föga angelägen om att följa normala vetenskapliga förfaranden för att uppnå detta mål och att hans förfarande var exakt sådant som Altemeyer beskriver:

I Berkeley arbetade vi sedan fram F-skalan med en frihet, som avsevärt skilde sig från föreställningen om en pedantisk vetenskap, som måste rättfärdiga vartenda steg den tar. Anledningen till detta var väl det som där torde ha kallats den ”psykoanalytiska bakgrunden” hos de fyra av oss som ledde projektet, i synnerhet vår förtrogenhet med det fria associerandets metod. Jag understryker detta, eftersom ett arbete som *The Authoritarian Personality*... utfördes på ett sätt som inte alls motsvarar den vanliga bilden av positivismen i samhällsvetenskaperna... Vi tillbragte timmar i väntan på att ideer skulle falla oss in, inte bara vad gällde hela dimensioner, ”variabler” och syndrom utan också enskilda frågor i frågeformuläret. I ju mindre synbart förhållande de stod till huvudfrågan, desto stoltare var vi över dem, samtidigt som vi förväntade oss att på teoretiska grunder finna korrelationer mellan etnocentrism, antisemitism och reaktionära åsikter på det politiska och ekonomiska området. Sedan kontrollerade

vi dessa frågor i ständiga ”förtest”, varvid vi använde dessa både för att begränsa frågeformuläret till en rimlig storlek, vilket var tekniskt nödvändigt, och för att utesluta de frågor som visade sig vara inte tillräckligt selektiva. (Adorno; i Wiggershaus 1994, 373)

Det är inte vanskligt förmoda att hela det forskningsprogram, som låg till grund för *The Authoritarian Personality*, innefattade bedrägeri från början till slut. Detta framkommer i författarnas politiska strävan och den genomgående dubbelmoralen, enligt vilken icke-judisk etnocentrism och icke-judisk tillhörighet till sammanhållna grupper ses som symptom på psykisk sjukdom, medan judar ses blott och bart som offer för irrationell icke-judisk psykisk sjukdom och inget sägs om judisk etnocentrism eller tillhörighet till sammanhållna grupper. Det låg en dubbelmoral också i att vänsterauktoritarism fullständigt ignorerades, medan högerauktoritarism ”befanns” vara en psykisk rubbning.¹⁴³ Som ovan visats, framkommer bedrägeri också däri att den grundläggande teorin om föräldra–barn–relationens betydelse för framkallandet av etnocentrism och fientlighet mot utgrupper utarbetades som en filosofisk teori, som upphovsmännen ansåg icke skulle underkastas empirisk verifiering eller falsifiering. I hela sin strävan avvisar faktiskt frankfurtskolan med sin vetenskapssyn tanken att vetenskapen borde söka förstå verkligheten och främjar i stället ideologin att vetenskapen borde tjäna moraliska (det vill säga politiska) intressen. Detta antyds vidare av faktum att Adornos och Horkheimers antidemokratiska böjelser och deras radikala kritik av kapitalismens masskultur inte var framträdande i denna bok, som var avsedd för en amerikansk läsekrets (Jay 1973, 248). (Likaså tenderade Horkheimer att för sina ”marxistiska vänner” utmåla den kritiska teorin som en form av radikalism, medan han framställde den ”som ett slags trohet mot den europeiska traditionen i humaniora och filosofi”, när han dryftade den med ”officiella universitetsmänniskor” [Wiggershaus 1994, 252].)

Slutligen fanns där en mängd väl igenkännliga metodiska vanskligheter, däribland användandet av icke-representativa personer i intervjumaterialet, den mycket ofullständiga och vilseledande informationen om måttens tillförlitlighet och diskussionen om icke-signifikanta relationer som om de vore signifikanta (Altemeyer 1981). Jag har också påpekat de ytterligt skruvade, tillfälliga och konstraintuitiva tolkningar som är utmärkande för studien (se också Lasch 1991, 453). Särskilt flagrant är att man konsekvent tillgrepp psykodynamiskt tänkande för att erhålla de tolkningsresultat man önskade.

Självfallet kan det vara så att bedrägeri här inte varit av lika stor betydelse som självbedrägeri – en nog så vanlig företeelse i den judiska intellektuella historien (se *SAID*, kapitel 7 och 8). Hur som helst blev resultatet en ypperlig politisk propaganda och ett mäktigt vapen i kriget mot antisemitismen.

FRANKFURTSKOLANS INFLYTANDE

Även om det är svårt att uppskatta vilken inverkan arbeten som *The Authoritarian Personality* haft på den icke-judiska kulturen, kan det knappast betvivlas att det huvudsakliga syftet med den radikala kritiken av den icke-judiska kulturen i detta

arbete liksom i andra arbeten, som inspirerades av psykoanalysen och dess avläggare, bestod i att sjukförklara höginvesterande föräldraskap och social rörlighet uppåt, liksom stolthet över den egna familjen och släkten, religionen och det egna landet, när detta förekom hos icke-judar. Många av de åsikter, som 1960-talets på det hela taget framgångsrika motkulturrevolution torgförde, kommer till uttryck i *The Authoritarian Personality*, såsom idealiserandet av upproret mot föräldrarna, låginvesterande sexuella förhållanden och föraktet för social rörlighet uppåt, social status, familjestolthet, den kristna religionen och patriotismen.

Vi har sett att 1960-talets radikala judar, trots detta fientliga sätt att se på den icke-judiska kulturen, fortsatte att identifiera sig med sina föräldrar och med judendomen. Motkulturrevolutionen var i en mycket djup bemärkelse en mission till icke-judarna, enligt vilken icke-judars anpassliga beteenden och gruppidentifieringar sjukförklarades, medan judisk gruppidentifiering, stolthet över ingruppen, familjestolthet, social rörlighet uppåt och den egna gruppens fortlevnad bibehöll sin psykologiska betydelse och sitt positiva moraliska värde. Härvidlag var dessa radikala judars beteende en exakt analogi med det beteende författarna till *The Authoritarian Personality* uppvisade och med judars engagemang i psykoanalys och radikal politik i största allmänhet: icke-judisk kultur och icke-judiska gruppstrategier är i grund och botten sjuka beteenden och skall brännmärkas för att trygga världen för judendomen såsom gruppevolutionär strategi.

Liksom var fallet med den politiska radikalismen, var det endast en förfinad kulturelit, som kunde uppnå den ytterligt höga nivå av mental hälsa som den sanne liberalen förkroppsligade:

Att ersätta moraliska och politiska argument med hejdlöst psykologiserande icke endast möjliggjorde för Adorno och hans medarbetare att avfärda oacceptabla politiska åsikter på medicinska grunder. Det ledde dem också till att sätta ett omöjligt rättesnöre för politisk hälsa – ett sådant som endast medlemmar av en självutnämnd politisk förtrupp kunde i alla delar motsvara. För att bevisa sin känslomässiga ”autonomi” måste de personer de beskrev i sin forskning hylla de rätta åsikterna och därtill hylla dem djupt och spontant. (Lasch 1991, 453–455)

I tiden efter andra världskriget blev *The Authoritarian Personality* ett ideologiskt vapen mot historiska amerikanska populistiska rörelser, i synnerhet maccarthysismen (Gottfried 1998; Lasch 1991, 455ff). ”Folket som helhet hade en ringa förståelse för den liberala demokratin och... viktiga politiska frågor skulle beslutas av utbildade eliter, inte underställas folkets avgörande i allmänna val” (Lasch 1991, 455).

Dessa trender exemplifieras i *The Politics of Unreason* [oförnuftets politik, ö.a.], en volym ingående i *Patterns of American Prejudice Series* [serien Mönster i amerikanska fördomar, ö.a.], en skriftserie som finansierades av ADL och författades av Seymour Martin Lipset och Earl Raab (1970). (Raab och Lipset skrev också *Prejudice and Society*, som utgavs av ADL år 1959. Återigen finns det, liksom i serien *Studies in Prejudice* (som finansierades av amerikanska judiska kommittén),

en koppling mellan den akademiska forskningen om etniska relationer och judiska aktivistorganisationer. Raab har i sin karriär förenat akademisk forskning med djupt engagemang som judisk etnisk aktivist; se kapitel 7, not 1.) Som titeln anger analyserar *The Politics of Unreason* politiska och ideologiska yttringar av etnocentrism hos från Europa stammande folk såsom irrationella och icke sammanhängande med legitima etniska intressen i att behålla den politiska makten. "Högerextrema" rörelser har som syfte att den från Europa stammande majoriteten i Förenta staterna skall behålla eller återfå makten, men "extremistisk politik är förtvivlans politik" (Lipset och Raab 1970, 3). För Lipset och Raab är tolerans av kulturell och etnisk pluralism en egenskap som definierar demokratin, så att grupper, som motsätter sig kulturell och etnisk pluralism, per definition är extremistiska och antidemokratiska. De citerar faktiskt Edward A. Shils (1956, 154), när de framställer pluralism såsom innebärande många maktcentra utan dominans av någon ensam grupp – ett synsätt vari etniska gruppers egenintresse i att behålla och utvidga sin makt betecknas såsom i grunden antidemokratiskt. Försök, som majoriteter gör att öka i makt och inflytande över andra grupper, står därför i motsats till "den demokratiska politiska processens fixa andliga centrum" (s. 5). "Extremism är antipluralism... Och extremismens operativa centrum är undertryckandet av olikheter och avvikande åsikter" (s. 6; kursiverat i texten).

Högerextremismen fördöms för sin moralism – ett ironiskt drag med tanke på hur central och genomgående känslan av moralisk överlägsenhet är i de judebehärskade intellektuella rörelser som här granskas, för att icke nämna Lipsets och Raabs egen analys, vari högerextremismen får etiketten "en absolut politisk ondska" (s. 4) på grund av sina kopplingar till auktoritarism och totalitarism. Högerextremismen fördöms också för sin tendens att förespråka enkla lösningar på komplicerade problem, vilket, som Lasch (1991) noterar, är ett krav på att lösningar på samhällsproblem skall formuleras av en intellektuell elit. Och slutligen fördöms högerextremismen för sin tendens att misstro institutioner, som står emellan folket och dess direkta utövande av makten, ett ytterligare krav på att det är eliter, som skall ha makten: "Populismen likställer folkviljan med rättvisa och moral" (s. 13). denna analys utmynnar i slutsatsen att demokrati göres identisk icke med folkets makt att driva vad det uppfattar som sina intressen utan med garantin att majoriteten inte skall motsätta sig att minoriteter utvidgar sin makt, också om det betyder att majoritetens egen makt minskas.

När man betraktar det på den mest abstrakta nivån, ser man alltså en övergripande handlingsplan om att påverka de från Europa stammande folken i Förenta staterna till att betrakta oron för den egna demografiska och kulturella tillbakagången som irrationell och som tecken på psykisk sjukdom. Adornos beteckning "pseudokonservativ" användes av inflytelserika intellektuella som historikern vid Harvarduniversitetet Richard Hofstadter, när de fördömde avvikelser från den liberala renlärigheten såsom psykiskt sjuklig "statusångest". Hofstadter utarbetade det historiska betraktelsesätt som vägleds av "konsensus" och som Nugent (1963, 22) betecknade såsom havande "en gnällig åsikt om folkliga rörelser som synes hota en urbaniserad, ofta akademisk intelligentsias eller elits ledande ställning. Han utvecklade också användandet av begrepp som härrörde från beteendeveten-

skaperna.” Med termer, som är helt och hållet hämtade från *The Authoritarian Personality*, diagnostiseras pseudokonservatismen som ”bland annat en rubbning i relationen till auktoriteten, kännetecknad av en oförmåga att finna andra sätt för mänskliga relationer än mer eller mindre fullständig behärskning eller underkastelse” (Hofstadter 1965, 58). Som Nugent (1963, 26) påpekar, ignorerade detta synsätt på det hela taget ”den konkreta ekonomiska och politiska verklighet som sammanhänger med populismen och framställde den således i grund och botten såsom något psykopatologiskt och irrationellt.” Detta är just den metod som används i *The Authoritarian Personality: Verkliga intressekonflikter mellan etniska grupper uppfattas som föga mer än irrationella projektioner hos majoritetsgruppsmedlemmarnas bristfälliga personligheter*.

Lasch sätter också fokus på Leslie Friedmans, Daniel Bells och Seymour Martin Lipsets verk såsom representerande liknande tendenser. (I en samling uppsatser redigerad av Daniel Bell [1955] och med titeln *The New American Right* [den nya amerikanska högern, ö.a.] hänvisar både Hofstadter och Lipset med gillande till *The Authoritarian Personality* som ett sätt att förstå högerpolitiska åsikter och beteenden.) Nugent (1963, 7ff) nämner en delvis sammanfallande grupp individer, som inte var historiker och vilkas åsikter mestadels byggde på intryck utan något försök till ingående studium, däribland Victor Ferkiss, David Riesman, Nathan Glazer, Lipset, Edward A. Shils och Peter Viereck. Men i denna grupp ingick även historiker, som ”tillhörde historikerskråets förgrundsgestalter” (Nugent 1963, 13), däribland Hofstadter, Oscar Handlin och Max Lerner – som alla var engagerade i intellektuell verksamhet riktad mot den restriktionistiska invandringspolitiken (se kapitel 7). Ett vanligt tema var det som Nugent kallar ”orimlig betoning” av bilden av populisterna såsom antisemit – en överdriven och överförenklad bild av den populistiska rörelsen men tillräcklig för att framställa rörelsen som moraliskt fråntötande. Novick (1988, 341) är mer uttalad i sin uppfattning att den judiska identifieringen var ett viktigt inslag i denna analys, varvid han förklarade den negativa åsikt somliga amerikansk-judiska historiker hade om den amerikanska populismen med att ”de var bara en generation ifrån den östeuropeiska shteteln [judiska småstaden], där uppstudsiga icke-judiska bönder betydde pogrom.”

Det kan ligga någon sanning i den sist anförda kommentaren, men jag tvivlar nog på att dessa judiska historikers tolkningar bara skulle vara ett irrationellt arv efter den europeiska antisemitismen. Det fanns också verkliga intressekonflikter inblandade. På den ena sidan stod judiska intellektuella, som främjade sina intressen som en urbaniserad intellektuell elit med föresatsen att göra slut på den protestantiska, anglosaxiska demografiska och kulturella dominansen. På den andra sidan stod det som Higham (1984, 49) kallar ”det vanliga folket i södern och Västern”, vilket kämpade för att behålla sin egen kulturella och demografiska dominans. (Kampen mellan dessa grupper utgör temat i diskussionen om den judiska inblandningen i utformandet av förenta staternas invandringspolitik i kapitel 7 liksom diskussionen om de Newyorkintellektuella i kapitel 6. Flera av de intellektuella som här omnämns betraktas som medlemmar av de Newyorkintellektuella (Bell, Glazer, Lipset, Riesman och Shils), medan andra (Hofstadter och Handlin) kan betraktas som medlemmar i utkanten; se kapitel 7, not 26.)

Såsom varande förtruppen för en urbaniserad judisk intellektuell elit hyste denna grupp av intellektuella också förakt för den lägre medelklassen i allmänhet. Såsom dessa intellektuella såg på denna klass

hängde den fast vid urmodiga folkliga bruk – konventionell religiositet, hemmet och härden, den sentimentala dyrkan av moderskapet – och föråldrade produktionssätt. Den blickade tillbaka till en gyllene sagotid i det förflutna. Den harmades över samhällsklasser som stod högre men övertog deras rättesnören, spelade herre över de fattiga i stället för att gå samman med dem i gemensam kamp mot förtrycket. Den var ansatt av rädslan för att halka ännu djupare ned på samhällsstegen och klamrade sig fast vid de trasor av respektabilitet som skilde den från kroppsarbetarnas klass. Bistert försvuren åt arbetsmoralen trodde den att alla, som ville ha ett arbete, också kunde få det och att de som vägrade arbeta borde svälta. I avsaknad av liberal kultur föll den offer för allehanda patentlösningar och politiska flugor. (Lasch 1991, 458)

Jag påminner också om Nicholas von Hoffmans (1996) kommentar [anförd i kapitel 3, ö.a.] om den hållning av kulturell överlägsenhet gentemot den lägre medelklassen som de liberala försvararna av kommunismen såsom Hofstadter och redaktörerna för *The New Republic* hade under detta skede: ”I den pågående kulturkampen, som delar samhället, hyste eliterna i Hollywood, Cambridge och det liberala tankesmideriet ringa sympati för hjulbenta män med sina American-Legion-mössor och feta fruar, sitt babbel om Jalta och Katynskogen... Dessa lägre medelklassare med sin utrikespolitiska ångest var alltför litet intellektuella för att tas på allvar” (von Hoffman 1996, C2).

Ett annat gott exempel på detta intellektuella stormangrepp på den lägre medelklassen, vilket sammanhänger med Frankfurtskolan, är Erich Fromms (1941) *Escape from Freedom*, vari den lägre medelklassen ses som starkt benägen att utveckla ”sadosochistiska” reaktionsmönster (vilket anges av att de deltar i auktoritära grupper!) som ett gensvar på frustrationer ifråga om sin ekonomiska och sociala status. Det är föga förvånande att målet för detta intellektuella stormanlopp, den lägre medelklassen – däribland också, kunde man tillägga, den wilhelmska tyska politikens *Mittelstand* – historiskt sett varit benägen till antisemitism som förklaring till sin sociala rörlighet nedåt och sina misslyckade försök att röra sig socialt uppåt. Denna grupp har också varit benägen att ansluta sig till sammanhållna auktoritära grupper som ett medel att nå sina politiska mål. Men såsom *The Authoritarian Personality* framställer det, är den önskan att kunna röra sig uppåt i samhället och den oro över att röra sig nedåt, som kännetecknar många anhängare av populistiska rörelser, ett tecken på en bestämd psykisk rubbning, ett patetiskt resultat av felslagen socialisering, vilket allt skulle försvinna i framtidens liberaliserade utopiska samhälle.

Även om den kritiska teorin i början av 1970-talet upphörde att vara vägledare för proteströrelser (Wiggershaus 1994, 656), har den behållit ett mycket stort inflytande allmänt i den intellektuella världen. Alltjämt på 1970-talet drog Frank-

furtskolans intellektuella på sig eld från tyska konservativa, som betecknade dem såsom ”intellektuella fosterföräldrar till terrorister” och anstiftare av ”kulturrevolution för att förstöra det kristna Västerlandet” (Wiggershaus 1994, 657). ”Omöjligheten att hålla isär begreppen Frankfurtskolan, den kritiska teorin och nymarxismen visar att teoretiskt produktiva vänsterideer i de tyskspråkiga länderna från och med 1930-talet hade fokuserats på Horkheimer, Adorno och Institutet för social forskning” (Wiggershaus 1994, 658).

Men Frankfurtskolans inflytande har nått långt utanför den tyskspråkiga världen, och inte endast med skrifterna i serien *The Authoritarian Personality* och Erich Fromms skrifter samt de oerhört inflytelserika skrifter den nya vänsterns motkultur-guru Herbert Marcuse författade. I den samtida intellektuella världen finns åtskilliga tidskrifter, som förvaltar detta arv, däribland *New German Critique*, *Cultural Critique* och *Theory, Culture, and Society: Explorations in Critical Social Science*. Frankfurtskolans inflytande ökade starkt efter framgångarna för den nya vänstern, 1960-talets motkulturrörelsen (Piccone 1993, xii). Som ett tecken på sitt nuvarande inflytande inom humaniora behöll Frankfurtskolan förstaplatsen som inspiratör vid de möten den notoriskt postmoderna Modern language association höll i december 1994. Kramer och Kimball (1995) beskriver det stora antalet uppskattande hänvisningar till Adorno, Horkheimer och i synnerhet Walter Benjamin, som fick äran att bli den forskare som fick flest hänvisningar vid mötena.¹⁴⁴ Också marxismen och psykoanalysen var särskilt viktiga inflytanden vid konferensen. En ljuspunkt infann sig, när den radikale marxisten Richard Ohmann tillkännagav att humaniora hade revolutionerats genom ”sextiotalets kritiska arv” (s. 12) – något som, noterar Kramer och Kimball, ofta förnekas av den akademiska vänstern men som är allmängods i konservativa tidskrifter som *The New Criterion* och är centralt för det synsätt som här utvecklas.

Den enormt inflytelserike postmodernisten Michel Foucault speglar hur väl Frankfurtskolan stämmer överens med den nutida postmodernismen: ”Om jag i tid hade känt till Frankfurtskolan, hade jag kunnat bespara mig mängder av arbete. Jag skulle inte ha sagt en del strunt och skulle inte ha följt så många falska spår i försök att inte hamna vilse, när Frankfurtskolan redan hade röjt vägen” (i Wiggershaus 1994, 4). Medan Frankfurtskolan hade som strategi att dekonstruera det universalistiska eller allmängiltiga vetenskapliga tänkandet genom att använda ”det kritiska förnuftet”, har postmodernismen valt den fullständiga relativismen och avsaknaden av varje slags objektiva måttstockar för att motverka alla allmänna teorier om samhället eller allmängiltiga filosofiska eller moraliska system (Norris 1993, 287ff).¹⁴⁵

Den nutida postmodernismen och mångkulturideologin (exempel i Gless och Herrnstein Smith 1992) har antagit flera av Frankfurtskolans centrala teser: etikens och värdenas fundamentala prioritet i sättet att se på utbildning och samhällsvetenskaperna; den empiriska vetenskapen såsom förtryckande och en aspekt av det sociala behärskandet; förkastande av möjligheten av gemensamma värden eller något slags allmängiltighet eller nationell kultur (se även Jacobys [1995, 35] diskussion om den ”postkoloniala teorin” – ytterligare en intellektuell avläggare till Frankfurtskolan); en ”misstänksamhetens hermeneutik”, med vilken varje försök att

bygga sådana allmängiltiga värden eller en nationell kultur energiskt motarbetas och ”dekonstrueras” – väsentligen samma aktivitet som Adorno kallade ”negativ dialektik”. Man har implicit accepterat en balkaniserad samhällsmodell, där vissa grupper och deras intressen har ett moraliskt värde a priori och det inte finns någon möjlighet att utveckla någon vetenskaplig, rationell teori om någon särskild grupp, än mindre om allmänmänskliga, allmängiltiga företeelser. Både Frankfurtskolan och postmodernismen accepterar implicit en modell, vari det råder konkurrens mellan mot varandra fientliga grupper och inget rationellt sätt att nå fram till konsensus, även om det också finns en implicit dubbelmoral däri att sammanhållna grupper som majoriteter bildat ses som sjukliga och utsätts för radikal kritik.

Det är synnerligen ironiskt att detta stormanlopp mot den västerländska universalismen verksamt rationaliserar minoritetsgruppers etnocentrism, samtidigt som det undergräver etnocentrismens intellektuella grundval. Intellektuellt undrar man hur någon samtidigt kan vara postmodernist och engagerad jude. Den intellektuella konsekvensen synes kräva att alla personliga identifieringar underkastas samma dekonstruerande logik, naturligtvis såvida inte själva den personliga identiteten innefattar djupgående tvetydigheter, bedrägeri och självbedrägeri. Detta synes faktiskt gälla ifråga om Jacques Derrida, dekonstruktionens främste filosof, vilkens filosofi visar de nära sambanden mellan postmodernismens och frankfurtskolans intellektuella handlingsprogram.¹⁴⁶ Derrida hade en komplex och tvetydig judisk identitet, trots att han var ”en parisisk vänsterintellektuell, en sekularist och ateist” (Caputo 1997, xxiii). Derrida föddes i en sefardisk judisk släkt, som på 1800-talet utvandrade från Spanien till Algeriet. Hans släkt var således dolda judar, som i 400 år behållit sin religiösa och etniska identitet i Spanien under inkvissionens tid.

Derrida identifierar sig själv som dold jude – ”Marranos som vi är, marranos i varje fall, antingen vi vill vara det eller inte, antingen vi vet det eller inte” (Derrida 1993a, 81) – kanske en bekännelse om den komplexitet, den ambivalens och det självbedrägeri som former av judisk identitet efter upplysningen ofta medfört. I sina anteckningsböcker (1993a, 70) skriver Derrida om den centrala ställning judiska frågor haft i hans författarskap: ”Omskärelse, det är allt jag någonsin har talat om.” På samma ställe skriver han om att han alltid ”på det noggrannaste sätt, i anamnes, tagit hänsyn till att man i familjen och bland de algeriska judarna knappast någonsin sade ’omskärelse’ utan ’dop’, inte bar mitzva utan ’kommunion’, varav följderna blev en uppmjukning, ett förslöande genom räddhågad ackulturering, som jag alltid lidit av mer eller mindre medvetet” (1993b, 72–73) – en anspelning på att dolda judiska bruk fortlevde hos algeriska judar och en tydlig indikation på att judisk identifiering och behovet att dölja den har förblivit psykologiskt starkt framträdande hos Derrida. Det är betecknande att han identifierar sin mor med Ester (1993b, 73), den bibliska hjältinnan, som ”inte berättade vilket folk eller vilken släkt hon tillhörde” (Ester 2:10) och som var en inspiration för generationer av dolda judar. Derrida var djupt fäst vid sin mor och skrev, när hon nalkades döden, ”Jag kan vara viss om att du inte skall förstå mycket av det som du ändå har dikterat för mig, inspirerat mig med, bett mig om, befallt mig.” Liksom sin mor (som talade om dop och kommunion i stället för omskärelse och barmitzva) hade Derrida således en inre judisk identitet, medan han i det yttre assimile-

rade sig med den franska katolska kulturen i Algeriet. Hos Derrida finns dock indikationer på ambivalens ifråga om båda identiteterna (Caputo 1997, 304): ”Jag är en av dessa marranes som inte längre säger att de är judar ens i det egna hjärtats gömsle” (Derrida 1993b, 170).

Derridas erfarenhet av antisemitism under andra världskriget i Algeriet var traumatisk och medförde ofrånkomligen att han blev djupt varse sin egen judiskhet. Derrida blev relegerad från skolan vid 13 års ålder under vichyregimen på grund av numerus clausus. Själv betecknade han sig som ”en liten svart och mycket arabisk jude, som inte förstod något av det, som av ingen, vare sig föräldrarna eller vännerna, fick den minsta förklaring” (Derrida 1993b, 58).

Förföljelserna, som inte liknade dem i Europa, igångsattes likafullt utan en enda tysk ockupant på plats... Det är en upplevelse, som inte lämnar något oskadat, en atmosfär som man fortsätter att andas för alltid. Judiska barn som relegerades från skolan. Rektorexpeditionen: Ni får gå hem, era föräldrar kommer att förklara. Sedan landsteg de allierade, det var skedet med den så kallade tvåhövdade regeringen (de Gaulle–Giraud): raslagar bibehölls nästan sex månader under en ”fri” fransk regering. Vänner som inte längre ville kännas vid en, förolämpningar, det judiska gymnasiet med sina utkastade lärare och aldrig en viskning till protest från kollegerna... Sedan den stunden kände jag mig – hur skall jag formulera det? – lika malplacerad i en sluten judisk gemenskap som jag kände mig på den andra sidan (vi kallade dem ”katolikerna”). I Frankrike avtog lidandet. Jag trodde naivt att antisemitismen hade försvunnit... Men under ungdomsåren var den *tragedin*, den var närvarande i allt annat... En paradoxal verkan, kanske, av denna brutalisering: en önskan att integreras i den icke-judiska gemenskapen, en fascinerad men smärtsam och misstänksam önskan, nervöst vaksam, en tröttande benägenhet att skönja tecken på rasism i dess mest diskreta gestaltningar eller mest högljudda avståndstaganden. (Derrida 1995a, 120–121; kursiverat i texten)

Bennington (1993, 326) skriver att relegeringen från skolan och den tid som därefter följde ”utan tvivel... var de år då det egenartade i Jacques Derridas ’tillhörighet’ till judendomen inpräglas i honom: såret, förvisso, den smärtsamma och utövade känsligheten för antisemitism och varje slags rasism, det ’obearbetade’ gensvaret på främlingsfientlighet, men också otåligheten med massidentifieringen, med det stridbara i tillhörigheten allmänt sett, till och med om den är judisk... Jag tror att denna svårighet med att tillhöra, man kunde nästan säga identifiering, påverkar J. D.:s hela verk, och det synes mig att ’dekonstruktionen av det egna’ är själva tanken i detta, dess tänkande affekt.”

I själva verket säger Derrida just detta. Tiden alldeles före sin bar-mitzva (om vilken han återigen påpekar att den av de algeriska judarna kallades ”kommunion” [inom katolicismen ungdomarnas första nattvardsgång, ö.a.]) när vichyregimen relegerade honom från skolan och upphävde hans medborgarskap, erinrar han sig så: ”Jag blev den utomstående. Hur mycket de än försökte komma mig nära, skulle

de aldrig få röra mig igen... Jag genomgick min 'kommunion' genom att rymma ur det fängelse alla språk är, det heliga, som de försökte låsa in mig i utan att öppna det för mig [det vill säga hebreiskan], det sekulära [det vill säga franskan], om vilket de klargjorde att det aldrig skulle bli mitt" (Derrida 1993b, 289).

Derrida ändrade sitt namn till Jacques liksom många judar, som sökte sig en halvdold ställning i en övervägande icke-judisk miljö. "Genom att välja det som i någon mån förvisso var en pseudonym men också mycket franskt, kristet, enkelt måste jag ha utplånat mer än jag kunde säga med några få ord (man skulle ha behövt analysera de förhållanden vari en viss gemenskap – den judiska gemenskapen i Algeriet – på 1930-talet ibland valde amerikanska namn)" (Derrida 1995a, 344). Namnändring är således ett slags fördoldhet, som utövades av den judiska gemenskapen i Algeriet, ett sätt att i det yttre anpassa sig till den franska kristna kulturen, medan man i hemlighet förblev jude.

Derridas judiska politiska handlingsprogram är detsamma som Frankfurtskolans:

Tanken bakom dekonstruktionen är att dekonstruera starka nationalstaters funktioner, stater med en stark politik mot invandring, att dekonstruera nationalismens retorik, rummets politik, fosterlandets och modersmålets metafysik... Tanken är att desarmera de identitetens... bomber som nationalstater framställer för att försvara sig mot främlingen, mot judar och araber och invandrare, ... som alla... är helt annorlunda. Tvärtemot vad Derridas mer vårdslösa kritiker påstår, är dekonstruktionens lidelse djupt politisk, ty dekonstruktionen är ett obevekligt, om än ibland indirekt samtal om demokratin, om en framtidens demokrati. Derridas demokrati är ett radikalt pluralistiskt samhälle, som motstår den terror som utgår från en organisk, etnisk, andlig enhet, från nationens (*natus, natio*) naturliga, infödda band, vilka smular sönder allt som inte är befryndat med det härskande släktet (*Geschlecht*). Han drömmer om en nation utan nationalistisk eller nativistisk slutenhet, om en gemenskap utan identitet, om en icke-identisk gemenskap som inte kan säga jag eller vi, ty, när allt kommer omkring, är själva idén om en gemenskap, kommunitet, att befästa (*munis, muneris*) oss i gemenskap mot den andre. Hans verk drivs av en känsla av den fullkomliga faran med en identitetsgemenskap, med "vi, det kristna Europa"-andan eller med en "kristen politik", livsfarliga föreningar som innebär döden för araber och judar, för afrikaner och asiater, för allt som är den andre. Denna kristna europeiska andas livsluft är en giftdunst för judar och araber, för alla *les juifs* [det vill säga judar som urtypen för de andra], också om de går tillbaka till fader Abraham, ett sätt att gasa dem både bokstavligt och bildligt. (Caputo 1997, 231–232)

Derrida utgav för några år sedan en broschyr, där han förespråkade invandring av icke-europeer till Frankrike (se Lilla 1998). Liksom hos Frankfurtskolan får den radikala skepticismen hos dekonstruktionsrörelsen tjäna till att motverka framväxten av hegemoniska, universalistiska ideologier och annat som kan fungera som grundvalar för icke-judars gruppljaliteter, allt till förmån för le tout autre, det vill

säga den "helt andre". Caputo anser att Derridas motiv för sin dekonstruktion av Hegel låg i att denne uppfattade judendomen såsom moraliskt och andligt underlägsen kristendomen på grund av sin lagiskhet och stamexklusivism, medan kristendomen var kärlekens och assimilationens religion, en produkt av den grekiska och inte den judiska andan. Dessa hegelska tolkningar överensstämmer anmärkningsvärt väl med den kristna självuppfattningen och kristna uppfattningar om judendomen som uppstod i antiken (se *SAID*, kapitel 3), och ett dylikt synsätt passar väl in i den evolutionära analys som utvecklats i *PTSDA*. Omtolkningar och vederläggningar av Hegel förekom ofta hos judiska intellektuella på 1800-talet (se *SAID*, kap. 6), och vi har sett att Adorno i *Negative Dialectics* av samma motiv var angelägen om att vederlägga Hegels idé om den allmänna historien. "Hegels svidande, hatiska skildring av juden... tycks spöka i hela Derridas verk;... genom att på det trognaste och mest bokstavliga sätt framlägga vad Hegel sade visar Derrida... att Hegels förkastelsesdomar över judens kastrerade hjärta är en hjärtlös, hatisk kastration av den andre" (Caputo 1994, 234, 243). Liksom Frankfurtskolan förutsätter Derrida att den messianska framtiden är okänd, ty om han sade något annat, skulle det möjliggöra en påtvingad enhetlighet, "en systematisk helhet med evig garanti" (Caputo 1994, 246), en triumfatorisk och farlig sanning, där judarna som urtypen för den helt andre nödvändigtvis skulle få lida. Människans villkor tolkas som "en blindhet som inte kan botas, ett radikalt, strukturellt tillstånd i kraft varav envar är blind från födelsen" (Caputo 1994, 313).

Liksom för Frankfurtskolan har urtyperna för det annorlunda ett moraliskt värde a priori. "I dekonstruktionen lösgörs kärleken från polemiken mot judarna genom att omtänkas i termer av den andre, av *les juifs*... om denna organiska, hegelianska, kristna och europeiska gemenskap definieras såsom utgörande ett gemensamt (*com*) försvar (*munis*) mot den andre, framlägger Derrida idén om att lägga ned sina vapen, *rendre les armes*, kapitulera inför den andre" (s. 248). Utifrån detta synsätt är det farligt att erkänna att det kan finnas sanning på grund av möjligheten att sanningen kunde användas mot den andre. Den bästa strategin är därför att öppna "en hälsosam konkurrens mellan tolkningarna, ett visst sunt hermeneutiserande, vari vi lidelsefullt drömmer om något oförutsebart och omöjligt" (Caputo 1994, 277). Mot de olika religionernas och ideologiernas stridande uppfattningar "ställer Derrida en gemenskap, om det är en sådan, av de blinda... av de blindas blinda ledare. Blindheten lägger grunden till goda gemenskaper, förutsatt att vi alla medger att vi inte ser, att vi i de avgörande frågorna är helt blinda och utan någon privilegierad tillgång, drivande i samma båt utan någon fyr, som kan visa oss den andra stranden" (Caputo 1997, 313–314). En sådan värld är trygg för judendomen, urtypen för den andre, och ger ingen garanti för den västerländska civilisationens allmängiltiggörande tendenser (Caputo 1997, 335) – vad man skulle kunna kalla avhellenisering eller avvästning. Minoritetsgruppers etniska medvetenhet ges giltighet inte i bemärkelsen av att man vet den bygga på något slags psykologisk sanning utan i bemärkelsen av att den inte kan bevisas vara osann. Däremot "hermeneutiseras" majoritetens kulturella och etniska intressen och görs därmed maktlösa – maktlösa därför att de inte får tjäna till grundval för en etnisk massrörelse, som skulle strida mot andra grupper intressen.

Utifrån det sätt att se på judendomen som utvecklas i denna bok är det ironiskt att Derrida (som i sin bok *Circonfession* [Derrida 1993b] ägnat mycken tanke åt sin egen omskärelse) inser att omskärelsen, som han liknar vid ett *schibbolet* på grund av dess användbarhet som en mekanism för att avskilja ingruppen (det vill säga som ett särmärke för judarnas exklusivitet och ”annorlundaskap”), är ett tveeggat svärd. Derrida (1994, 67) skriver i en kommentar om förintelsepoeten Paul Celan, ”märket på ett förbund, även *ingriper*, förbjuder, betyder domen till uteslutning, diskriminering, ja rent av utrotning. Man kan tack vare *schibbolet* igenkänna sina egna och igenkännas av dem, på gott och ont, i avskiljande och delaktighet: å ena sidan för delaktigheten och förbundets krets men å andra sidan också för förnekelsen av den andre, för att neka honom genomresa eller livet... På grund av *schibbolet* och just i den mån man kan utnyttja det kan man se det vändas emot en själv: då är det de omskurna som förklaras fredlösa eller inte släpps in över gränsen, utesluts ur gemenskapen, dödas eller förvandlas till aska” (Derrida 1994, 67–68; kursiverat i texten).

Trots farorna med omskärelsen såsom ett tveeggat svärd drar Derrida (1994, 68) slutsatsen att ”det måste finnas omskärelse”, en slutsats som Caputo (1997, 252) tolkar som ett hävdande av ett oavvisligt och oförnekligt mänskligt krav ”på ett skiljande tecken, ett särmärke.” Derrida hyllar således det ofrånkomliga (medfödda?) i gruppavgränsningar men, häpnadsväckande nog och urskuldande lyckas han framställa omskärelsen icke som ett tecken på stamexklusivism utan som ”det skärsår som öppnar rummet för att släppa in *le tout autre*, den helt andre” (Caputo 1994, 250) – ett förbluffande drag, ty, som vi sett, tycks Derrida alldeles omedveten om att omskärelsen leder till separatism, upprättandet av skiljemurar mellan ingruppen och utgrupperna och möjliggör konflikt mellan grupper och rent av utrotning. Men med Derridas tolkning ”är vi alla andligen judar, alla kallade och utvalda att välkomna den andre” (Caputo 1994, 262), så att judendomen visar sig vara en universalistisk ideologi, där separatismens kännetecken tolkas som öppenhet mot den andre. Enligt Derrida är det så att ”om omskärelsen är judisk, är den det endast i bemärkelsen att alla poeter är judar... Envar borde ha ett omskuret hjärta; detta borde utgöra en universell religion” (Caputo 1994, 262). Likaledes på tal om James Joyce ställer Derrida Joyce och Hegel (som urtypiska västerländska tänkare), som ”sluter kretsen av desamma” mot den ”abrahamiska [det vill säga judiska] omskärelsen, som skär av bandet med densamme för att stå öppen mot den andre, omskärelsen såsom att säga ja... till den andre” (Caputo 1997, 257). Därmed utvecklar Derrida endast ännu en tolkning av judendomen som en moraliskt överlägsen grupp, medan ideologier om identitet och universalitet, vilka kan läggas till grund för ideologier om social enhetlighet och gruppmedvetenhet hos europeiska icke-judar, dekonstrueras och framställs som moraliskt underlägsna.

Noter

112. I detta balansnummer ingick att man medvetet utövade självcensur i försöket att avlägsna det marxistiska ordvalet ur sina skrifter, så att man exempelvis ersatte ”marxismen” med ”socialismen” och ”produktionsmedlen” med ”näringslivet”

(Wiggershaus 1994, 366). Det marxistiska innehållet kvarstod, men med detta be-
drägeri kunde Institutet försöka avleda anklagelser om politisk dogmatism.

113. Marcuse förblev en glödande kommunist, också sedan Adorno och Horkheimer övergivit kommunismen. År 1947 skrev Marcuse i en intern skrivelse inom Institutet, ”de kommunistiska partierna är och förblir den enda antifascistiska kraften. Avståndstagande från dem måste vara rent teoretiskt. Ett dylikt avståndstagande är medvetet om att teorin kan förverkligas endast genom de kommunistiska partierna” (i Wiggershaus 1994, 391). I samma skrivelse förordade Marcuse anarkin som en mekanism för att åstadkomma revolutionen. Likväl bröt Marcuse och Horkheimer aldrig kontakten, och Horkheimer beundrade Marcuses bok *Eros and Civilization* (Wiggershaus 1994, 470), då han ansåg den återge Institutets uppfattning att undertryckandet av sexualiteten medförde ett herravälde över naturen och att man genom att häva undertryckandet av sexualiteten skulle försvaga destruktiva tendenser.

114. Den allmänna tesen i *Dialectic of Enlightenment* är att upplysningen speglade det västerländska försöket att behärska naturen och undertrycka den mänskliga naturen. Fascismen sågs sedan som det yttersta uttrycket för upplysningen, eftersom den innebar att behärskandet förhärligades och vetenskapen användes som ett förtryckets verktyg. Enligt detta synsätt är den fascistiska kollektivismen den västerländska individualismens logiska fortsättning – ett synsätt som är minst sagt fantasifullt. Såsom dryftats i *PTSDA* (kap. 8), har fascismens kollektivistiska karaktär inte varit kännetecknande för västerländska politiska organisationer. Västerländska kulturer har i mycket högre grad än andra kulturgrupper i världen i stället tenderat till individualism, något som började i den grekisk-romerska antiken. Där emot är judendomen själva inbegreppet av en kollektivistisk, gruppriktad kultur. Såsom Charles Liebman (1973, 157) påpekar, var det judarna som ”sökte de fria val upplysningen erbjöd men förkastade dennas konsekvenser” genom att (som jag formulerar det) bibehålla en stark känsla av gruppidentitet i ett samhälle, som nominellt tagit ställning för individualismen. Och såsom hävdats i *SAID* (kapitel 3–5), finns goda skäl för antagandet att judars närvaro som en mycket framträdande och framgångsrik gruppevolutionär strategi var en nödvändig förutsättning för att betydelsefulla västerländska yttringar av kollektivism skulle utvecklas.

115. Adornos filosofiska stil är så gott som ogenomtränglig. Se Karl Poppers (1984) humoristiska (och giltiga) skärskådan av det tomma och pretentiösa i Adornos språk. Piccone (1993) framkastar att Adornos svåra prosa var nödvändig för att bemantera hans revolutionära uppsåt.

116. Tankegången, att alla den moderna tidens lyten, däribland nationalsocialismen, kollektivismen, ungdomens upproriskhet och brottsligheten, beror på undertryckandet av naturen, den mänskliga naturen inräknad, är framträdande också i Horkheimers (1947, 92ff) *Eclipse of Reason*. I ett stycke, som direkt ansluter sig till de psykoanalytiska betraktelser som dryftades i kapitel 4, sägs att det under-

tryckande av naturen, som är betecknande för civilisationen, börjar vid födelsen: Varje människa upplever civilisationens behärskande sida alltifrån sin födelse. Faderns makt förefaller barnet överväldigande, övernaturlig i ordets bokstavliga mening. Faderns befallning är naturberövat förnuft, en obeveklig andlig kraft. Barnet lider, när det måste underkasta sig denna kraft. Det är för en vuxen människa nästan omöjligt att minnas all den smärta hon upplevde som barn, då hon åtlodde oräkneliga tillsägelser av föräldrarna att inte räcka ut tungan, inte härma andra, inte vara osnygg eller glömma att tvätta öronen. Med dessa krav ställs barnet inför civilisationens grundprinciper. Barnet är tvunget att motstå de egna drifternas omedelbara tryck, att skilja mellan sig själv och omgivningen, att vara effektiv – kort sagt, för att låna Freuds terminologi, att antaga ett överjag, som förkroppsligar alla de så kallade principer som fadern och andra faderlika gestalter förkunnar. (Ss. 109–110)

117. I en kommentar, som är äldre än tesen i *The Authoritarian Personality* om att antisemiter inte är själviakttagande, yttrar Horkheimer och Adorno att antisemitismen icke är blott projektion utan projektion i avsaknad av reflektion. Antisemiter saknar ett inre liv och tenderar därför att projicera sitt hat, sina önskningar och brister på omgivningen: ”Den fyller yttervärlden med sitt eget innehåll” (s. 190).

118. Ett exempel på Frankfurtskolans judiska identifieringar är att Horkheimer hänförde Frankfurteoretikernas vägran att ”nämna den andre” till deras lydnad för det traditionella judiska tabut mot att yppa Guds namn eller beskriva paradiset (se Jay 1980, 139).

119. Av radikala åsikter Frankfurteoretikerna tidigare hyst behöll de ett starkt motstånd mot kapitalismen. Irving Louis Horowitz (1987, 118) anmärker att den kritiska teoriens förfäktare ”satt fångna mellan kapitalismens Karybdis – som de avskydde som ett system för utnyttjande (som de likväl njöt frukterna av) – och kommunismens Skylla – som de avskydde som ett system av än värre utnyttjande (vars bittra frukter de ofta slapp smaka till skillnad från deras rysk-judiska kolleger).”

120. Ett intressant inslag i materialet i denna avdelning av *The Authoritarian Personality* är ett försök att ådagalägga antisemitismens oförnuftighet genom att visa att antisemiter hyser sinsemellan motsägande åsikter om judar, som påpekats i SAID (kapitel 1), skall man inte förvänta sig att antisemitiska åsikter nödvändigtvis är sanna eller ens logiskt konsekventa. Men *The Authoritarian Personality* överdriver de antisemitiska åsikternas självmotsägande karaktär i strävan att framhäva antisemitismens irrationella, projektiva karaktär. Sålunda yttrar Levinson att det är motsägelsefullt, när människor anser att judar rotar sig samman och håller sig för sig själva och samtidigt anser att judar borde segregeras och åläggas restriktioner (s. 76). Likaså anser Ackerman och Jahoda (1950, 58) i en annan volym i serien *Studies in Prejudice* att antisemitiska åsikter om att judar dels rotar sig samman, dels tränger sig på i det icke-judiska samhället motsäger varandra. Det

innebär dock ingen självmotsägelse att hålla med om båda dessa utsagor. Dylika hållningar är förmodligen vanliga inslag i de reaktiva processer som dryftats i *SAID* (kapitel 3–5). Dessa antisemiter ser judar som medlemmar av en starkt sammanhållen grupp, vilka försöker tränga in i icke-judiska maktägande och socialt högt ansedda kretsar, kanske rent av undergräva dessa icke-judiska gruppers sammanhållning, alltmedan de bibehåller sin egen separatism och sammanrotning. Åsikten att judar borde åläggas restriktioner är visst förenlig med denna hållning. Sinsemellan motsägande negativa stereotyper av juder, såsom att de är kapitalister och kommunister (Ackerman och Jahoda 1950, 58), kan antisemiter låta avse olika grupper av judar, och dylika stereotypiserande processer kan i avsevärd grad vara sanna, så att judar kan vara överrepresenterade bland framgångsrika kapitalister såväl som bland radikala politiska ledare. Som sades i *SAID* (kapitel 2), låg det faktiskt en viss sanning i tanken att det var en oproportionerligt stor sannolikhet för att judar var politiskt radikala och framgångsrika kapitalister. ”Alltifrån emancipationen har judarna klandrats för att ställa in sig i det etablerade samhället, tränga in i det och behärska det och samtidigt söka förstöra det i grunden. I båda anklagelserna fanns ett inslag av sanning.” (Johnson 1988, 345)

Levinson anmärker också att den skala som avser ”åtskillnad” omfattar uttalanden såsom att ”judiska miljonärer kanske uträttar en del för att hjälpa sitt eget folk, men det är inte mycket av deras pengar som går till värdefulla amerikanska syften”, medan den skala som avser ”inträngning” omfattar sinsemellan motsägande uttalanden såsom ”När judar skapar stora fonder för utbildning eller vetenskaplig forskning (Rosenwald, Heller osv.), gör de det främst av önskan om berömmelse och offentlig uppmärksamhet och inte av ett verkligt uppriktigt intresse för vetenskapen.” Återigen skulle man lätt kunna säga ja till det första uttalandet som en allmängiltig regel och konsekvent anse att undantagen beror på den judiska egenyttnan. Likväl drar Levinson slutsatsen: ”Ett av de viktigaste kännetecknen för antisemiter är en förhållandevis blind fiendskap, som avspeglas i det stereotypa, självmotsägande och destruktiva i deras tankar om judar” (s. 76).

Antisemiter sägs också vara motståndare till judisk sammanrotning och judisk assimilering. de sägs fordra att judar ”likviderar sig, att de fullständigt uppger sin kulturella identitet och i stället ansluter sig till den rådande kulturens levnadssätt” och samtidigt anse att ”judar, som försöker assimilera sig, är ännu mer suspekta än andra. Anklagelser göres för ’snokande’, ’maktbegär’ och ’efterapning’, och skenbart generösa handlingar av judar tillskrivs dolda själviska motiv... Det finns ingen logisk grund för att dels yrka på att judar bör bli som alla andra, dels att man bör omge judarna med begränsningar och utesluta dem från de viktigaste områdena i samhällslivet” (s. 97). Detta är en egendomlig tolkning av materialet. Man torde lätt kunna förorda att en utgrupp assimilerar sig och samtidigt ha negativa åsikter om det gruppegoistiska och maktgiriga beteende medlemmar av utgruppen för närvarande uppvisar. Återigen gäller att forskningen om social identitet och evolutionsteorin inte förutsäger att individer har sanna eller följdriktiga åsikter om en

utgrupp som judarna. Emellertid går Levinson tydligt långt utöver materialet i ett försök att framställa antisemitismen såsom helt och hållet irrationell.

121. Se även diskussionen i *SAID* (kapitel 6) om strategier ADL tillämpar i kampen mot antisemitism, nämligen att låta sanna uttalanden om judar framstå som typ-exempel på antisemitiska åsikter. Mayer (1979, 84) noterar att ortodoxa judar är mycket angelägna om att bo på områden, som har en tillräcklig stark koncentration av judar, och Lowenstein (1983) visar att judar fortfor att leva på koncentrerade områden i Tyskland också efter emancipationen. Se även Glazer och Moynihan (1970) beträffande liknande uppgifter om amerikanska judar.

122. Politisk konservatism och etnocentrism sägs vara svåra att skilja åt, såsom framgår av följande uttalande från skalan rörande politisk och ekonomisk konservatism (PEC): "Amerika kanske inte är fullkomligt, men det amerikanska levnadssättet har låtit oss komma så nära ett fullkomligt samhälle som människor kan komma." Levinson kommenterar, "Att hylla denna tanke synes vara att uttrycka politisk-ekonomisk konservatism och den idealisering av ingruppen som är så betecknande för etnocentrism" (s. 181). Här liksom ifråga om diskussionen om själva skalan för etnocentrism betraktas individer, som starkt identifierar sig med en härskande majoritetsgrupp och dess intressen, som sjuka. I själva verket var PEC-skalan inte lika starkt korrelerad med F-skalan som skalan för etnocentrism (E-skalan) var, ett rön som Adorno tendentiöst tolkade som om det inte utvisade att dessa begrepp inte hade något starkare inbördes samband utan som om det utvisade att "vi lever i potentiellt fascistiska tider" (s. 656)! Såsom anges i slutet av detta kapitel, var den höga graden av korrelation mellan F-skalan och E-skalan något som berodde mer på hur skalorna utformades än på rön som gjordes i erfarenheten.

123. Författarna till *The Authoritarian Personality* tar en stark moralisk ställning mot etnocentrism och politisk konservatism. Till exempel noterar Levinson att "National Maritime Union... kan vara stolt över att ha de lägsta [medelvärdena på skalan för etnocentrism]" (s. 196).

124. Frenkel-Brunswiks intervjumaterial har visat sig vara behäftat med allvarliga metodiska vanskligheter "från början till slut" (Altemeyer 1981, 37; se även R. Brown 1965, 514ff). Det finns generaliseringsproblem, eftersom hela 40 procent (8 av 20) av de intervjuade männen med höga mätetal var interner vid San-Quentin-fängelset och två var patienter vid ett psykiatriskt sjukhus, då intervjuerna gjordes. (Tre av de 20 med låga poäng var från San Quentin och två var från den psykiatriska kliniken.) Som Altemeyer (1981, 37) noterar, är en dylik sampel uppenbart behäftad med generaliseringsproblem, också om man medger möjligheten att individer med höga poäng löper större risk att hamna i fängelse. Detta problem är dock mycket mindre framträdande i intervjuerna med kvinnor, bland vilka de med höga mätetal huvudsakligen var studerande och vårdpersonal, ehuru 3 av de 25 var psykiatripatienter.

Likväl noterar Altemeyer (1988, 37) att de som intervjuades i San Quentin utgjorde ”rygggraden” i de statistiska signifikanta resultat som skilde dem med höga mätetal från dem med låga. Förutom denna metod att driva upp den statistiska signifikansens nivå genom att intervjua mycket orepresentativa individer fanns en stark tendens att diskutera resultat som om de byggde på statistiskt signifikanta skillnader, när skillnaderna i själva verket inte var signifikanta (Altemeyer 1988, 38).

Det har också visats att poängen på skalan för etnocentrism är negativt förknippade med intelligenskvot, utbildning och social-ekonomisk status i mycket större omfattning än vad Berkeleygruppen fann (Hyman och Sheatsley 1954). Lägre social-ekonomisk status och därmed sammanhängande lägre intelligenskvot och utbildning kan medföra etnocentrism, eftersom dylika individer inte socialiserats i högskolemiljö och eftersom ekonomiska tryck (det vill säga konkurrens om resurserna) mer sannolikt medför gruppidentifieringar inom de lägre samhällsklasserna. Det senare synsättet stämmer väl överens med forskningen om social identitet och med de allmänna rön som redovisas i en annan volym i serien *Studies in Prejudice*, nämligen *Prophets of Deceit* (Lowenthal och Guterman 1970).

125. Utdrag visar att dessa individer var mycket positivt inställda till sina föräldrar. En kvinna med höga poäng beskriver sin mor så: ”Mor – hon får mig att häpna – miljoner verksamheter – hade två hembiträden i ____ för årtal sedan men aldrig sedan dess – ett sådant lugn – aldrig sjuk, aldrig – hon är verkligen en vacker kvinna” (s. 340, kursiverat i texten). En annan kvinna (F24) beskriver sin far så: ”Far – han är underbar; kunde inte önska mig någon bättre. Han är alltid beredd att göra vad som helst för en. Han är omkring ____ år gammal, en och åttio lång, har mörkbrunt hår, smärt, ungdomligt utseende, ser bra ut, har mörkgröna ögon” (s. 342).

126. Andra exempel på föregiven bitterhet mot föräldrar hos intervjuade med höga poäng antyder klart en förälder som har stränga regler och ser till att dessa blir åttlydda inom ramen för ett förhållande som uppfattas som på det hela taget positivt. Sålunda säger en kvinna med höga poäng om sin far, ”Jag kan inte säga att jag inte tycker om honom, ... men han ville inte låta mig gå ut med pojkar, när jag var sexton. Jag fick stanna hemma” (s. 348). Intervjumaterialet från en kvinna med höga poäng (F78) visar att ”hennes föräldrar avgjort samtycker till förlovningen. Den intervjuade skulle inte sällskapa med någon, om de inte tyckte om honom” (s. 351). Återigen betecknas dessa intervjuade personer såsom offer för sina föräldrar. Det tycks antagas att aldrig så förnuftiga av föräldrar satta gränser för barnens beteende måste medföra en stark undertryckt fientlighet och aggression hos barnen.

127. Denna föreställning, att uppror mot föräldrarnas värderingar och auktoritet är ett tecken på mental hälsa, kan ses också i psykoanalytikern Erik Homberg Eriksons teori (1968). Erikson framkastade att det viktigaste för utvecklingen i ungdomsåren var identitetskrisen och att det var en nödvändig förutsättning för att vuxna skulle ha friska psykologiska funktioner att de som ungdomar gått igenom

en identitetskris. Forskningsmaterialet visar emellertid att ungdomsåren normativt sett inte är en tid av uppror mot föräldrarna utan att ett dylikt uppror är förknippat med fientliga, avvisande familjrelationer. Det intressanta här är att forskningen om ungdomstidens identitetsprocesser inte ger stöd åt föreställningen att ungdomar, som accepterar vuxnas värderingar, visar tecken på psykisk sjukdom. Sådana intervjuade, som mest liknar dem som i *The Authoritarian Personality* anses som psykiskt sjuka, kallar Marcia (1966, 1967) "foreclosure subjects" (1967, 1967). Dessa personer har inte genomgått någon identitetskris men har gjort utfästelser till andra individer, vanligen föräldrarna, utan att ifrågasätta dem. Utfästelsepersoners familjer tenderar att vara barncentrerade och anpassliga (Adams, Gullotta och Markstrom-Adams 1994). Matteson (1974) fann att dessa personer hade ett "kärleksförhållande" med sin familj, och Muuss (1988) sammanfattar forskningsmaterial som visar att utfästelsepersoner står mycket nära sina föräldrar och känner sig mycket uppskattade av dem. Graden av kontroll är medelmåttig, varken för sträng eller för ringa, och dylika individer anser att föräldrarna accepterar och stöder dem. Dessa individers föräldra-barn-relationer synes vara de auktoritativa föräldra-barn-relationer som utvecklingspsykologer vanligen anser ge bästa möjliga barnutveckling. Marcia och Friedman (1970) fann att utfästelsekvinnor hade en hög grad av självuppskattning och en låg grad av oro, och Marcia (1980) sammanfattar flera studier, som visar att utfästelsekvinnor är välanpassade. Det finns således ingen grund för antagandet att ungdomar, som accepterar föräldrarnas värderingar, i något avseende skulle lida av psykisk sjukdom.

Tvärtom tenderar individer, som har mycket torftiga föräldra-barnförhållanden, att återfinnas i kategorin "identitetsdiffusa", nämligen individer, som fullständigt misslyckas med att utveckla en identitet. Mycket negativa föräldra-barn-förhållanden kännetecknar dylika identitetsdiffusa personer (Adams, Gullotta och Markstrom 1994), och de verkar leda till minimal identifiering med föräldrarnas värderingar och ideologier. Sådana individers föräldrar beskrivs som "avlägsna, likgiltiga, oengagerade och oberörda" (Muuss 1982; se också Marcia 1980), och sådana individer synes inte acceptera sina föräldrars värderingar. Det finns också material som tyder på att identitetsdiffusa individer löper risk att drabbas av psykisk sjukdom.

128. Andra exempel: F71: "Just nu är jag [fars] älsklingsbarn... [H]an gör vad som helst för mig – kör mig till skolan och hämtar mig" (s. 354); M47: "Ja, hon [mor] är nog lika snäll och vänlig mot alla, särskilt mig. (exempel?) Ja, hon försöker alltid göra allt för mig. Åker väldigt sällan in till stan utan att ha något med sig tillbaka till mig" (s. 354); M13: "För det mesta var det beundranvärt som [far] gav uppmärksamhet åt oss barn. Han är mycket ärlig, så mycket att han inte tål kundkonton. Han är känd i hela landet för att stå vid sitt ord. Den största insats han gjorde var att neka sig att ha roligt för att i stället ta hand om oss barn" (s. 354). I avdelningen "Bilderna av modern: Uppoffring, moralism, gränssättning" är mödrar till sådana med höga mätetal individer som i hög grad uppoffrar sig själva för barnens skull och som har en stark känsla av vad som är lämpligt beteende, en

känsla de också försöker ingjuta i barnen. M57: "Hon var en hårt arbetande kvinna, tog hand om oss barn, behandlade oss aldrig illa på något sätt." M13: "Mor låg sjuk en stor del av tiden. Hon ägnade sina sista krafter åt oss barn." M47: "Hon lärde mig alltid skillnaden mellan rätt och orätt, vad jag borde göra och jag inte borde göra."

129. Andra typiska kommentarer om individer med höga poäng är följande. M58: "Om det förekom några misshälligheter mellan mor och far, så visste jag inte om dem." F24: "Föräldrarna lever i god sämja, grälar knappast någonsin. Om de gör det, är det bara om struntsaker. De grälade en gång, när de hade druckit vin, om vem som fick det sista. Liknande dumheter"; F31: "Mina föräldrar trivs mycket bra ihop än så länge, peppar, peppar. De har haft sina gräl, men de blir aldrig allvarliga tack vare mors lättsamma personlighet."

130. Andra typiska kommentarer av individer med låga poäng är följande. M15: "Mor anklagar far för att 'trycka ner henne'. Hon talar för mycket om sina ambitioner. Mor tänker i första hand på sig själv. Hon vill inte hålla sig till någon kyrka. Misstänker hela tiden att far gynnar någon annan sångerska framför henne. de grälar mycket med varandra, och det gör mig upprörd. far hotade ibland med att gå ifrån oss"; M50: "Far hade humör, och far och mor grälade mycket"; M55: "Mor höll med honom i allt moraliserandet, även om hon inte var lika sträng som han, det var egentligen inte något vidare bra äktenskap. Mor borde ha gift sig med en mycket mänskligare man, då skulle hon nog ha fått det bättre... ja, det är svårt att tänka sig någon som han skulle ha passat ihop med."

131. Likaså, när en intervjuad inte uppger någon aggression mot sin far i testet för tematisk uppfattning, tolkas resultaten som om de angav undertryckt aggression mot fadern, då ju den enda aggression, som förekommer i berättelserna, visas av gestalter som den intervjuade förkastar. Aggressiva fantasier, som ej har samband med fadern, utgör bevis för undertryckt aggression mot fadern.

132. Ett annat exempel på bekymmer om social status hos individer med höga poäng är följande yttrande av F79, som kommer från en förmögen släkt, som äger ett sågverk, ett skogshuggarläger och andra affärsintressen: "Det är ett medelstort sågverk, men jag har ingen aning om hans [faderns] inkomst. Naturligtvis har vi barn alltid gått i privatskolor och bott i exklusiva bostadsområden. I ____ hade vi tennisbanor och hästar. Vi fick mer eller mindre börja om från början, när vi kom till det här landet. Vi bodde i ett fint hus men hade egentligen inte råd med det. Det var en riktig ansträngning att komma in i societetskretsar. I ____ kände vi oss trygga och att vi hörde hemma där. Tillbaka här har vi levat på samma nivå men känt oro för det. Mamma och pappa har klättrat uppför samhällsstegen... och jag bryr mig inte så mycket om det" (s. 384). Då den intervjuade inte förefaller särskilt bekymrad om sin sociala status, kan man undra varför protokollet åsattes den höga poängen.

133. Bland exemplen på "mot detet fientlig moralism" från kvinnor med höga poängvärden märks följande: F22: "Sex är inte på något sätt det viktigaste i mina tankar... Jag är mer för att ha det trevligt och då utesluta intresset för sex"; F31: "Jag tycker att en flicka skall vara en god vän, men jag tycker inte om att det slutar med att kläderna åker av. En pojke och en flicka borde kunna vara bara vänner" (s. 396). Män med höga poäng synes sätta värde på sexuell anständighet hos kvinnor som de vill gifta sig med: M6: "Jag tycker om flickor som är sansade och kan prata om flera olika saker. Jag tycker inte om den fjolliga sorten eller sexmaskinerna"; M14: "Jag vill ha en flicka som är intresserad enbart av hemlivet."

134. Andra exempel på adaptivt kvinnligt beteende ifråga om val av partner hos dem med höga poängvärden, beteende som Frenkel-Brunswik anser sjukligt, är följande: F71: "En fin pojke. Fadern är författare; farfadern sekreterare för _____kanalen; mycket förmögen släkt, men han har inte den drivkraft och ambition som jag önskar; jag måste helt enkelt ha mer drivande kraft; någon som inte behöver luta sig på mig. Jag känner på mig att om jag lämnade honom, skulle han bryta ihop... en annan pojke här har allting utom att han inte är omtänksam som... Jag måste ha någon som inte är självisk." F22: "Jag kommer att (bland annat) se på vad killen anser om att försörja mig. Jag skulle vilja gifta mig med någon som till exempel tänker skaffa sig ett fritt yrke – kanske läkare" (s. 401).

135. De andra två exempel som ges på dylika "sjukliga" inställningar hos kvinnor är följande:

F32: "Ja, jag tror att på grund av det samhälle vi lever i går unga människor miste om mycket genom att inte gifta sig i den egna kyrkan. De förlorar vördnaden för äktenskapet och lär sig inte den sanna innebörden av äktenskapslöftena, när det sker så kommersiellt (borgerligt). Jag anser att när man gifter sig i kyrkan, och med det menar jag inte nödvändigtvis ett stort bröllop – får man en av de vackraste upplevelserna i sitt liv. Vad kyrkan kan lära ungdomen är 'att välja'." Därmed menar hon huvudsakligen valet mellan rätt och orätt men också valet av vänner. "I en kyrklig grupp möter man unga människor av det rätta slaget; inte den sort som driver omkring på sjöstranden om kvällarna." (s. 403)

F78: "Det var helt enkelt kärlek vid första ögonkastet. Han har brunt hår, bruna ögon, vita tänder, inte stilig men ser bra ut och har rena drag. Vackert leende, har lätt för att umgås med folk, lätt att komma överens med men har en egen vilja. Han har mycket roligt för sig, är intresserad av allt. Han har studentexamen, är nu mekaniker inom markpersonalen vid marinens transportflyg. Han vill komma in i något som har med mekanik att göra. Före kriget var han lärling i bilindustrin..." Hennes blivande mans yrke har egentligen ingen betydelse. Hon tror att pojkvännen har goda utsikter att komma framåt, att han bestämt har det. Hon skulle helst se att han hade ett fritt yrke, "liksom medelklass".

136. De med höga poäng sägs hänge sig åt "självförhärligande", då de yttrar sådant som detta: F71: "Som barn – nervös på grund av öronoperationer... hemsk tid då jag började skolan... rädd för barnen... detta första halvan av tiden på daghemmet... andra halvan var jag ledaren. Anser att en av mina bästa tillgångar är min säkra hållning – lärde mig genom att vi flyttade så mycket" (s. 425); eller detta, där F38 kommenterar om hur det varit att övervinna barnförälsning: "Jag har alltid varit gladlynt och alltid varit ärlig mot min familj. Jag uppskattar vad de har gjort för mig. Jag har alltid försökt att finna en utväg, så att jag inte skulle bli en belastning för dem. Jag har aldrig velat vara krympling. Jag har alltid varit att lita på när det har knipit. Jag har alltid varit glad, och jag är säker på att jag aldrig fått någon att känna sig illa till mods på grund av mitt handikapp. Kanske mitt handikapp är en av orsakerna till att jag har varit glad. Jag hade ett gipsförband på benet, tills jag var fyra år gammal." (s. 425). (Den intervjuade fortsätter och beskriver så hennes äktenskapliga trohet, lyckliga äktenskap och goda förhållanden med familjen.) Endast en ytterligt förvänd tolkning av detta material – en tolkning som den psyko-dynamiska teorin möjliggjort – skulle kunna utmynna i antagandet att dessa individer inte är hjältemodiga i sin förmåga att övervinna hinder och handikapp och att leva meningsfulla och rika liv.

137. Dessa tendenser bekräftas i det projektiva materialet i kapitel XV. Individer med låga poäng framstår återigen som om de vore i hög grad hemfallna åt inre konflikter, ångest och skuldkänslor (ss. 550, 562). De "identifierar sig med den svagare" (s. 566) och har en "stark känsla av misslyckande, självföreläsa, hjälplöshet eller vanmakt" (s. 562). De strävar efter nära relationer, samtidigt som de ser andra som fientligt inställda och utnyttjande (s. 551).

138. I linje med det allmänt ovetenskapliga sättet att handskas med materialet ger Adorno inga uppgifter om hur man kom fram till dessa typer eller enligt vilka proportioner de intervjuade fördelade sig i de olika kategorierna. Ifråga om "den äkta liberalen" förekommer det en diskussion om en enda intervjuad.

139. Intressant nog yttrar den "äkta liberalen", omedelbart efter att ha uttryckt det moraliskt berättigade i fri konkurrens mellan judar och icke-judar, "om judarna kommer till makten, kanske de skulle likvidera majoriteten! Det är inte smart. För vi skulle kämpa emot" (s. 782). Denna individ ser tydligt judar icke som individer utan som en potentiellt hotfull, sammanhållen grupp.

140. Likaledes fann Bettelheim och Janowitz (1950) i en annan volym i serien *Studies in Prejudice* att somliga av de antisemitiska individer de intervjuade var upproriska och ohämmade.

141. Gottfredson (1994) noterar likaså att det i medierna och allmänna opinionen lever kvar föreställningar att intelligenstester är kulturellt skeva och inget har att göra med prestationen i livet, och detta långt efter att intelligensforskare vederlagt dessa föreställningar.

142. Detsamma kunde sägas om Margaret Meads verk, vilket behandlas i kapitel 2. Trots att vid detta laget varje förnuftig människa måste utgå ifrån att hennes verk är åtminstone synnerligen diskutabelt, fortsätter man att framhäva hennes verk i många akademiska läroböcker. Mead satt i den rådgivande nämnd som var knuten till Institutets antisemitismprojekt, vilket frambragte bokserien *The Authoritarian Personality*.

143. Flera författare har framlagt material, som tyder på att det finns en allmän dimension för auktoritarism, vari inställningar till auktoritet är skilda från den etnocentrism som ofta ingår i mått på högerauktoritarism (exempel i Bhushan 1982; Ray 1972). Altemayer (1994) anmärker att auktoritära individer i Nordamerika och Sovjetunionen hade auktoritära hållningar, som var varandras spegelbilder, varvid de sovjetiska hållningarna stödde den "hårda linjens" auktoritära kommunism. I arbetet *Studies on Authority and the Family* (Frankfurtskolans tidigare försök att sätta familjeförhållanden i samband med auktoritarism) var det omöjligt att klassa en individ som auktoritär, om han uttalade att socialismen skulle förbättra världssituationen och att kapitalismen vållade hyperinflation. "Därmed uteslöts möjligheten att någon kunde förbli lojal mot kommunistpartiet eller mot dess program och likväl vara auktoritär" (Wiggershaus 1994, 174).

144. *Arts and Humanities Citation Index* för år 1994 förtecknade cirka 375 citat av Adorno, 90 av Horkheimer och 550 av Walter Benjamin. En sökning genomförd i biblioteken vid University of California i april 1998 med sökordet "Frankfurt School" gav resultatet 41 böcker utgivna efter år 1988 och med sökorden "Critical theory" drygt 200 fler.

145. Betrakta den inflytelserike postmodernisten Jean-François Lyotard (1984, 8), som skriver, "rätten att avgöra vad som är sant är inte oberoende av rätten att avgöra vad som är rättvist." Alldeles i Frankfurtskolans tradition förkastar Lyotard vetenskapliga redogörelser såsom totalitära, eftersom de ersätter traditionella redogörelser för kultur med vetenskapligt härledda allmängiltiga sanningar. Liksom hos Derrida ligger för Lyotard lösningen i att erkänna alla berättelser som legitima, men det huvudsakliga projektet består i att försöka hindra det som Berman (1989, 8) kallar framväxten av "en institutionaliserad överordnad berättelse" – samma dekonstruktiva projekt som uppstod med Frankfurtskolan. När man förkastar vetenskapen, gör man det givetvis helt och hållet a priori – i Frankfurtskolans bästa tradition.

146. Jag behandlade kortfattat i kapitel 2 (ss. 22–23) Claude Lévi-Strauss' västfientliga ideologi. Det är intressant att Derrida "dekonstruerade" Lévi-Strauss genom att anklaga honom för att återaktivera Rousseaus romantiska åsikter om icke-västliga kulturer och därigenom göra en hel rad essentialistiska antaganden, vilka enligt Derridas radikala skepticism icke är befogade. "I sitt svar på Lévi-Strauss' kritik av medvetenhetens filosofer svarade Derrida att ingen av dem... torde ha varit så naiv som Lévi-Strauss hade varit, när han så förhastat drog slut-

satser till förmån för nambikwarafolkets [en afrikansk stam] oskuld och ursprungliga godhet. Derrida såg Lévi-Strauss' föregivet etnocentrismbefriade synsätt som en omvänd etnocentrism med etnopolitiska hållningar, vilken anklagade västerlandet för att genom skrivkonsten vara ytterst ansvarigt för det oskuldsfulla talets död" (Dosse 1997 ii, 30). Dessa kommentarer är symptomatiska för de förändringar som postmodernismen infört i den nuvarande intellektuella tidsandan. Medan den kritik av västerlandet de tidigare boasianerna och strukturalisterna levererade romantiserade icke-västliga kulturer och svartmålade västerlandet, består den nyare trenden i att uttrycka en genomgripande skepticism gentemot varje slags kunskap, en skepticism som jag förmodar vara driven av de motiv som beskrivs i detta kapitel (ss. 176, 213f) och i kapitel 6.

Litteraturförteckning till kapitel 5

- Ackerman, N. W. och Jahoda, M. (1950). *Anti-Semitism and Emotional Disorder*, Publication No. V of The American Jewish Committee Social Studies Series. New York: Harper & Brothers.
- Adams, G. R., Gullotta, T. P. och Adams-Markstrom, C. (1994). *Adolescent Life Experiences*, 3:e uppl. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Adorno, T. W. (1967). *Prisms*, övers. av Samuel and Shierrey Weber. Cambridge, MA: MIT Press.
- . (1969a). Scientific experiences of a European scholar in America. I *The Intellectual Migration: Europe and America, 1930–1960*, red. av D. Fleming och B. Bailyn. Cambridge MA: Harvard University Press.
- . (1969b). Wissenschaftliche Erfahrungen in Amerika. I *Stichworte* av T. W. Adorno. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- . (1973). *Negative Dialectics*, övers. av E. B. Ashton. New York: Seabury Press.
- . (1974). *Minima Moralia: Reflections on a Damaged Life*, övers. av E. F. N. Jephcott. London: Verson Editions. (Först utgiven 1951.)
- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J. och Sanford, R. N. (1950). *The Authoritarian Personality*, Publication No. III of The American Jewish Committee Social Studies Series. New York: Harper & Brothers.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. och Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Altemeyer, B. (1981). *Right-Wing Authoritarianism*. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- . (1988). *Enemies of Freedom: Understanding Right-Wing Authoritarianism*. San Francisco: Jossey-Bass.
- . (1994). Reducing prejudice in right-wing authoritarians. I *The Psychology of Prejudice: The Ontario Symposium, Volume 7*, red. av M. P. Zanna & J. M. Olson. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- . (1996). *The Authoritarian Specter*. Cambridge: Harvard University Press.

- Aronson, E. (1992). *The Social Animal*, 6:e uppl. New York: W. H. Freeman.
- Aschheim, S. E.: (1985). "The Jew within": The myth of "Judaization" in Germany. I *The Jewish Response to German Culture: From the Enlightenment to the Second World War*, red. av J. Reinharz och W. Schatzberg. Hanover and London: The University Press of New England for Clark University.
- Batson, C. D. och Burris, C. T. (1994). Personal religion: Depressant or stimulant of prejudice and discrimination? In *The Psychology of Prejudice: The Ontario Symposium, Volume 7*, red. av M. P. Zanna & J. M. Olson. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs* 4 (nummer 1, del 2).
- Bell, D. (red.). (1955). *The New American Right*. New York: Criterion Books.
- Benjamin, W. (1968). *Illuminations*, övers. av H. Zohn. New York: Harcourt, Brace & World.
- Bennington, G. (1993). Derridabase. In *Jacques Derrida*, red. av G. Bennington och J. Derrida, övers. av G. Bennington. Chicago: University of Chicago Press.
- Berman, R. A. (1989). *Modern Culture and Critical Theory: Art, Politics, and the Legacy of the Frankfurt School*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Bettelheim, B. och Janowitz, M. (1950). *Dynamics of Prejudice: A Psychological and Sociological Study of Veterans*. Publication No. IV i Amerikanska judiska kommitténs serie Social Studies. New York: Harper & Brothers.
- Bhushan, L. I. (1982). Validity of the California F-scale: A review of studies. *Indian Psychological Review* 23:1–11.
- Billig, M. (1976). *Social Psychology and Intergroup Relations*. (*European Monographs in Social Psychology* 9). London: Academic Press.
- Billings, S. W., Guastello, S. J. och Reike, M. L. (1993). A comparative assessment of the construct validity of three authoritarianism measures. *Journal of Research in Personality* 27: 328–348.
- Brown, R. (1965). *Social Psychology*. London: Collier-Macmillan.
- Caputo, J. D. (1997). *The Prayers and Tears of Jacques Derrida: Religion without Religion*. Bloomington: University of Indiana Press.
- Carlebach, J. (1978). *Karl Marx and the Radical Critique of Judaism*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Collier, G., Minton, H. L. och Reynolds, G. (1991). *Currents of Thought in American Social Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Derrida, J. (1984). Two words for Joyce. In *Post-structuralist Joyce: Essays from the French*, ed. D. Attridge och D. Ferrer. Cambridge: Cambridge University Press.
- . (1986). *Glas*, övers. av J. P. Leavey, Jr. och R. Rand. Lincoln: University of Nebraska Press.
- . (1993a). *Aporias*, övers. av T. Dutoit. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- . (1993b). Circumfession. In *Jacques Derrida*, red. av G. Bennington och J. Derrida, övers. av G. Bennington. Chicago: University of Chicago Press.

- . (1994). *Shibboleth: For Paul Celan*. In *Word Traces: Readings of Paul Celan*, red. av A. Fioretos, övers. av J. Wilner. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- . (1995a). *Points . . . Interviews, 1974–1994*, övers. av P. Kamuf med flera. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- . (1995b). Archive fever: A Freudian impression. *Diacritics* 25(2): 9–63.
- Dosse, F. (1997). *History of Structuralism* (2 vols.), övers. av D. Glassman. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton.
- Freud, S. (1939). *Moses and Monotheism*, övers. av K. Jones. New York: Vintage. (Nytryck 1955) Svensk upplaga: *Moses och monoteismen*. Bonniers. Stockholm 1939.
- Fromm, E. (1941). *Escape from Freedom*. New York: Rinehart.
- Glazer, N. (1954). New light on *The Authoritarian Personality*: A survey of recent research and criticism. *Commentary* 17 (mars): 289–297.
- Glazer, N. och Moynihan, D. P. (1963). *Beyond the Melting Pot*, 2:a uppl. 1970. Cambridge: MIT Press.
- Gless, D. J. och Herrnstein Smith, B. (redaktörer). (1992). *The Politics of Liberal Education*. Durham, NC: Duke University Press.
- Goldberg, J. J. (1996). *Jewish Power: Inside the American Jewish Establishment*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Gottfredson, L. S. (1994). Egalitarian fiction and collective fraud. *Society* 31: 53–59.
- Gottfried, P. (1998). *After Liberalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Herz, F. M. och Rosen, E. J. (1982). Jewish families. In *Ethnicity and Family Therapy*, red. M. McGoldrick, J. K. Pearce och J. Giordano. New York: The Guilford Press.
- Higham, J. (1984). *Send These to Me: Immigrants in Urban America*, rev. utg. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Hofstadter, R. (1965). *The Paranoid Style in American Politics and Other Essays*. New York: Knopf.
- Hogg, M. A. och Abrams, D. (1988). *Social Identifications*. New York: Routledge.
- Horkheimer, M. (1941). Art and mass culture. *Studies in Philosophy and Social Science* 9: 290–304.
- . (1947). *The Eclipse of Reason*. New York: Oxford University Press.
- . (1974). *Critique of Instrumental Reason*, övers. av M. J. O’Connell och andra. New York: Seabury Press.
- Horkheimer, M. och Adorno, T. W. (1990). *Dialectic of Enlightenment*, övers. av J. Cumming. New York: Continuum. (Först utgiven som *Dialektik der Aufklärung* 1944.)
- Horowitz, I. L. (1987). Between the Charybdis of capitalism and the Scylla of communism: The emigration of German social scientists, 1933–1945. *Social Science History* 11:113–138.

- Hyman, H. H. och Sheatsley, P. B. (1954). *The Authoritarian Personality: A methodological critique*. In *Studies in the Scope and Method of The Authoritarian Personality*, ed. R. Christie & M. Jahoda. New York: Free Press.
- Jacoby, R. (1995). Marginal returns: The trouble with post-colonial theory. *Lingua Franca* 5 (6) (oktober 1995): 30–37.
- Jay, M. (1973). *The Dialectical Imagination: A History of the Frankfurt School and the Institute of Social Research, 1923–1950*. Boston: Little, Brown.
- . (1980). The Jews and the Frankfurt School: Critical theory's analysis of anti-Semitism. *New German Critique* (nr 19, 1980): 137–149.
- . (1984). *Marxism and Totality: The Adventures of a Concept from Lukács to Habermas*. Berkeley: University of California Press.
- Johnson, P. (1988). *A History of the Jews*. New York: Perennial Library. (Ursprungligen utgiven av Harper & Row 1987.)
- Katz, J. (1983). Misreadings of Anti-Semitism. *Commentary* 76(1): 39–44.
- Klein, D. B. (1981). *Jewish Origins of the Psychoanalytic Movement*. New York: Praeger Publishers.
- Kramer, H. och Kimball, R. (1995). Farewell to the MLA. *The New Criterion* 13(6): 5–16.
- Landmann, M. (1984). Critique of reason: Max Weber to Jürgen Habermas. I *Foundations of the Frankfurt School of Social Research*, red. av J. Marcus och Z. Tar. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Lasch, C. (1991). *The True and Only Heaven: Progress and Its Critics*. New York: W. W. Norton.
- Lilla, M. (1998). The politics of Jacques Derrida.. *New York Review of Books* 45(11): 36–41.
- Lipset, S. M. och Raab, E. (1970). *The Politics of Unreason: Right-Wing Extremism in America, 1790–1970*. New York: Harper & Row.
- Lowenthal, L., & Guterman, N. (1970). *Prophets of Deceit: A Study of the Techniques of an American Agitator*, 2nd ed. Palo Alto, CA: Pacific Books. (Första upplagan utgiven år 1949 av Harper & Brothers som Publication No. I i Amerikanska judiska kommitténs serie Social Studies.)
- Lowenstein, S. M. (1983). Jewish residential concentration in post-emancipation Germany. *Leo Baeck Institute Yearbook* 28:471–495.
- Lyotard, J.-F. (1984). *The Post-Modern Condition: A Report on Knowledge*, övers. av G. Bennington & B. Mussumi. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Maccoby, E., & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family. In *Handbook of Child Psychology, Vol. 4: Socialization, Personality, and Social Development*, red. av E. M. Hetherington. New York: Wiley.
- MacDonald, K. B. (1988a). *Social and Personality Development: An Evolutionary Synthesis*. New York: Plenum.
- . (1992). Warmth as a developmental construct: An evolutionary analysis. *Child Development* 63:753–773.
- . (1997). The coherence of individual development: An evolutionary perspective on children's internalization of parental values. In *Parenting and*

- Children's Internalization of Values: A Handbook of Contemporary Theory*, red. av J. Grusec och L. Kuczynski. New York: Wiley.
- Maier, J. B. (1984). Contribution to a critique of Critical Theory. In *Foundations of the Frankfurt School of Social Research*, red. av J. Marcus och Z. Tar. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology* 20:551–558.
- . (1967). Ego-identity status: Relationship to change in self-esteem, “general maladjustment,” and authoritarianism. *Journal of Personality* 35:119–133.
- . (1980). Identity in adolescence. I *Handbook of Adolescent Psychology*, red. av J. Adelson. New York: Wiley.
- Marcia, J. E. och Friedman, M. L. (1970). Ego identity in college women. *Journal of Personality* 38:249–263.
- Marcus, J. och Tar, Z. (1986). The Judaic elements in the teachings of the Frankfurt School. *Leo Baeck Institute Year Book* 21:339–353.
- Massing, P. W. (1949). *Rehearsal for Destruction: A Study of Political Anti-Semitism in Imperial Germany*. Publication No. II i Amerikanska judiska kommitténs serie Social Studies. New York: Harper & Brothers.
- Matteson, D. R. (1974). Alienation versus exploration and commitment: Personality and family corollaries of adolescent identity statuses. Report from the Project for Youth Research, Royal Danish School of Educational Studies, Köpenhamn.
- Mintz, J. R. (1992). *Hasidic People: A Place in the New World*. Cambridge: Harvard University Press.
- Muuss, R. E. H. (1988). *Theories of Adolescence*, 5:e uppl. New York: Random House.
- Norris, C. (1993). *The Truth about Postmodernism*. Oxford: Blackwell.
- Novick, P. (1988). *That Noble Dream: The “Objectivity Question” and the American Historical Profession*. New York: Cambridge University Press.
- Nugent, W. T. K. (1963). *The Tolerant Populists: Kansas Populism and Nativism*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ostow, M. (1995). *Myth and Madness: The Psychodynamics of Anti-Semitism*. New Brunswick, NJ: Transaction Press.
- Pettigrew, T. F. (1958). Personality and sociocultural factors in intergroup attitudes: a cross-national comparison. *Journal of Conflict Resolution* 2:29–42.
- Piccone, P. (1993). Introduction. I *The Essential Frankfurt School Reader*, red. av A. Arato och E. Gebhardt. New York: Continuum.
- Ray, J. J. (1972). A new balanced F Scale and its relation to social class. *Australian Psychologist* 7:155–166.
- Ringer, F. K. (1983). Inflation, antisemitism and the German academic community of the Weimar period. *Leo Baeck Institute Yearbook*, XXVIII, 3–9.
- Rubenstein, G. (1996). Two peoples in one land: A validation study of Altemeyer's Right-Wing Authoritarianism Scale in the Palestinian and Jewish Societies in Israel. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 27:216–230.
- Shils, E. A. (1956). *The Torment of Secrecy*. Glencoe, IL: Free Press.

- Sirkin, M. I. och Grellong, B. A. (1988). Cult and non-cult Jewish families: Factors influencing conversion. *Cultic Studies Journal* 5:2–22.
- Stern, F. (1961). *The Politics of Despair: A Study in the Rise of the Germanic Ideology*. Berkeley: University of California Press.
- Tar, Z. (1977). *The Frankfurt School: The Critical Theories of Max Horkheimer and Theodor W. Adorno*. New York: John Wiley and Sons.
- Triandis, H. C. (1990). Cross-cultural studies of individualism and collectivism. *Nebraska Symposium on Motivation 1989: Cross Cultural Perspectives*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- . (1991). Cross-cultural differences in assertiveness/competition vs. group loyalty/cohesiveness. I *Cooperation and Prosocial Behavior*, red. av R. A. Hinde och J. Groebel. Cambridge: Cambridge University Press.
- von Hoffman, N. (1996). Was McCarthy right about the left? *Washington Post* (14 april):C1–C2.
- Wiggershaus, R. (1994). *The Frankfurt School: Its History, Theories, and Political Significance*, övers. M. Robertson. Cambridge, MA: MIT Press.
- Zborowski, M. och Herzog, E. (1952). *Life Is with People: The Jewish Little-Town of Eastern Europe*. New York: International Universities Press.